

**TURUN
YLIOPISTO**

**”Aina koitetaan pitää mielessä, että meidän
opiskelijamateriaali ei ole tutkintojen se
massamateriaali”**

– Ammatillisten toimijoiden näkemyksiä valmentavasta koulutuksesta ja TUVA-
koulutus uudistuksesta

Kasvatustiede
pro gradu -tutkielma

Laatija(t):
Porali Sanna

06.02.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Porali Sanna

Otsikko: ”Aina koitetaan pitää mielessä, että meidän opiskelijamateriaali ei ole tutkintojen se massamateriaali” –Ammatillisten toimijoiden näkemyksiä valmentavasta koulutuksesta ja TUVA-koulutus uudistuksesta

Ohjaaja: Professori Ulpukka Isopahkala-Bouret

Sivumäärä: 78 sivua

Päivämäärä: 06.02.2025

Tämä tutkimus tarkastelee valmentavaa koulutusta ammatillisissa oppilaitoksissa. Tutkimus kohdistuu ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sekä vuoden 2022 koulutus uudistuksen jälkeen sitä seuranneeseen tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen (TUVA). Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisena ammatillisten oppilaitosten toimijat kokevat ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen toiminnan ja millaisena he näkevät TUVA-koulutuksen ja uudistuksen. Tutkimus on ajankohtainen, sillä se liittyy toiseen asteeseen ja oppivelvollisuuden laajentumiseen sekä valmentavien koulutuksien yhdistymiseen. Nämä uudistukset ovat merkittäviä viime vuosien muutoksia suomalaisessa koulutusjärjestelmässä.

Tutkimuksen tutkimusaineisto on kerätty osana laajempaa tutkimushanketta haastattelemalla ammatillisten oppilaitosten rehtoreita, opinto-ohjaajia, ammatillisia ohjaajia ja erityisopettajia vuonna 2021. Se koostuu 11 haastattelusta, jotka analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysejä hyödyntäen. Tuloksia tarkastellaan suhteessa tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteisiin (2022).

Tutkimustulokset osoittavat, että ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus nähtiin tärkeänä nivelvaiheen koulutuksena, joka tuki opiskelijoiden siirtymistä toiselle asteelle. Valmentava koulutus ei ole tarkoitettu vain heikoimmille opiskelijoille, vaan se tarjoaa lisäaikaa ja tukea kaikille, jotka tarvitsevat aikaa omien valintojensa tekemiseen. Tutkimus korostaa, että valmentavan koulutuksen opiskelijat ovat hyvin moninainen ryhmä ja osa heistä kuitenkin tarvitsee toisia enemmän tukea. Etenkin vaikeita terveydellisiä haasteita omaavat tai vaativaa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat tarvitsevat sopivamman opiskelu ympäristön, kuten ammatillisen erityisoppilaitoksen. Tutkimus tuo esiin erityisammattioppilaitosten paikkojen vähäisyyden olevan merkittävä koulutuksellinen ongelma, joka johtaa siihen, että osa opiskelijoista päätyy heille sopimattomiin koulutuksiin kuten yleisten ammatillisten oppilaitosten tarjoamaan nivelvaiheen valmentavaan koulutukseen.

TUVA-uudistuksen uskottiin parantavan valmentavien koulutusten mainetta ja tarjoavan mahdollisuuksia joustavampiin ja monipuolisempiin opintopolkuihin. Samalla uudistuksen onnistuminen edellyttää toimivaa yhteistyötä, sopivia henkilöstöresursseja sekä selkeää tiedonkulkua ja riittävää aikaa suunnittelulle. Tutkimuksen tuloksiin vedoten voidaan todeta, että valmentava koulutus on tärkeä osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja sen kehittämistä tulee jatkaa. Uudistusten onnistumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että kaikki toimijat ovat tietoisia uudistuksen tavoitteista ja käytännön toteutuksesta. Myös jatkotutkimusta tarvitaan, jotta voidaan arvioida uudistuksen nykyistä toimivuutta ja tunnistaa lisää kehittämistarpeita.

Avainsanat: Koulutus uudistus, tutkintokoulutukseen valmentava koulutus, ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus, nivelvaiheen koulutus, nivelvaihe

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Koulutusjärjestelmä	7
2.1	Peruskoulusta toiselle asteelle	7
2.2	Nivelvaihe koulutuspolulla	11
3	Koulutuspolitiikka	14
3.1	Koulutusjärjestelmän uudistuksia	14
3.2	Uudistuksen toimeenpano.....	17
4	Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus	20
4.1	Opintojen rakenne.....	20
4.2	TUVA-koulutuksen tavoitteet	22
4.3	Opiskelijaryhmät ja opiskelun tuki.....	24
5	Tutkimuksen toteutus	28
5.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoite	28
5.2	Aineiston kuvaus	28
5.3	Tutkimusmenetelmät	29
5.3.1	Aineistonkeruu	29
5.3.2	Aineiston analyysi.....	30
6	Tulokset	33
6.1	Opiskelijoiden moninaiisiin tarpeisiin vastaaminen Valmassa	33
6.1.1	Perustaidot ja -valmiudet kuntoon	33
6.1.2	Opintopolkujen joustavuus	36
6.1.3	Valmakaan ei kannattele kaikkia opiskelijoita	41
6.1.4	Koulutuksen järjestämisen ratkaisut.....	44
6.2	Valman yksilöllisyyden avaintekijät	48
6.2.1	Henkilöstöressurit	48
6.2.2	Aloihin tutustumisen merkittävä rooli.....	51
6.2.3	Kohdataan yksilö	54
6.3	TUVA-uudistuksen kokonaisvaltaiset mahdollisuudet	56
6.3.1	Entistä joustavampi ja houkuttelevampi koulutusmuoto.....	56
6.3.2	Ristiriitaisuus uudistuksen toteutuksessa	60

7	Pohdinta.....	64
7.1	Tulokset suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja TUVA:n tavoitteisiin.....	64
7.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	70
7.3	Jatkotutkimusmahdollisuudet.....	71
	Lähteet.....	73

1 Johdanto

Suomalaista koulutusjärjestelmää on viime vuosina uudistettu ja se on vaikuttanut myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen toimintaan. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijat muodostavat monimuotoisen joukon, sillä koulutukseen hakeutuu opiskelijoita hyvin erilaisista taustoista ja elämäntilanteista. Opiskelijaryhmät ammatillisissa oppilaitoksissa pitävät sisällään niin vastavalmistuneita peruskoululaisia, eri ikäisiä maahanmuuttajataustaisia kuin jo työelämässäkin olleita aikuisia, mikä luo tietynlaisia vaatimuksia koulutuksen järjestämiselle. Nämä koulutusjärjestelmässä tapahtuneet uudistukset koskettavat oleellisesti myös ammatillisia oppilaitoksia ja eri taustoista tulevia oppilaita. Yhtenä uudistuksena oppivelvollisuuden laajentuminen syksyllä vuonna 2021, pyrki takamaan kaikille peruskoulunsa päättäneille toisen asteen tutkinnon (OKM 2023). Tässä yhteydessä tehtiin myös päätös peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheen valmentavien koulutuksien yhdistämisestä. Syksyllä 2022 toimeenpantu tutkintokoulutukseen valmentava koulutus uudistus, TUVA, yhdisti perusopetuksen lisäopetuksen kymppiluokan, lukioon valmentavan koulutuksen ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen. (OPH 2021).

Sosiaalisen ja koulutuksellisen eriytymisen myötä huoli koulutuksen tasa-arvosta on viime vuosikymmeninä lisääntynyt (Kupiainen, Hotulainen, Hautamäki & Vainikainen 2017). Etenkin juuri nivelvaihe peruskoulusta toiselle asteelle on monen nuoren opintopolulla kriittinen siirtymä (Tolonen, Vehkasalo, Aapola-Kari 2021). On opiskelijoita, jotka tarvitsevat enemmän aikaa ja tukea oman opintosuunnan, motivaation ja tarvittavien opiskelutaitojen omaksumiseen. Nivelvaiheen valmistavien koulutusten yhteisenä tavoitteena on ollut muun muassa yhteiskunnallisen syrjäytymisen välttäminen ja opiskelijoiden opiskeluvälmiöiden lisääminen. (Niemi & Kurki 2013, 201)

Koulutusuudistusten toteuttaminen ei koskaan ole yksinkertainen prosessi. Uudistuksia tulisi tehdä perustellusti todellisesta havaitusta tarpeesta käsin (Sahlberg 1997). 2000-luvulla perusopetuksen jälkeinen nivelvaihe ja sen koulutusmuodot ovat olleet kovan kehittämisen kohteena. Jokainen uudistus tarkoittaa usein jonkinlaista muutosta monelle osapuolelle. Aina uudistuksia toteuttaessa ei ole takuuta, että päästään haluttuihin päämääriin ja uudistuksille suunnitteluvaiheessa asetetut tavoitteet eivät välttämättä toteudu käytännön työssä (Kesti 2020).

Tämä tutkimus keskittyy tarkastelemaan ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta ennen vuoden 2022 TUVA-uudistusta. Tutkimus selvittää millaisia näkemyksiä ammatillisten oppilaitosten toimijoilla oli ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta ja TUVA- koulutusuudistuksesta ennen uudistuksen toimeenpanoa. Tutkimusaihe on erittäin mielenkiintoinen ja ajankohtainen sen kietoutuessa nivelvaiheen valmentaviin koulutuksiin ja hiljattain toimeenpantuun

koulutusuudistukseen. Koulutusuudistuksen ja valmentavan koulutuksen toiminnan tarkastelu kaipaa tutkimusta niin poliittisten päättäjien kuin koulutuksen suunnittelijoiden keskuuteen.

Tutkimuksessa on käytetty valmista, vuonna 2021 kerättyä haastatteluaineistoa, joka on osa laajempaa, oppivelvollisuuden laajentumista ja siihen liittyviä sivuvaikutuksia tutkivaa tutkimushanketta.

Tutkimusaineisto analysoitiin hyödyntäen aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimustuloksia tarkastellaan suhteessa tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteisiin (2022).

Tulokset osoittavat, että ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen toiminnassa oli jo ennen TUVA-koulutusta vahvasti nykyisten TUVA-tavoitteiden mukaista toimintaa, jolla pyrittiin antamaan valmiuksia tutkintokoulutuksessa opiskeluun, selkeyttämään opintotavoitteita sekä yleisesti vahvistamaan edellytyksiä suorittaa toisen asteen tutkinto. Tulokset korostavat valmentavan koulutuksen merkitystä nuorten opintopolkujen tukemisessa ja yksilöllisten tarpeiden huomioimisessa. Samalla tutkimus myös vahvistaa aiempia näkemyksiä siitä, että kaikki opiskelijat eivät ole samalla viivalla. Tutkimustuloksilla voidaan lisätä huomiota ja tietoisuutta valmentavan koulutuksen vahvuuksista ja heikkouksista sekä ongelmista ja kehittämistä vaativista seikoista. Lisäksi tulokset nostavat huomioon koulutusuudistuksen toteuttamisessa sellaisia asioita, joita tulisi ottaa huomioon oppilaitos tasolla uusia seuraavia uudistuksia toteuttaessa.

2 Koulutusjärjestelmä

2.1 Peruskoulusta toiselle asteelle

Koulutuksen merkittävää roolia ihmisen elämässä ei voi väheksyä. Äärelän (2024) mukaan koulutuksen voi nähdä yhtenä keskeisemmistä yhteiskuntaan integroivista tekijöistä ja sen ulkopuolelle jäämisellä voi olla syrjäytymistä lisäävä riski monella elämän osa-alueella. Richie ym. (2013) ovat todenneet koulutusjärjestelmien kehityksen ja muutoksen olevan maailmanlaajuinen ilmiö. Useimmilla ihmisillä on pääsy jonkinlaiseen koulutukseen ja useissa maissa koulutus on perusoikeus, mikä edistää myös koulutustason nousua. Koulutuksen laatu ja kesto kuitenkin vaihtelevat maailmanlaajuisesti katsottuna, mikä tarkoittaa, että koulutusjärjestelmät voivat olla hyvinkin erilaisia eri maiden välillä. (Sundqvist, Hemberg, Nyman-Kurkiala & Ness 2024.)

Suomessa peruskoulu kattaa suurimman osan oppivelvollisuusiästä, sillä se pitää sisällään luokka-asteet 1–9. Oppivelvollisuus ja ensimmäinen luokka alkavat yleensä lapsen täyttäessä seitsemän. Oppivelvollisuus päättyy lapsen saavuttaessa täysi-ikäisyyden 18-vuotiaana. Suomessa perusopetus on maksutonta ja jokainen Suomessa vakituisesti asuva lapsi on oppivelvollinen. (Okm 2024.)

Valtioneuvoston asetuksen mukaisesti peruskoulujärjestelmässä perusopetus jäsentyy vuosiluokkien 1–2, 3–6 ja 7–9 muodostamiin jaksoihin. Tällä jaolla pyritään takaamaan opetuksellisesti eheä ja kasvatuksellisesti johdonmukainen jatkumo. (Helsingin kaupunki 2024.) Perusopetusta Suomen peruskouluissa ohjataan lainsäädännöllä, jonka lisäksi opetuksen tavoitteet ja säädökset ovat hyvin tarkkaan määritelty ja esitetty myös valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa.

Viimeisimmässä opetussuunnitelmassa korostuu vahvasti jokaisen oppilaan päivittäinen oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen, ohjaukseen, opiskeluhooltoon ja oppimisen tukeen. (OPS 2014.)

Opettajien työtä ja opetusta ohjataan myös opetussuunnitelmien avulla. Käytössä on valtakunnallisten opetussuunnitelmien lisäksi paikalliset opetussuunnitelmat, jotka antavat raaminsa opettajien työlle ja opetuksen suunnittelulle (Helsingin kaupunki 2024). Koko perusopetuksen ohjausjärjestelmällä halutaan varmistaa koulutuksen tasa-arvo, laatu ja luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Perusopetuksen tehtävänä ja tavoitteena onkin pohjan ja perustan luominen yleissivistykselle, jolloin opetuksen tulisi muodostaa valmiudet oppivelvollisuuden suorittamiseen sekä antaa valmiudet ja kelpoisuus hakeutua toiseen asteen opintoihin. Suomen perustus-, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolaki velvoittavat muun muassa, että opetuksen ja opetuskäytänteiden tulee tukea tasa-arvon, yhdenvertaisten mahdollisuuksien sekä yhdenvertaisen aseman toteutumista. (OPS 2014.) Jo 1970-luvun peruskoulu-uudistuksen pääperiaatteena oli tarjota kaikille tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet, jolloin oppilaiden suoritusten tulisi olla

mahdollisimman vähän riippuvaisia kotitaustasta ja jakautua yhteiskunnallisesti tasaisesti (Sahlberg 2021).

Kun katsotaan suomalaista väestörakenteen kehitystä, voi todeta, että Suomi pysyi etnisesti homogeenisenä pitkään, kunnes vuoden 1995 Euroopan unioniin liittymisen jälkeen alkoi voimakas etninen ja kulttuurinen monimuotoistuminen. Tämän seurauksena etenkin isompien kaupunkien kaupungin osissa ja kouluissa voi ensimmäisen ja toisen sukupolven maahanmuuttajia olla jo jopa neljäsosa väestöstä. Suomalaiset koulut ovatkin joutuneet sopeutumaan tähän muuttuvaan tilanteeseen suhteellisen lyhyessä ajassa. Vaikka suomalainen koulutusjärjestelmä noudattaa osallistamisen periaatteita sekä oikeutta saada opetusta omalla äidinkielellä, suomalaisen yhteiskunnan nykyinen kulttuurinen heterogeenisuus viittaa kuitenkin vaihteluun oppilaiden oppimistasoissa koulujen välillä. (Sahlberg 2021.) Pelkkä asuinalueiden väestönkehityksen tasapainoinen tukeminen oppimistuloserojen kaventamiseen ei ole riittävää, vaan tarvitaan myös koulutuspoliittisia toimia. Yhtenä keinona esimerkiksi Helsinki on kokeillut lisärahoitukseen nojaavaa positiivista diskriminaatio politiikkaa, jossa haasteellisissa toimintaympäristöissä sijaitsevien koulujen toimintamahdollisuuksia pyritään parantamaan lisäresursseilla oppilaiden tarpeet huomioiden. (Henttonen & Suominen 2010, 53–55.)

Myös Rautapuron ja Juutin (2018) mukaan koulujen väliset suoristuserot ovat kasvamassa. (Sahlberg 2021.) Samaan viittaavat viimeaikaiset PISA-tulokset, joissa Suomi on erottunut arvioinneissa maana, jossa kantaväestön ja maahanmuuttajalasten oppimistulosten ero on ollut vertailumaiden suurinta. Suomalaisessa peruskoulussa onkin uusien kansainvälisten arviointien perusteella nähtävissä kaksi uutta muutossuuntaa, jossa kotitaustan vaikutus oppimistuloksiin on alkanut vahvistua ja koulujen väliset oppimiserot ovat kasvaneet. (Silvennoinen 2017, 162.) Oppimistulokset konkretisoituvat todistuksen muodossa, kun Suomessa 9.vuosiluokan päättyessä oppilas saa perusopetuksen päättötodistuksen suoritettuaan hyväksytysti kaikkien opinto-ohjelmaansa kuuluvien oppiaineiden oppimäärän ja tavoitteet. Perusopetuksen arvioinnin tulee opetussuunnitelman mukaisesti olla varsin monipuolista ja huomiota tulee kiinnittää oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn sekä käyttäytymiseen. (OPS 2014.)

Ennen perusopetuksen viimeisen vuosiluokan päättymistä oppivelvollisen opiskelijan on hakeuduttava toisen asteen koulutukseen, nivelvaiheen koulutukseen tai muuhun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvaan koulutukseen. Keväällä tapahtuva perusopetuksen jälkeisten koulutusten yhteishaku toimii pääasiallisena hakuväylänä, jonka kautta oppivelvollisia koskevan hakeutumisvelvoitteen voi täyttää. Yhteishaussa toisen asteen koulutusvaihtoehtoja ovat ammatilliset perustutkinnot, lukiokoulutus, tutkintokoulutukseen valmentava TUV A-koulutus, vaativan erityisen tuen perusteella järjestettävät ammatilliset perustutkinnot, vaativan erityisen tuen TUV A-koulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava TELMA-koulutus. Mukaan luetaan myös kansanopistojen oppivelvollisille tarkoitettut opistovuosi-linjat. Erityisoppilaitosten aloituspaikkoja suhteessa muihin koulutuksien

aloituspaikkoihin on yleensä vähemmän. Esimerkiksi 2024 yhteishaussa tutkintokoulutukseen valmentavaan TUVA-koulutukseen oli tarjolla 5090 aloituspaikkaa, kun erityisopilaitoksissa puolestaan oli tarjolla vain noin 780 aloituspaikkaa TUVA-koulutukseen. (Opetushallitus 2024.)

Toisen asteen yleisimpiä koulutusvaihtoehtoja ovat yleissivistävä lukio sekä ammatillinen koulutus (OKM 2024). Ammatillinen koulutus ja lukio ovat Suomen duaalisessa koulutusmallissa samanarvoisia antaen jatko-opinto-oikeuden toisen asteen koulutuksen haaroina (Kupiainen, Hotulainen, Hautamäki & Vainikainen 2017,288). Kukkosen, Seppälän ja Jussilan (2021) mukaan ammatillisen koulutuksen koulutuspoliittinen tavoite on jo 1970-luvulta saakka ollut kouluttaa koko ikäluokka oppivelvollisuuden jälkeen.

Kansainvälisesti katsottuna ammatillisen koulutuksen määritelmä kuitenkin vaihtelee eri maissa. Tutkimusten mukaan ammatillisen ja yleissivistävän koulutuksen välinen jännite syntyy osittain erilaisista näkemyksistä koulutuksen perimmäisestä tarkoituksesta. Onko tärkeämpää kehittää laaja-alaisia valmiuksia vai ammattikohtaisia taitoja. Tämä jännite on vaikuttanut siihen, miten koulutusjärjestelmät on organisoitu eri maissa. Joissain maissa korostetaan ammatillisen koulutuksen erillisyyttä, kun taas toisissa pyritään integroimaan ammatillinen ja yleissivistävä koulutus. Esimerkiksi Kiina ja Saksa ovat maita, missä ammatillinen koulutus on erillistä tai vahvasti ohjattua. Puolestaan esimerkiksi Ruotsissa ja Yhdysvalloissa ammatillinen ja yleissivistävä koulutus ovat integroituneempia koulutusmuotoja. On myös olemassa näkemys, että ammatillinen koulutus olisi tarkoitettu pääasiassa keskituloisille tai alemmissa sosioekonomisissa luokissa oleville, kun taas yleissivistävä koulutus olisi tarkoitettu enemmän korkeampiin asemiin pyrkiville. (Carruthers & Jepsen, 2020.)

Suomessa ammatillinen koulutus suoritetaan yleensä kolmessa vuodessa ja koulutuksessa korostuu lukiota enemmän käytännönläheisyys ja työelämässä oppiminen. Ammatillisessa koulutuksessa voi suorittaa ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon. Suoraan peruskoulusta tullessa oppilaat hakeutuvat yleensä suorittamaan ammatillista perustutkintoa, jonka myötä opitaan ammattiin vaadittavat perustaidot. Ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto puolestaan soveltuvat osaamisen kehittämiseen työuran eri vaiheissa. (Okm 2024.) Ammatillisen tutkinnon voi suorittaa myös oppisopimuksella, jolloin oppilas on työssä oman alan työpaikassa saaden työehtosopimuksen mukaista palkkaa ja samalla suorittaen opintoja (Helsingin kaupunki 2024).

On totta, että oppilaat jakautuvat hyvin selkeästi kahtia jo peruskouluikäisen koulumenestyksen perusteella. Paremmin menestyvät nuoret hakeutuvat useammin lukioon ja heikommin suoriutuvat päätyvät todennäköisemmin ammatillisiin oppilaitoksiin. (Kupiainen, Hotulainen, Hautamäki & Vainikainen 2017, 309.) Pajun (2011) mukaan viimeistään juuri peruskoulun päättövaiheessa

oppilaista on eroteltu ammatilliselle väylälle ja lukion lukemiseen painottuviin opintoihin sopivat opiskelijat (Alanen 2021, 88). Toisen asteen kahtia jakautumisen yleissivistäviin lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin, voi jossain valossa nähdä ongelmallisena ja se kytkeytyy myös omalta osaltaan tämän tutkimuksen valmentavaan koulutukseen ja koulutukseen hakeutuviin opiskelijoihin. Kahtia jakautuneen toisen asteen rakenteen riskinä on moninkertainen koulutus, josta voi tulla nuorelle tarpeettoman pitkä ja järjestelmälle tarpeettoman kallis. Turhan usein nuorelle mieluinen opintoalan vaihto näyttäytyy nimittäin epäonnistumisena, keskeyttämisenä tai kesken jättämisenä. (Henttonen & Suominen 2010, 57–58.)

Siirtymää toiselle asteelle on tutkittu useissa tutkimuksissa eri näkökulmista. Sosiaalisella verkostolla näyttäisi olevan yhteyttä koulutusvalintoihin. Sipiläisen ja Tikakosken (2019) mukaan koulussa huonosti viihtyvillä nuorilla on enemmän vaikeutta koulutus- ja uravalintaan liittyvässä päätöksenteossa. Heidän tutkimuksensa mukaan sisaruksen opiskelu ammatillisessa koulutuksessa voi todennäköisemmin johtaa koulutus- ja uravalinnan päätöksissä epävarmuuteen ja sitoutumisahdistukseen kuin niillä nuorilla, joiden sisarukset opiskelevat lukiossa. Löydökset viittaavat toisen asteen kahtia jakautumiseen ja koulutukseen periytyvyyteen, sillä koulutusvalintaa tukevat monenlaiset suhteet ja sosiaalinen pääoma. Nuorille merkityksellisiä ovat kodin ja vanhempien tuki, ystävät ja paikalliset sosiaaliset verkostot. (Tolonen, Vehkalahti & Aapola-Kari 2021.) Esimerkiksi Ivaniksen (2021) tutkimustulokset tukevat yhteyttä perheen vaikutuksesta koulutuspaikan valintaan ja omaan toimijuuteen. Hänen mukaansa maahanmuuttajataustaisten keskuudessa perheen lisäksi toisen asteen jatko-opiskelupaikan valinnan kannalta tärkeiksi asioiksi koetaan oma koulumenestys, motivaatio ja kielitaito.

Myös opettajalla voi olla merkittävä rooli opiskelijan opintopolulla. Pesosen (2022) tutkimuksessa tämä näkyi niin ikään myös vahvalla opiskelun tuella joustavassa perusopetuksessa opiskelevien nuorten keskuudessa. Myös he tarvitsevat aitoja kohtaamisia, aikuisen läsnäoloa ja turvallisuuden tunnetta, jotta kykenevät tekemään tulevaisuutta koskevia päätöksiä. Merkittävänä asiana tutkimustulokset tuovat esille vahvan tuen lisäksi työharjoittelun merkityksen jatko-opintoihin suuntautumisen tukikeinona. Nivelvaiheen siirtymässä olisi tärkeää, että tukimuodot jatkuisivat keskeytymättä myös toisella asteella. Kekäläisen (2023) tutkimus osoittaa, että tukea tarvitsevien nuorten nivelvaiheen siirtymien onnistumisen takaamiseksi monitahoinen yhteistyö ja tuen jatkuminen toisella asteella sujuvoittaisivat huomattavasti nuorten siirtymiä. Hänen tutkimuksensa myös perään kuuluttaa siirtymävaiheen yhteistyötä, sillä sen nähdään tukevan toisen asteen opintoihin kiinnittymiseen. Opinto-ohjausresurssit tulisi kuitenkin selvästi lisätä, jotta tukea tarvitsevan oppilaan henkilökohtainen ohjaus voitaisiin aina taata.

2.2 Nivelvaihe koulutuspolulla

Koulutuksen kentällä puhuttaessa nivelvaiheesta, tarkoitetaan siirtymää koulutusjärjestelmässä. Nivelvaihe voidaan määritellä koulutusjärjestelmään kuuluvien koulutusten väliseksi vaiheeksi, koulutusjärjestelmään kuuluvan koulutuksen ja työelämän väliseksi vaiheeksi tai ylipäätään sellaiseksi koulutuksen sisällä olevaksi vaiheeksi, jossa opetuksen menetelmät, sisällöt, tavoitteet tai opetusmuoto merkittävästi muuttuvat. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välinen vaihe on yksi koulutusten välisistä nivelvaiheista, ja tähän nivelvaiheeseen myös tutkintokoulutukseen valmentava koulutus luetaan. Muita nivelvaiheita ovat esiopetuksen ja perusopetuksen sekä toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulutuksen välinen siirtymä. (OKSA 2024, 262.)

Peruskoulusta toiselle asteelle siirryttäessä tehdään hyvin suuria valintoja. Tolosen, Vehkalahden ja Aapola-Karin (2021) mukaan peruskoulun ja toisen asteen opintojen välisen nivelvaiheen voi nähdä nuorten elämäkulussa monesta näkökulmasta kriittisenä siirtymä vaiheena, joka on erittäin merkityksellinen tulevaisuuden opiskelu- ja työllistymispoluille. Valmistavat koulutukset on nähty yleensä peruskoulun jälkeisinä nuorisokoulutuksina, mutta niihin osallistuu myös merkittävässä määrin aikuisopiskelijoita erilaisista taustoista. Valmistavan koulutuksen tyypillisiä kohderyhmiä ovat olleet syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, erityistä tukea tarvitsevat nuoret sekä maahanmuuttajataustaiset henkilöt, joiden katsotaan tarvitsevan tukea suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittyäkseen. (Niemi & Kurki 2013, 202)

Nivelvaiheen koulutuksilla on tärkeä rooli koulutuksen kentällä. Tasa-arvon toteutuminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen ovat olleet keskeisimpinä lähtökohtia kaikissa nivelvaiheen koulutuksissa (Kukkonen, Seppälä & Jussila 2021). Aikaisen koulutuksen keskeyttämisen voi yksilön kannalta nähdä usein jatkumona, jossa haastavat lapsuuden olosuhteet, perheen alempi sosioekonominen asema tai maahanmuuttajatausta sekä niihin liitettävät riskitekijät korreloivat koulutuksen keskeyttämiseen. Riskitekijänä voi olla esimerkiksi huono koulumenestys, joka johtaa koulumotivaation ja koulutuksen arvostuksen laskuun, heikentyneeseen itsetuntoon ja nämä edelleen poissaoloihin ja koulutuksen keskeyttämiseen. Liika negatiivisten lopputulosten korostaminen keskeyttämisen riskissä olevien väestöryhmien keskuudessa voi myös välillisesti vaikuttaa siihen, kuinka näihin väestöryhmiin kuuluvat nuoret näkevät oman tulevaisuutensa ja mahdollisuutensa. Itseään toteuttava ennustus voi syntyä negatiiviseen lopputulokseen varautumisesta. (Hyvärinen 2024,69.)

Yksilöstä riippuen opiskelijat suhtautuvat hyvin yksilöllisesti nivelvaiheen siirtymiin. Nivelvaiheet voidaan kokea sekä positiivisina että negatiivisina ja näihin kokemuksiin vaikuttavat yksilölliset taustatekijät. Nivelvaiheet, kuten kouluasteelta toiselle siirtyminen, voivat olla stressaavia ja jopa traumaattisia. Pahimmassa tapauksessa ne voivat johtaa mielenterveysongelmiin ja yksinäisyyteen. Yhtenä keinona tukea opiskelijoita, on ehdotettu kohdennettuja ja tehokkaita interventioita, joilla

tuetaan opiskelijoita näissä haastavissa tilanteissa. Interventioiden ensisijaisena tavoitteena on ehkäistä sosiaalisten verkostojen häiriöitä sekä vahvistaa yhteyksiä ja yhteistyötä eri tukiverkostojen välillä. Interventioiden avulla tulisi parantaa nuorten sosiaalisia suhteita, ehkäistä yksinäisyyttä sekä edistää yhteistyötä koulujen, perheiden ja muiden nuorten tukiverkostojen kesken. (Sundqvist, Hemberg, Nyman-Kurkiala & Ness 2024.)

Nivelvaiheen valmistavien koulutusten erilaisiin ryhmiin olennaisesti liittyen demokraattisen kehityksen kannalta olisi tärkeää, että Suomessa tarjotaan mahdollisuus koulutukseen ja osallistumiseen myös aikuisille, joiden lapsuus- ja nuoruusvuosien olosuhteet eivät ole sitä mahdollistaneet. Koska oppivelvollisuus on edelleen sidottu tiettyyn ikäryhmään, on tärkeää tarjota pysyviä ratkaisuja ja yhtenäisiä toimintamalleja myös aikuisten koulutuksellisiin tavoitteisiin. Saatavilla tulisi olla asiantuntevaa ohjausta, joustavia toimintamalleja ja opintoja, jotka mahdollistavat opiskelun erilaisissa elämäntilanteissa myös aikuisena. (Alanen 2021,91.)

2000-luvulla perusopetuksen jälkeinen nivelvaihe on ollut kovan kehittämisen kohteena. Pitkänen ja Öhberg (1992, 108–110) tuovat esille jo vuonna 1978 määrätyn lain keskiasteen koulutuksen kehittämistä niin, että koko ikäluokalle, kaikki peruskoulun erityisopetusryhmät mukaan lukien, tulisi antaa ammatillista perusopetusta. Tähän lakimääräykseen kuuluivat myös kuulo-, näkö-, ja kehitysvammaiset oppilaat. Nivelvaiheen valmistavien koulutusten yhteisenä tavoitteena on ollut, että opiskelija osaisi valmistavan koulutuksen jälkeen hakeutua ammatilliseen koulutukseen ja työelämään omien tavoitteiden, edellytysten ja soveltuvuutensa mukaisesti, jolloin vältettäisiin yhteiskunnallinen syrjäytyminen (Niemi & Kurki 2013, 201). Esimerkiksi Vallanvaaran ja Saarijärven (2019) tutkimuksen mukaan TUVA-uudistusta edeltänyt Valma-koulutus nähtiin tärkeänä nivelvaiheen koulutuksena maahanmuuttajille kielitaidon vahvistamisen kannalta.

Jo ennen tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta on ollut käytössä useita eri nivelvaiheen koulutuksia ja valmentavia koulutuksia. Näillä koulutuksilla on pyritty valmentamaan, valmistamaan, kuntouttamaan, ohjaamaan sekä kiinnittämään opintoihin tai työelämään huomioiden myös erityistä tukea tarvitsevien nuorten joukko. Vuonna 2015 aloitettu VALMA- koulutus oli ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta, joka muodosti jatkumon AVA-koulutukselle (ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus) ja MAVA- koulutukselle (maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus) sekä ammattistartille ja talouskouluopetukselle. 2000-luvulla erilaisille ammatillista koulutusta valmentavaa koulutusta tarvitseville ryhmille on siis rakennettu useita erillisiä koulutuksia, kunnes vuonna 2015 nämä edellä mainitut koulutukset yhdistyivät VALMA-koulutukseksi eli ammatilliseen koulutukseen valmentavaksi koulutukseksi. (Kukkonen, Seppälä & Jussila 2021.)

Koulutukseen liittyviin tilastollisiin tietoihin tulisi aina suhtautua kriittisesti. Määrälliset tutkimukset saattavat usein yhdistää hyvin erilaisista elämäntilanteista ja taustoista tulevat nuoret yhteen, kun tarkastellaan esimerkiksi koulutuksellisia katkoksia. Nuoret saattavat hakeutua nivelvaiheen koulutuksiin hyvin erilaisissa elämän tilanteissa, kuten esimerkiksi paikallisen huonon koulutustarjonnan, heikkojen arvosanojen tai oman koulutusalan epävarmuuden takia. (Tolonen, Vehkalahti & Aapola-Kari 2021.) Tämän takia esimerkiksi Ketonen (2018) tuo esiin, että jo yläkouluissa tarvittaisiin enemmän ohjausta tulevaisuuden suunnitteluun, sillä väärä alavalinta voi usein näyttäytyä vaikeutena opintoihin kiinnittymiselle ja opintojen keskeytymiselle. Poikkeamat tyyppilliseltä ja niin sanotusti normitetulta koulutuspolulta eivät kuitenkaan määritä kenenkään elämää lopullisesti. Joskus aikalisä ja kesken jääneet opinnot voivat olla myös resurssi, jonka myötä nuori ymmärtää paremmin itseään ja koulutustoivejaan. (Aaltonen & Lappalainen, 2013, 126.)

3 Koulutuspolitiikka

3.1 Koulutusjärjestelmän uudistuksia

Koulutuspoliittisesta näkökulmasta katsottuna Euroopan unionin neuvosto (2004;2008) on nostanut elinikäisen oppimisen ja ohjauksen periaatteet jo pitkään tärkeiksi lähtökohdiksi Euroopan unionin koulutusta ja koulutuspolitiikkaa koskevissa linjauksissa. Elinikäisellä ohjauksella tarkoitetaan erilaisia toimia, joiden avulla kaikenikäiset kansalaiset pystyvät missä tahansa elämänvaiheessa tunnistamaan valmiutensa, taitonsa ja kiinnostuksensa sekä tekemään mielekkäitä koulutukseen ja ammattiin liittyviä valintoja ja päätöksiä (Karvi 2020). Suomessa 1970-luvulla uudistettiin keskiaste eli nykyinen toinen aste, jolloin siihen asti usean hallinnonalan vastuulla ollut ammatillisen koulutuksen kentän hallinnointi keskitettiin ja siirrettiin opetushallinnon alaisuuteen. Tämän myötä ammatillinen koulutus on ollut hyvin oppilaitosperustaista verrattuna moniin muihin Euroopan maiden järjestelmiin, joissa ammatillinen koulutus on ollut enemmän työelämä painotteista. (Lahelma 2013; Rajamäki 2000.)

Voimistuvan uusliberalismin näkökulman voi havaita aktiivikansalaisen käsitteen ilmestyessä suomalaisiin koulutusdokumentteihin jo 1990-luvulla. Aktiivikansalaisen ajateltiin korostavan ihmisen kykyä huolehtia itsestään, jolloin yhteiskunnan huolenpito vastuu voisi vähentyä. (Lahelma 2013, 21.) Uusliberalistisessa politiikassa ihminen on itseohjautuva ja elinikäiseen oppimiseen sitoutunut. Kaikilla oletetaan olevan yhtäläisyydet mahdollisuudet sosiaaliseen taustaan tai sukupuoleen katsomatta. Kuitenkin ne nuoret, jotka eivät osaa tai joilla ei ole mahdollisuutta valita, leimataan uusliberalistisen ajattelumallin mukaan epäonnistujiksi. Koulutuspoliittisessa keskustelussa juuri syrjäytymisen ehkäisy katsotaan kuuluvan lähinnä ammatillisen koulutuksen tehtäväkenttään. Uusliberalistinen koulutuspoliittinen tavoitteenasettelu ihannoii johdonmukaista etenemistä koulutusputkessa ilman katkoksia ja samaan aikaan keskiluokkaistunut työelämä edellyttää ihmisten olevan kouluttautuneita ja työntekijöiksi orientoituneita kansalaisia. (Aaltonen & Lappalainen, 2013, 111, 126.)

Uusliberalismin rinnalla koulutuspolitiikassa on sitouduttu kansainvälisten sopimusten kautta myös koulutuksellisen inklusion edistämiseen. Unescon Salamancan julistuksen (1994) jälkeen inklusiosta tuli yksi EU-maiden koulutuspolitiikkaa ohjaava periaate. Tämä näkyy erityisesti 2010-luvun alusta eteenpäin koulutuspoliittisissa julkilausumissa ja periaatelinjauksissa. Inklusion taustalla on ajatus tasa-arvosta ja täydestä osallisuudesta. (Hakala, Miettinen & Teittinen 2013.)

Vuonna 2018 ammatillista koulutusta uudistettiin merkittävästi. Tuolloin voimaan astunut ammatillisen koulutuksen uusi lainsäädäntö (L 531/2017), oli Sipilän hallituksen yksi tärkeimmistä hankkeista (Pietilä, Niemi & Kauppila 2021, 414). Ammatillisen koulutuksen reformiksi kutsutun

koulutusuudistuksen keskeiseksi tavoitteeksi esitettiin opintojen ja työelämäsiirtymien tehostaminen. Reformi vaikutti muun muassa ammatillisen koulutuksen rahoitukseen, toimintaperiaatteisiin sekä järjestäjärakenteisiin. Ammatillinen koulutus uudistui vahvemmin osaamisperusteiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi. (Kuntaliitto 2018.) Kyseistä koulutusuudistusta on pidetty suomalaisen koulutusjärjestelmän ja ammatillisen koulutuksen yhtenä suurimpana uudistuksena viime vuosikymmeninä ja se on muuttanut rakennemuutosten ohella opiskelua ja opettajien työtä (OAJ 2019).

Ammatillisen koulutuksen reformin taustalla vaikutti Euroopan unionin koulutuspoliittiset linjaukset, joista Euroopan komissio antoi jo vuonna 2002 Kööpenhaminan julistuksen. Tässä esitettiin suuntaviivat ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi seuraaviksi vuosikymmeniksi. Julistusta seurasi Kööpenhaminan prosessi, jossa esitettiin keskeiset tavoitteet ja keinot ammatillisen koulutuksen uudistamiselle koko unionin alueella. Kööpenhaminan prosessissa määriteltiin ammatilliselle koulutukselle järjestelmiä, jotka ohjaavat Euroopan unionin jäsenvaltioiden ammatillisen koulutuksen järjestämistä. (European commission 2002.) Suomessa näitä järjestelmiä on otettu asteittain käyttöön vuodesta 2015 lähtien. Esimerkiksi tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksellä on pyritty parantamaan suomalaisen tutkintojärjestelmän selkeyttä. Tämä lisää tutkintojen vertailtavuutta ja tunnustamista sekä kansallista ja kansainvälistä liikkuvuutta, jolla on vaikutusta myös koulutusyhteistyöhön ja koulutusvientiin. Viitekehyksen perustana ovat laki (93/2017) ja valtioneuvoston asetus (120/2017), jotka säätelevät tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehystä. (OKM 2024.)

Koulutus- ja sosiaalipolitiikassa 2000-luvulla on keskitytty kehittämään toimenpiteitä, joilla kaikki peruskoulun päättävät nuoret pystyttäisiin pitämään koulutuksen piirissä. Nuorten mahdollisen syrjäytymisen on todettu tulevan kalliiksi yhteiskunnalle ja valtiolle. (Niemi & Kurki 2013, 201,203.) Oppivelvollisuuden laajeneminen oli yksi Sanna Marinin hallitusohjelman tärkeimmistä hankkeista. Oppivelvollisuutta jatkettiin 18 ikävuoteen asti tai siihen asti, kunnes oppivelvollinen on hyväksytysti suorittanut ylioppilas- tai ammatillisen tutkinnon tai vaihtoehtoisesti niitä vastaavan tutkinnon. Tasavallan presidentti Niinistö vahvisti oppivelvollisuuslain lokakuussa 2020 ja oppivelvollisuuslaki astui voimaan ensimmäisen kerran 1.8.2020. Tämän myötä keväällä 2021 kaikki perusopetuksensa 9.luokalla päättäneet hakeutuivat pidennetyn oppivelvollisuuden siivittämänä toisen asteen koulutukseen. (OKM 2023.)

Oppivelvollisuuden pidentämisen tavoitteet voi kiteyttää tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Oppivelvollisuus laki (2020/1214) määrittää oppivelvollisuuden tavoitteeksi muun muassa turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarvittava perusosaaminen ja sivistys, sekä yhdenvertaiset mahdollisuudet. Koko oppivelvollisuuden laajentamisella tavoitellaan suomalaisten koulutus- ja osaamistason nostamista, oppimiserojen kaventamista, koulutuksellisen tasa-arvon ja

yhdenvertaisuuden kasvattamista, nuorten hyvinvoinnin edistämistä, sekä työllisyysasteen parantamista (Valtioneuvosto 2021.)

Opetushallituksen (2021) oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa tarkastellessa nostettiin esiin ennakoiva näkemys, jonka mukaan uudistuksen myötä työmarkkinoille päädyttäisiin vähemmän ilman tutkintoa tai keskeneräisin tutkinnoin. Toisaalta yhdeksi huolenaiheeksi oli muodostunut se tosi asia, että kaikille oppivelvollisille pitäisi pystyä tarjoamaan opiskelupaikka. Esimerkiksi vaativan erityisen tuen oppilaiden kohdalla oli herännyt kysymyksiä yhdenvertaisuuden ja opiskelupaikkojen löytämisen suhteen. (Opetushallitus 2021.) Oppivelvollisuuden laajentaminen on jakanut mielipiteitä julkisessa keskustelussa siitä, onko koulupudokkaiden ”pakottaminen” opintojen jatkamiseen oikea keino koulutustason nostamiseksi. Uudistukselle myötämielisemmät ovat nähneet tarpeellisena turvata osaavan työvoiman saannin, taloudellisen kasvun sekä yhteisön hyvinvoinnin. Keskusteluihin liittyy myös yhtenä näkökulmana koulutuksen tasa-arvon dilemma, sillä erilaiset lähtökohdat kytkeytyvät pitkälti yksilöiden opintomenestykseen. (Alanen 2021, 69.)

Yksilön taustalla ja lähtökohdilla koulutuksen kentällä on tilastotietoon ja tutkimustuloksiin perustuen merkitystä. Oppivelvollisuuden laajentumisen pyrkiessä tasa-arvoon ja koulutustason nostamiseen on hyvä huomioida, että suomalainen koulutuspolitiikka on perustunut huolenpitoon inhimillisestä pääomasta, jota koulutusjärjestelmä on pyrkinyt tukemaan niin, että koko kansan lahjakkuusreservit voidaan hyödyntää. Koulutuspolitiikan toteuttamiseksi olennaista on tarjota perheille kohtuuhintaisia varhaiskasvatuspalveluja, opiskelijoille maksutonta koulutusta sekä kattava opintotukijärjestelmä ja alueellisesti kattava koulutustarjonta. Tilastotiedon mukaan esimerkiksi vuonna 2019 kaikkiaan 1890 peruskoulun päättänyttä jäi kaiken koulutuksen ulkopuolelle ja heistä 1280 oli alle 18-vuotiaita. Valitettavasti opintojen keskeyttämisen riski tai toisen asteen kokonaan suorittamatta jättäminen on suurempi maahanmuuttajataustaisilla nuorilla. (Valtioneuvosto 2021.)

Keskusteltaessa koulutuksen tavoitteista ja koulutusuudistuksesta on jo 2010-luvun alussa esitetty huolta oppilaitosten ja koulutusjärjestelmän intressien kohtaamisesta.

Koulutusjärjestelmäkokonaisuuden intressissä koulutus näyttäytyy yhtenä yhteiskuntapolitiikan keskeisenä muotona, jonka tavoitteena on antaa kaikille nuorille peruskoulutus tai toiseen asteen koulutus. Oppilaitokset tätä vasten taas mieluummin tarjoaisivat koulutusta mahdollisimman lahjakkaille opiskelijoille, jotka ovat niin sanotusti helppoja, motivoituneempia ja kiitollisempia koulutettavia. Oppilaitosten valikoitumisintressin ylikorostuminen on osaltaan voinut johtaa koulutuksen ulkopuolelle jäävän joukon kasvuun. Tällöin koko koulutusjärjestelmän tavoitteiden toteutuminen voi vaarantua. (Henttonen ja Suominen 2010,51)

Yksilön hyvinvoinnin lisäämisen, yhteiskunnan arvojen toisintaminen osana koulutusta sekä yhteiskunnan taloudellisen turvan takaaminen ovat merkittäviä tekijöitä koulutuspoliittisten

suositusten ja päätösten perusteluina (Hyvärinen 2024). Valtioneuvosto (2021) on asettanut koulutuspoliittisesta näkökulmasta toiselle asteelle tavoitteeksi vuoteen 2040 mennessä kolme tavoitetta;

1. yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
2. työelämän muutoksiin vastaaminen
3. vaikuttavuuden ja saatavuuden edistäminen toisen asteen koulutuksessa

Näillä tavoitteilla luodaan linjaa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi. Koulutuksen saatavuuteen tavoitellaan parannusta samalla kun tulevassa tavoitetilassa korostuu edelleen koulutuksellinen tasa-arvo, vahva sivistys perusta sekä koulutuksen ja tutkimuksen järjestäminen sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Yhteistyötä, digitalisaatiota sekä koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyttä halutaan myös hyödyntää. (Valtioneuvoston 2021.) Yhdeksi tasa-arvon ongelmaksi on virallisissa poliittisissa puheissa todettu opiskelijoiden hakeutuminen koulutukseen ja ammattialoille sukupuolen mukaan. Vaikka tätä taipumusta on pyritty jo 1970-luvulta alkaen heikentämään erilaisilla kehittämishankkeilla, ovat vaikutukset jääneet melko lieväksi. (Lahelma 2013; Brunila 2009; OKM 2010.)

3.2 Uudistuksen toimeenpano

Koulutus uudistuksen kohdalla kyse on aina myös jonkin tason muutoksesta koulujärjestelmässä. Tähän tutkimukseen nivoutuva koulutuspoliittinen TUVU-uudistus koskee ammatillisia oppilaitoksia sekä heidän yhteistyöoppilaitoksiaan, jotka myös toteuttavat ja tarjoavat tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen eri tutkinnon osia ja opintoja. Koulutuksen kentällä historialliset näkökulmat ovat tärkeitä tarkasteltaessa koulutus uudistuksia, sillä ne ovat merkittävässä roolissa koulutuspolitiikan muotoilussa. Goodman (1995) muistuttaa, että jos historiallinen näkökulma uudistuksella ajettaviin ongelmiin puuttuu, on vaarana, että uudistukset eivät todellisuudessa tuo suurta muutosta. Aina tarvittaisiin tietoa siitä, miten samankaltaiset uudistukset ovat toteutuneet aiemmin. (Westberg 2021, 237.)

Jo ennen 2000-luvun vaihdetta on keskusteltu uudistusten erilaisista motiiveista. Uudistusten perimmäiset tavoitteet ja uudistushankkeiden rakenne eivät aina ole selvästi kytköksissä toisiinsa. Koulu-uudistusten toteutumisen arviointiin on kiinnitetty liian vähän huomiota. Uudistuksia arvioitaessa huomion tulisi tulosten osoittamisen sijaan olla myös koulun muutosta koskevan tiedon ja ymmärryksen lisäämisessä. Käytännön toteutuksessa voidaan törmätä sellaisiin ilmiöihin, joita ei ole osattu suunnitteluvaiheessa huomioida. (Sahlberg 1997, 209–210.)

Historiallisesta ja kehityksellisestä näkökulmasta katsottuna Suomen asema Euroopan unionissa on tuonut kasvavissa määrin ulkoisia muutosvaatimuksia sekä omaa sisäistä halua kehittyä ja menestyä

kansainvälisillä markkinoilla. Koulutusuudistuksen toimeenpanossa voi muutoksen nähdä siirtymänä jostakin entisestä johonkin uuteen ja erilaiseen. Kysymys voi olla siirtymisestä jostakin entisestä organisaatiomallista uuteen organisaatiomalliin tai vastaavasti siirtyminen jostakin ajattelu- ja työtavasta johonkin uuteen ajattelu- ja työtapaan. Suuri merkitys on sillä, miten muutos kuten esimerkiksi koulutusuudistus toteutetaan ja minkälaisia ovat ihmisten muutosresurssit. Suhtautuminen muutokseen vaihtelee ja se voikin olla hyvin erilaista toimijoista riippuen. Esimerkiksi juuri muutoksen nopeus, kokonaisvaltaisuus ja ennustamattomuus ovat nostaneet muutoksen keskeiseksi puheenaiheeksi ja ongelmaksi nyky-yhteiskunnassa. (Tuomisto 1997, 15.)

Työyhteisössä kielteisesti uudistukseen suhtautuvat henkilöt ovat ehkä kokeneet työuransa aikana sellaisia uudistuksia, jotka ovat luoneet pohjan yksilöiden negatiiviselle suhtautumiselle uudistuksia kohtaan (Kesti 2020). Koulussa tapahtuvan koulutusuudistuksen tietoa ja ymmärrystä lisäävässä roolissa on usein rehtori. Rehtorit kokevat asemansa keskeisinä uudistamisen soveltamisessa yhteisöön, sen käynnistämässä, organisoimisessa sekä toimeenpanossa. Tutkimus tiedon mukaan koulun väki tulee saada motivoituksi ja sitoutettua edistämään uudistuksen toimeenpanoa. Toisaalta myös rehtoreiden on itse löydettävä kiinnostusta uuteen, jotta pystyvät määrittellä uudistuksen keskeiset tavoitteet ja ryhtyä työhön yhdessä muiden kanssa. (Lehtonen 2023.)

Suomessa seurataan kansallisella tasolla koulutusuudistusten toteutumista. Suomessa kaikkien koulutusasteiden koulutuksen laadunarviointia toteuttaa Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). Karvin (2023) toteuttamassa selvityksessä selvitettiin ammatillisen koulutuksen tilaa, jonka mukaan esimerkiksi yksilölliset opintopolut ja henkilökohtaistaminen olivat vahvistuneet ammatillisen reformin ja oppivelvollisuuden laajentamisen jälkeen. Vaikka ohjaus- ja tuki tarpeita todettiin tunnistettavan entistä paremmin uudistusten jälkeen, tulisi ohjauksen ja tuen saatavuutta sekä resursseja opiskelijoille edelleen parantaa.

Koulutusuudistusten historiaa tarkastelemalla, voidaan todeta, että uudistusehdotuksen tulisi vastata ainakin neljään perusedellytykseen. Uudistusten tulee olla mahdollisia toteuttaa siinä konkreettisessa, historiallisesti muotoutuneessa instituutiossa, jota kutsutaan kouluksi. Toiseksi koulun perustoimijoiden eli opettajien on ymmärrettävä ja hyväksyttävä uudistusehdotukset. Kolmantena on tärkeä varmistaa, että uudistukset ovat oppilaiden ja opiskelijoiden ymmärrettävissä ja hyväksyttävissä, sillä uudistuksissa on kyse myös opiskelijan eduista ja intresseistä. Viimeiseksi uudistusten tulisi avata oppilaille yhteiskunnallisesti merkityksellisempiä oppimisen mahdollisuuksia, jolloin voidaan puhua yhteiskunnallisen relevanssin vaatimuksesta. (Simolla 2012, 460.)

Lehtosen (2023) mukaan koulutusuudistuksen kulmakivenä toimii paikallisen opetussuunnitelman laatiminen. Aina koulutusuudistus ei kuitenkaan tavoita kaikkia sen tavoitteita. Kesti (2020) osoittaa tutkimuksessaan, että toimeenpano ammatillisen koulutuksen reformiin liitetyn opintojen

joustavuuden suhteen oli linjassa niiden tavoitteiden kanssa, jotka opetus ja kulttuuriministeriö oli reformille asettanutkin. Mutta vaikka hallinnollisen työn piti koulutuksen järjestäjällä vähentyä opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksen ja tavoitteiden mukaan, opettajat ovat kokeneet oman hallinnollisen työn lisääntyneen merkittävästi aikaisempaan nähden.

4 Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus

4.1 Opintojen rakenne

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus on uusi koulutusmuoto. Tämä tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) yhdisti perusopetuksen lisäopetuksen, eli aiemman kymppiluokan, lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen (LUVA) ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen (VALMA). Uudistus ja tutkintoon valmentavan koulutuksen perusteet astuivat voimaan 1.8.2022. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteet korvasivat ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen perusteet (2017), lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) sekä lukioon valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman perusteet (2015). (OPH 2021.) Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus uudistus oli osa vuonna 2021 käyttöön otettua oppivelvollisuuden laajentamista, jossa pidentyneen oppivelvollisuuden lisäksi nivelvaiheen toisen asteen koulutukseen valmentavat koulutukset uudistuivat ja yhdistyivät. (OPH 2023).

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupaa hakiessa otetaan huomioon valtakunnallinen ja alueellinen koulutustarve ja tarjonta. Järjestämislupia myöntäessä opetus- ja kulttuuriministeriön tulee samalla varmistaa myös riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus koulutusmuodon osalta. (Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 2020/1215, 4§.) Opiskelijan yhtenä oikeutena määritetään henkilökohtainen opinto-ohjaus, jolla varmistetaan koulutuksen suorittaminen sekä jatko-opintoihin liittyvien kysymysten ja hakeutumisen ohjaus. Vastapainona oikeuksille opiskelijan velvollisuutena määritetään opetukseen osallistuminen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. (Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 2020/1215.)

Aiemmin valmentavat koulutukset ovat olleet rakenteeltaan erillisiä kokonaisuuksia. TUVA-uudistuksessa uutta on sen rakenne, sillä toisistaan erillään toteutetut perusasteen, ammatillisen toisen asteen ja yleissivistävän toisen asteen valmentavat koulutukset kuuluvat uudistuksen myötä samaan rakenteeseen (Kukkonen, Seppälä ja Jussila 2021). On edelleen huomioitava, että opintotarjonta vaihtelee oppilaitoksien ja oppilaitosten yhteistyön sekä opiskelijaryhmien mukaan. Ammatillisten oppilaitoksien TUVA-tarjonnan pääpaino on ammatilliseen perustutkintoon valmiudet antavan koulutuksen tarjoamisessa. Tässä tutkimuksessa keskitytään vain ammatillisten oppilaitosten toimijoiden näkökulmiin valmentavasta koulutuksesta.

Tutkintokoulutukseen pääsyyn on tiettyjä rajoituksia ja säännöksiä, jotka vaikuttavat siihen ketä opintoihin voidaan ottaa opiskelijoiksi. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteiden (2022) mukaan koulutus on tarkoitettu oppivelvollisuusikäisille sekä muille vailla toisen asteen tutkintoa oleville opiskelijoille, jotka tarvitsevat valmentavaa koulutusta. Koulutus on myös niille,

joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame ja ovat suorittaneet perusopetuksen tai perusopetusta vastaavan koulutuksen. Näillä opiskelijoilla tulee olla perusopetuksen päättötodistus tai perusopetuksen päättötodistusta vastaava todistus heidän aiemmasta koulutuksestaan. Jossakin voidaan tehdä poikkeuksia, jolloin opetuksenjärjestäjä voi ottaa opiskelijaksi myös opiskelijan ilman päättötodistusta, jos katsotaan opiskelijalla olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Myös jos huomataan, että jatko-opintojen kannalta on erityisen perusteltua, voi tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa olla opiskelija, joka on jo aiemmin suorittanut toisen asteen koulutuksen tai aiemman valmentavan koulutuksen. Tilanteissa, jossa oppivelvollinen jää ilman opiskelupaikkaa voi opiskelija tulla hyväksytyksi, vaikka olisikin suorittanut jo aiemman valmentavan koulutuksen. (OPH 2022.)

Uudistuksen mukaiset perusteet pohjautuvat vahvasti demokraattisiin arvoihin. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteet on rakennettu arvoperustalle, jossa korostuvat demokratia, yhdenvertaisuus, tasa-arvo sekä kestävä elämäntapa. Erilaisista taustoista tuleville opiskelijoille rakennetaan henkilökohtainen opintopolku opiskelijälähtöisesti opiskelijan omiin vahvuuksiin ja tavoitteisiin nojaten. Perusteet ohjeistavat koulutuksen järjestäjiä laatimaan perusteiden pohjalta suunnitelman koulutuksen toteuttamisesta. Toteuttamista suunnitellessa tulee ottaa huomioon opiskelijoiden tavoitteet, edellytykset ja erityisen tärkeänä myös eri koulutuksenjärjestäjien yhteistyö. (OPH 2022.)

Lainsäädännön ja koulutuksen perusteiden avulla varmistetaan, että tutkintokoulutukseen valmentava koulutus vastaa opiskelijoiden tarpeisiin ja odotuksiin. Opintojen rakenteesta määritetään niin tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen laissa (2020/1215) kuin myös tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteissa, joiden lisäksi oppilaitokset tekevät omat tarkennuksensa opintojen sisältöön, toteutukseen ja ryhmiin liittyen koulukohtaisissa omissa tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteissaan. Henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat tehdään ammatillisen koulutuksen henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti (Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 1215/2020).

Tutkintokoulutukseen valmistavan koulutuksen pituus ja opetusmäärät ovat varsin täsmällisesti määritettyjä. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus on laajuudeltaan 38 viikkoa ja voi jakautua niin, että se kestää enintään vuoden. Opiskelijoilla on oikeus saada opetusta noin 22 tuntia viikossa. (Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 2020/1215.) Koulutuksen perusteissa (2022) tuodaan esiin, että opiskelijalla on oikeus hakeutua tutkintotavoitteiseen koulutukseen kesken valmentavan koulutuksen, mikäli opiskelija saavuttaa riittävät valmiudet tutkintotavoitteisessa koulutuksessa opiskeluun.

Opintojen osalta opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia. Opetushallituksen (2022) linjauksen mukaan opintojen kaikille yhteinen koulutuksen osa pitää sisällään opiskelu- ja urasuunnittelutaidot, joita opiskellaan opiskelijasta ja oppilaitoksesta riippuen 2-10viikkoa.

Valinnaisina koulutuksen osina ammatillisessa oppilaitoksessa voivat olla perustaitojen vahvistaminen sekä ammatillisen koulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen. Näitä molempia valinnaisia voidaan opiskelusuunnitelmaan kirjata viikkomääräisenä 0-30 viikkoa. Muita valinnaisia koulutuksen osia ovat arjen taidot ja yhteiskunnallinen osallisuus sekä työelämätaidot ja työelämässä tapahtuva oppiminen. Näitä kumpaakin voi opiskelijasta riippuen sisältyä opintoihin enintään 20 viikkoa.

Mahdollista on myös koulutusta tarjoavan oppilaitoksen mukaan suorittaa lukiokoulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen enintään 30 viikon laajuisena sekä muita oppilaitos kohtaisia valinnaisia 0–10 viikon laajuisena osana. Näitä osia ja niiden tavoitteita hyödyntäen koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus myös laatia pienempiä osia, josta kokonaisuudet rakentuvat. (OPH 2022.)

Aiemman tutkimuksen mukaan opetussuunnitelmien jatkuva muuttuminen valmentavassa koulutuksessa on aiheuttanut turhautumista ja yleisesti vakaampaa opetussuunnitelmaa on toivottu. Väljä opetussuunnitelma voi olla jossakin tapauksissa hyvä, sillä se mahdollistaa koulutuksen muokkaamisen opiskelijoiden tarpeisiin. Täytyy muistaa, että väljyys kuitenkin lisää opettajien vastuuta opetuksen järjestelyistä ja kehittämisestä, jättäen samalla enemmän tulkinnanvaraa. (Vallanvaara & Saarijärvi 2019.)

4.2 TUVAKoulutuksen tavoitteet

Tutkintokoulutukseen opiskelijaksi pääseminen ei aina ole itsestään ja itsensä kehittämisestä kiinni. Siihen vaikuttavat myös työmarkkinoiden säätely, kunkin ammattialan erityispiirteet, arvostus, työvoimatarve ja opiskelijan kielitaito. Valmistavissa koulutuksissa yhdistyvätkin niin autoritääriset vallan muodot kuin myös yksilön valintoja ja vastuuta korostavat hallinnan tekniikat. (Niemi & Kurki 2013, 214–215). Helenin (2010) mukaan valmistavilla koulutuksilla tuetaan tukea tarvitsevia opiskelijoita ja samalla myös pyritään heidän itsevastuullistamiseen ja aktivointiin, jolloin valmistavien koulutusten julkilausuttuna päätavoitteena voidaan pitää tutkintoon johtavaan ammatilliseen peruskoulutukseen pääsyä (Niemi & Kurki 2013, 214).

Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelmia kansainvälisesti vertailtaessa korostuu yhteinen tavoite; nuorten valmistaminen työelämään. Silti opetussuunnitelmat ja niiden toteutustavat vaihtelevat merkittävästi eri maissa. Tämä johtuu useista tekijöistä, jotka vaikuttavat siihen, miten ammatillista peruskoulutusta järjestetään ja toteutetaan. Opetussuunnitelmien erilaiset painotukset heijastavat myös usein maiden omia erilaisia koulutusjärjestelmiä ja yhteiskunnallisia tarpeita. Opettajilla on keskeinen rooli opetussuunnitelman toteuttamisessa ja heidän tulkintansa ja toteutustapansa vaikuttavat

merkittävästi siihen, miten opetusta käytännössä toteutetaan. Usein eroja on havaittavissa opetussuunnitelman ja sen käytännön toteutuksen välillä. Vaikka opetussuunnitelmat ovat kansallisesti tai alueellisesti määriteltyjä, voivat opettajat soveltaa niitä eri tavoin omassa luokkahuoneessa. (Pilz, Berger & Canning 2008.)

Tässä tutkimuksessa uudistuksen mukaisia tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteita tarkastellaan suhteessa tutkimustuloksista esiin nousseisiin näkemyksiin valmentavan koulutuksen toiminnasta sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteissa (OPH 2022) valmentavan koulutuksen yleisiksi, laajoiksi päätavoitteiksi on määritelty seuraavat;

- antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen
- selkeyttää opiskelijan suunnitelmia jatko-opintojen ja työelämään liittyvien toiveiden ja tavoitteiden suhteen
- vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto

Näiden tavoitteiden lisäksi edellisessä luvussa esitetyillä koulutuksen eri osilla on olemassa myös omat tarkennetut koulutuksen osien tavoitteet. Koulutuksen osien tavoitteet avataan seuraavaksi, jotta tutkimusta lukeva voi muodostaa jonkinlaisen käsityksen siitä, kuinka monimuotoinen ja tarkasti määritelty tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kenttä ja sisältö ovat sen julkikirjoitetuilta tavoitteiltaan.

Kaikille yhteisten opiskelu- ja urasuunnittelutaitojen tavoitteena on, että opiskelija kehittää itsetuntemustaan asettamalla ja arvioimalla henkilökohtaisia tavoitteitaan. Opiskelijan tulisi kokeilla erilaisia opiskelutekniikoita ja etsiä tietoa jatko-opinnoista ja työelämästä. Tavoitteena on laatia realistinen jatko-opintosuunnitelma ja valmistautua tulevaisuuden uramahdollisuuksiin. Valinnaisen perustaitojen vahvistamisen tavoitteena puolestaan on, että opiskelija saavuttaa luku-, numero- ja digitaidot, jotka ovat välttämättömiä toisen asteen opintojen suorittamiseen. Opiskelijan on myös kehityttävä opiskelu- ja tutkintokielessä riittävästi, jotta hän voi osallistua toisen asteen koulutukseen. Tarvittaessa opiskelijan tulee korottaa perusopetuksen arvosanojaan. (OPH 2022)

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteissa (OPH 2022) ammatilliset opinnot ja niihin valmentautuminen ovat erittäin tärkeä koulutuksen osa ammatilliseen koulutukseen pyrkivälle opiskelijalle. Tässä opintojen osassa riittävän kielitaidon saavuttamisen ohella tulee opiskelijan kehittää tekstitaitojaan eri tiedonaloilla. Hänen on myös tutustuttava ammatilliseen koulutukseen, sen

käytäntöihin ja arviointimenetelmiin sekä arvioitava sen sopivuutta itselleen. Lisäksi opiskelijan tulee suorittaa itselleen sopivia ammatillisen koulutuksen opintoja.

Arjen taidot ja yhteiskunnallinen osallisuus – opinnoissa opiskelijan tavoitteena on arvioida ja vahvistaa toimintakykyään, hyvinvointiaan ja mielenterveyttään. Hänen tulee kehittää arjen ja yhteiskunnallisen osallisuuden edellyttämiä tekstitaitoja sekä perehtyä yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin ja oppia hakemaan niitä. Opiskelijan tulisi myös tuntea yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavat, taloudenhallinta ja arkielämän valinnat, kuten turvalliset ja kestävät toimintatavat. (OPH 2022.)

Viimeisenä koulutuksen osista on työelämätaidot ja työelämässä tapahtuvan oppimisen tavoitteet. Opetushallitus (2022) esittää perusteissaan, että opiskelijan tulee tavoitteiden mukaan tutustua työnhakuun ja työelämän periaatteisiin, oppia toimimaan työyhteisön jäsenenä ja kehittämään ajankäytön taitoja. Hänen tulee ymmärtää oikeutensa ja velvollisuutensa työpaikalla, tutustua kansainvälisyysosaamiseen ja tietokoneohjelmiin, sekä valmistautua tulevaisuuden haasteisiin ja työelämän muutoksiin.

Niin kuin peruskoulussa, myös toisella asteella tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen osiin nivoutuu laaja-alaisen osaamisen muodostaminen. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteissa laaja-alaiseen osaamiseen kuuluvat monilukutaito, digi-osaaminen, ympäristö-osaaminen, kulttuuri-osaaminen, yhteiskunta-osaaminen, vuorovaikutus-osaaminen, oppimaan oppiminen sekä hyvinvointi-osaaminen. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan edellä mainittujen tietojen, taitojen, arvojen ja asenteiden sekä toimintakyvyn muodostamaa kokonaisuutta, joka kytketään koulutuksen eri osien sisältöihin. Myös laaja-alainen osaaminen keskittyy niihin taitoihin, joita opiskelija tarvitsee toiselle asteelle opiskeluun siirtyäkseen. (OPH 2022.)

Edellä esitetyt tavoitteet ohjaavat ammatillisten oppilaitosten toimijoiden työtä tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta suunnitellessa ja toteuttaessaan. Tavoitteet saattavat kuulostaa vakuuttavalta pitkältä listalta koulutuksen järjestämistä ajatellen. On kuitenkin hyvä huomioida, että eri opetussuunnitelmiakin tulisi tarkastella jokseenkin kriittisesti suhteessa yhteiskuntaan. Aina esittämät tavoitteet arvoineen eivät kohtaa yhteiskunnan todellisia arvoja ja tavoitteita. Saarinen (2019) on tuonut esille, kuinka opetussuunnitelman ja yhteiskunnassa vallitsevien arvojen välillä koetaan joskus ristiriitaa. Yhteiskunnan arvomaailmaa voivat heikentää ajassa elävät ilmiöt kuten usko talouskasvun voimaan, uusliberalistiset piirteet ja globalisaation mukanaan tuomat haasteet.

4.3 Opiskelijaryhmät ja opiskelun tuki

Koulutukselle asetettujen tavoitteiden voi ajatella määrittävän koulutusten kohderyhmiä, jotka valmistavassa koulutuksessa usein kategorisoidaan erityistä tukea tarvitseviksi opiskelijoiksi, maahanmuuttajiksi ja muiksi syrjäytymisvaaraan paikannetuiksi opiskelijoiksi. Valmistavassa

koulutuksessa yleisesti käytettyjä käsitteitä ovatkin erityisen tuen tarve, vammaisuus, maahanmuuttaja ja syrjäytymisvaara. Koulu instituutiona tunnistaa heidät ”erityisiksi”, jolloin heille voidaan tarjota erilaisia tukipalveluita mutta samalla myös rajoittaa heidän toimintaansa. (Niemi ja Kurki 2013, 205.)

Opiskelijaryhmät Valmassa on usein jaettu opiskelijoiden taustan mukaan. Vallanvaaran ja Saarijärven (2019) mukaan useissa oppilaitoksissa sekä maahanmuuttajille että peruskoulun päättäneille kantasuomalaiselle suunnatut Valma-ryhmät olivat opiskelijoiltaan hyvin eri tasoisia. Valmentavan koulutuksen opiskelijat voivat olla iältään hyvin eri ikäisiä ja heidän yksilöllisten sekä vaihtelevien kielitasojen pohjalta opiskelumateriaaleja saattaa samassa ryhmässä tarvita lukuisia. Opiskeluryhmien vaihtelevat tarpeet lisäävät omalta osaltaan opettajien työmäärää. Lisäksi Vallanvaaran ja Saarijärven (2019) tutkimus toi esille, että Valma-koulutusta on pidetty tärkeänä niille nuorille, jotka jäävät ilman opiskelupaikkaa tai tippuvat pois ammatillisesta koulutuksesta väärän alavalinnan tai vaikean elämäntilanteen takia. Toivolan (2019) mukaan ammatillisissa opinnoissa yhtenä ongelmien tekijänä opiskelijoille voi olla esimerkiksi tunnistamattomat oppimisvaikeudet, joita ei ole tunnistettu tai testattu ennen toista astetta.

Erityisen tuen toteutuminen ja saatavuus ammatillisessa oppilaitoksessa ei aina ole täysin yksielittäistä. Tätä puoltaa myös monet tutkimus tulokset. Erityistä tukea tarvitsevien määrää ammatillisissa oppilaitoksissa on kasvanut vuosittain mutta erityisen tuen resurssit eivät aina seuraa tätä samaa kehitystä (Toivola 2019, 86). Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijoiden ikähaarukka on suuri. Oppimisvaikeudet ovat läsnä niin aikuisilla kuin myös lapsilla ja nuorilla. Erityisen tuen tarve tulisikin ottaa huomioon aina kaikkien opiskelijoiden kohdalla, myös aikuisopiskelijoiden opintoja suunniteltaessa. (Kolehmainen 2023.)

Ammatillisen koulutuksen kentän uudistusten kohteena on ollut myös opiskelijoiden tuen järjestäminen. Suomalaisen ammatillisen erityisopetuksen kenttää on 2000-luvun lopulta lähtien uudistettu niin hallinnollisesti kuin myös sisällöllisesti. Erilaisia keinoja erityisopetukseen ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville on etsitty aktiivisesti. Kuitenkin alueelliset erot ammatillisen erityisopetuksen tarjonnassa ovat olleet keskeinen ongelma. Sen lisäksi myös integraation ja inklusion toteuttaminen on nähty haastavana yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa. Tässä tukea ovat antaneet hieman paradoksaalisesti ammatilliset erityisoppilaitokset. (Hakala, Mietola & Teittinen 2013.)

Toisen asteen yhtenäisempään tukeen ollaan tekemässä panostuksia samalla kun ammatilliseen koulutukseen kohdistuu voimakkaita leikkauksia. Ammatillisesta koulutuksesta leikattiin valtava määrä edellisenä vuonna (Laitinen 2024) ja OAJ:n (2024) mukaan ammatilliset opettajat havaitsivat työssään jo ennen leikkauksia opiskelijoiden kasvavaa tuen tarvetta, opiskeluvaikeuksien heikentymistä ja opettamiseen käytettävän ajan riittämättömyyttä. Samaan aikaan nykyinen hallitus

Orpon johdolla haluaa kuitenkin selkeyttää peruskoulun ja toisen asteen oppimisen tukea sekä yhtenäistää koko oppimisen tuen ketjua varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle asti. Toisella asteella oppimisen tuki halutaan yhdenmukaistaa lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa, jotta kaikki opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen. (OPH 2024.) Orpon hallituksen hankkeessa ammatillisen erityisopetuksen kehittämisessä halutaan keskittyä erityisesti tuen tarpeiden varhaiseen havaitsemiseen ja tuen eri muotojen järjestämiseen toisella asteella. Lisäksi hallitus linjaa haluavansa turvata oppimisen tuen ja ohjauksen sekä moniammatillisten palvelujen saatavuuden toisen asteen koulutuksen opiskelijoille. (OKM 2023.)

Tuen avulla pyritään jokaisen oppilaan kohdalla saavuttamaan koulutuksen perusteiden mukainen osaaminen. TUVa-koulutuksen opiskelijoilla on samanlailla oikeus erityiseen tukeen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn takia kuin tutkinto-opiskelijalla. Erityisellä tuella viitataan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaan suunnitelmalliseen pedagogiseen tukeen ja erityisiin opetus- ja opiskelijajärjestelyihin. Jo TUVa-koulutuksen aikana tulisi arvioida ne tukimuodot, joita opiskelija todennäköisesti voi tarvita myös tutkintokoulutukseen siirryttyään. (Opetushallitus 2024.) Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (2020/1215) ohjeistaa soveltamaan tuen järjestämisessä lakia ammatillisesta koulutuksesta annetusta laista ja osaamisen arvioinnin mukauttamisesta, kun oppilas suorittaa ammatillisen koulutuksen lain mukaisia tutkinnon osia.

TUVa-koulutuksessa jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, josta tulee ilmi opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet, aiempi koulutustausta, kielitaito, opiskeluvalmiudet, valmentavassa koulutuksessa suoritettavat koulutuksen osat sekä jatko-opinto ja urasuunnitelmat. Näiden lisäksi opiskelusuunnitelmassa tulee olla kirjaus opiskelijan tarvitsemalla ohjaukselle, tuelle ja niiden toteutumiseksi. Tämän henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman kirjaamisesta vastuussa on ryhmän oma opettaja tai opinto-ohjaaja yhdessä opiskelijan kanssa. Tarvittaessa mukana voi olla myös moniammatillinen yhteistyö verkosto. (Opetushallitus 2024.) Vaikka Karvin (2021) tutkimusaineiston mukaan ammatillisessa koulutuksessa suunnitellut tukitoimet kirjataan opiskelijoiden henkilökohtaisiin osaamisen kehittämissuunnitelmiin, toteutuneiden tukitoimien kirjaamisessa on kuitenkin puutteita. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka alustavat tukitoimet kirjataan suunnitelmaan, niitä ei välttämättä päivitetä sen mukaan, miten tuki on käytännössä toteutunut.

Ammatillisen koulutuksen ja ohjauksen erityiseen tukeen on jo aiemman tutkimustiedon mukaan kaivattu entistä yksilöllisempiä ratkaisuja, jotka lähtevät opiskelijan lähtökohdista käsin. Erilaisuus tulisi nähdä enemmän voimavarana kuin ongelmien kautta. Tämän toteutuminen vaatii opetuksen perusteiden ja opetusmenetelmien kehittämistä. Esimerkiksi voimistunut monikulttuurisuus ja kasvava maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä asettaa omat uudet vaatimuksensa pedagogisten ratkaisujen kehittämiselle. (Räty 2016, 119, 121.) Tutkimustietoon perustuen opiskelijan lähtökohtien huomioimisen tulisi tarkoittaa osaamisen painottamisen, osaamiskeskustelun ja yksilöllisten

opintopolkujen ohella myös osallisuuden ja yhteisöllisyyden käsittelyä sekä sosiaalisen kasvun huomioimista ammatillisessa erityisopetuksessa (Ryökkynen 2023).

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoite

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutusuudistus on varsin tuore, eikä TUVA-koulutuksen toimintaa ole vielä keritty kattavasti tutkia. Henkilökohtainen kiinnostus tutkimusaihetta kohtaan nousee kenttätöön vahvistamana ammatillisen oppilaitoksen TUVA-ryhmässä suoritetun opetusharjoittelun myötä. Koulutuksen suunnitteluun ja poliittisten päättäjien keskuuteen on tarpeellista tarjota tutkimustietoa toisen asteen uudistuksista sekä arjen kenttätöön ammattilaisten kokemuksista. Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää ammatillisten oppilaitosten toimijoiden näkemyksiä valmentavasta koulutuksesta ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutusuudistuksesta. Tutkimus kohdistuu ammatillisten oppilaitosten rehtorien, erityisopettajien, opinto-ohjaajien sekä ammatillisten ohjaajien näkemyksiin valmentavasta koulutuksesta ennen TUVA-koulutusuudistusta, joka toimeenpantiin syksyllä 2022. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille, kuinka edellä mainitut ammatillisten oppilaitosten toimijat näkivät entisen ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen (VALMA) toiminnan ja millaisia näkemyksiä heillä oli koskien oppivelvollisuuden laajenemiseen liittyvää TUVA-koulutusta ja uudistuksen toimeenpanoa.

Tutkimuksen tutkimuskysymyksiksi on asetettu seuraavat:

1. Millaisia näkemyksiä ammatillisen oppilaitoksen toimijoilla oli valmentavasta koulutuksesta ennen TUVA-koulutusuudistusta?
2. Millaisia näkemyksiä ammatillisten oppilaitosten toimijoilla oli tulevasta TUVA-koulutusuudistuksesta?

5.2 Aineiston kuvaus

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu haastatteluaineistosta, joka on osa aiempaa tutkimushanketta. Aineisto on osa vuonna 2021 valmiiksi kerättyä aineistoa, eli sitä voidaan kutsua sekundääriaineistoksi. Sekundääriaineistolla tarkoitetaan tutkijan käyttämää aineistoa, joka on alun perin kerätty toista tutkimusta tai tarkoitusta varten (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom & Paavilainen 2014,113). Tässä tutkimuksessa käytetty valmiiksi kerätty aineisto on osa tutkimushankkeesta nimeltä ”*Riding High or Hanging on for Dear Life? Reflexivity, Opportunity, Structures, and the Formation of Young People’s life Courses and Biographies in Times of Risk and Uncertainty*” (2021). Kyseinen tutkimushanke kietoutuu korkeakouluvalintojen, oppivelvollisuuden pidentämisen sekä lukiouudistuksen ympärille. Näin ollen alkuperäinen tutkimushanke keskittyy viimeaikaisiin koulutuspoliittisiin uudistuksiin ja uudistusten tahattomiin yhteisvaikutuksiin.

Tätä tutkimusta varten muodostettu ja tässä tutkimuksessa käytetty aineisto pitää sisällään 11 haastattelua. Alkuperäisen tutkimushankkeen aineistosta on tämän tutkimuksen aineistoksi rajattu kaikki ammatillisten oppilaitosten toimintaa käsittelevät haastattelut. Tämä rajausta on tehty tämän tutkimuksen aiheen ja tavoitteen takia, kun halutaan tutkia ammatillisen koulutuksen näkökulmasta nivelvaiheen valmentavaa ammatillista koulutusta ja sen koulutus uudistusta. Tämän tutkimuksen aineiston kaikissa haastatteluissa on haastateltavina vain ammatillisten oppilaitosten toimijoita. Ammatillisten oppilaitosten toimijoita tässä tutkimuksessa edustavat ammatillisten oppilaitosten rehtorit, opinto-ohjaajat, ammatilliset ohjaajat ja erityisopettajat. Haastateltavien joukossa on kolme rehtoria, kolme erityisopettajaa sekä kuusi opinto-ohjaaja tai ammatillista ohjaajaa, joista kaksi työskenteli ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa Valmassa. Kaikki haastateltavat työskentelevät haastattelujen ajankohtaan Varsinais-Suomen ammatillisista oppilaitoksista.

5.3 Tutkimusmenetelmät

5.3.1 Aineistonkeruu

Haastattelua tutkimusmenetelmänä voidaan kuvata tavoitteelliseksi keskusteluksi, jolla halutaan kerätä tietoa esimerkiksi haastateltavan ajattelutavoista ja tietoisuudesta. Haastattelulla pyritään aina keräämään sellainen aineisto, että sen avulla on mahdollista tehdä tutkittavaa ilmiötä koskevia uskottavia päätelmiä. (Puusa 2020, 99.) Tutkittaessa valmentavaa koulutusta ja sen seuraajaa TUVA-koulutusta, on haastattelulla kerätty aineisto tämän tutkimuksen tarkoitukseen sopiva.

Valmiin aineiston haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluina. Puolistrukturoidussa haastattelussa tutkija voi ohjata keskustelua asettamalla välikysymyksiä ja huomioiden samalla, ettei kuitenkaan ohjaa keskustelun suuntaa liikaa (Puusa 2020, 102). Puolistrukturoitua haastattelua kutsutaan myös nimellä teemahaastattelu. Ideana puolistrukturoidussa teemahaastattelussa on, että tutkimusongelmasta poimitaan keskeiset aiheet ja teemat, joita on välttämätön käydä läpi haastattelussa tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Tavoitteena on myös, että haastateltavat pystyvät antamaan oman kuvauksensa kaikista teemoista ja ne käsitellään haastateltavan kannalta luontevassa järjestyksessä. (Vilkkä 2015, 124) Tämän tutkimuksen valmiin aineiston puolistrukturoidut teemahaastattelut olivat hyvin keskustelunomaisia. Ne pitivät sisällään ennalta suunnitellut kysymykset antaen kuitenkin samalla hyvin tilaa ja mahdollisuuden haastateltaville tuoda myös muita heidän mielestään tärkeitä pitämiään asioita esille.

Rehtoreita, opinto-ohjaajia, ammatillisia ohjaajia ja erityisopettajia voidaan pitää ammatillisten oppilaitosten asiantuntijoina, ja siksi aineisto, joka on osa laajempaa koulutuspoliittisia uudistuksia käsittelevää hanketta, on kerätty myös heitä haastatteleamalla. Haastattelutilanteen asettelussa on hyvä muistaa haastattelijan rooli suhteessa asiantuntijaan. Haastattelija, joka osoittaa omaavan hyvän

tietämyksen haastattelun aiheesta voi saavuttaa kunnioitusta ja kyetä myös saavuttamaan tietyn symmetrian haastattelusuhteessa. Asiantuntijat voivat toisaalta olla tottuneita tulemaan haastatelluiksi. Heillä saattaa olla myös enemmän tai vähemmän ”valmiita puheenaiheita” edistämään heidän haluamiaan näkökulmiaan haastattelun avulla. Tämä vaatiikin haastattelijalta taitoa keskustelun ohjaamisessa. (Kvale 2008.)

5.3.2 Aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen aineisto oli valmiiksi litteroitu. Ronkainen ym. (2014,119) nostaa esille aineiston litterointia koskien litteroinnin tarkkuuden. Koska tutkimuksen analyysissä ei haeta esimerkiksi puheen retorisia ulottuvuuksia, litteroinnin tarkkuudeksi on riittänyt valmiissa aineistossa käytetty puhutun sisällön ja yksinkertaisen vuorovaikutuksen piirteiden litteraatio. Valmista aineistoa hyödyntäessäni täytyy muistaa, että litterointi vaiheessa on jo suoritettu aineiston anonymisointi, jossa poistettiin kaikki henkilöihin liitettävä ja henkilöt tunnistava tieto. Kuula-Luumi (2021) tuo esille, että ensimmäinen lähtökohta kvalitatiivisen tekstiaineiston anonymisoinnissa on hävittää aineiston tunnisteita sisältävä taustamateriaalit, esimerkiksi tutkittavien yhteystiedot ja taustatietolomakkeet. Tutkijana anonymisointia tehdessä onkin tärkeä huomioida henkilönimien vaihtaminen keksityiksi nimiksi, arkaluonteisten tietojen harkinnanvarainen poistaminen tai muuttaminen sekä taustatietojen kategorisointi. Aineiston litterointivaiheessa tässä tutkimuksessa käytettävään valmiiseen aineistoon on merkitty hakasulkeilla mahdollinen poistettu, epäselvä tai muutettu tieto tai kohta puheessa. Valmis aineisto oli jo ennen tämän tutkimuksen analyysiä koodattu eri haastateltavien mukaan niin, ettei haastatteluja voi yhdistää tutkimukseen osallistuneisiin henkilöihin.

Aineiston analyttisen prosessin voi hajottaa kolmeen erilaiseen vaiheeseen. Ensin aineistoa pilkotaan, luokitellaan, jäsennetään sekä järjestetään vertailtavaksi ja rinnastettavaksi käyttämällä valittua analyysitekniikkaa. Toisessa vaiheessa analyysiprosessia tehdään käsitteellistämistä ja tulkintaa, jolloin analyysin havainnot siirretään teoreettiseen tai tutkimuskeskustelujen luomaan yhteyteen yhtäläisyyksien ja erojen hakemisen avulla. Kolmannessa vaiheessa aineistosta muodostettuja havaintoja tarkastellaan valikoivasti tietyn ajattelukehikon tai idean pohjalta. (Ronkainen ym. 2014, 124–125.) Eskola (2018,212) muistuttaa myös, että aineiston avulla tutkija voi löytää uusia näkökulmia sen sijaan, että todentaa vain aiemmin epäilemäänsä. Tässä tutkimuksessa on edetty vaihevaiheelta ilmausten keräämisestä, pelkistämisestä ja luokittelusta lopulta päätulosten muodostamiseen sekä löydetty uusia tutkimusta rikastavia näkökulmia.

Tässä tutkimuksessa analyysimenetelmänä hyödynnetään aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi voidaan käsittää yksittäisen menetelmän sijaan tarkoituksenmukaisena viitekehyksenä ja tämän ansiosta se tarjoaa mahdollisuuden tarkastella aineistoa monipuolisesti. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon huomioimalla

kokoaika keskeinen tietoaaines. Tutkijan tehtävä on luoda hajanaisesta aineistosta selkeä, informatiivinen ja yhtenäinen kokonaisuus, jonka avulla voidaan tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa 2020, 144–145.) Tämän tutkimuksen aineistosta kerätyt haastateltavien ilmaukset ovat ensin muodostaneet aihepiireittäin eli teemoittain yhtenäisiä alakategorioita, jonka avulla aineisto järjestyi selkeäksi ja järjestelmällisesti hahmotettavaksi kokonaisuudeksi.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto ohjaa tutkijan tekemiä luokitteluja ja lähestymistapa on perusteltu esimerkiksi silloin, jos tutkittu tilanne ja konteksti ovat jollain tapaa uusia (Holopainen, Puusa & Juuti 2020, 243). Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus on alkanut elokuussa 2022, eikä koulutusta ole keritty vielä juurikaan tutkia. Aineistolähtöisyyden hyödyntäminen sopii tämän tutkimuksen valmiin aineiston analyysiin. Tutkimus pyrkii kuvaamaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä tutkittavien merkitysmailmaa. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tavoite on ymmärtää tutkittavien toiminta- ja ajattelutapoja tutkimuksessa muodostuneiden käsitteiden luokitusten ja mallien avulla. (Vilka 2015, 171.)

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä ja sitä voidaanakin pitää yhtenä sisällönanalyysin muotona. Teemoittelun ideana on, että aineistosta nostetaan esiin tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä. Jos aineistossa on kyse teksteistä, kohdat voivat olla laajuudeltaan hyvin erilaisia yksittäisistä ilmauksista pitkiin katkelmiin (Juhila 2021.) Tässä tutkimuksessa kaikki tutkimuskysymykseen relevantit ilmaisut on ensiksi etsitty ja merkitty haastatteludokumentteihin. Sen jälkeen relevantit ilmaisut on siirretty yhteen erilliseen dokumenttiin niin, että yhden haastateltavan ilmaukset ja katkelmat on kerätty haastateltavan koodinimen alle. Näin ilmaukset ovat helposti yhdistettävissä oikeaan haastateltuun henkilöön. Koko aineiston ilmausten ja katkelmien yhteen keräämisen jälkeen, ilmaisut ja katkelmat on pelkistetty lyhyeksi ilmaukseksi. Analyysin tehtävänä onkin tiivistää aineisto niin, että sen informaatioarvo kasvaa, eikä mitään olennaista jää pois (Eskola 2018, 221).

Pelkistämisen jälkeen pelkistetyt ilmaukset yhdisteltiin ja ryhmiteltiin teemoittelun avulla yhdistäviksi alaluokiksi. Yhdistävistä alaluokista järjestyi pitkän ja moneen kertaan muokkaantuneen perusteellisen pohdinnan ja analyysin päätteeksi kokoavat pääteemat, jotka edustavat tämän tutkimuksen tuloksia. Jokainen pääteema kokoaa alleen alakategorioita, jotka liittyvät kyseiseen pääteemaan. Eskola (2018,223) muistuttaa, että tutkijan tulisi analyysin loppuvaiheessa kirjoittaa omin sanoin auki omat tulkinnat siitä, mitä aineistossa on ja hyödyntää myös mielenkiintoisia keräämiään sitaatteja, jolloin yhdistyvät aineistoesimerkit ja tutkijan ajattelu. Tulososiossa tutkimustuloksia tarkastellaan tutkijan pohdinnan lisäksi suhteessa tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteisiin (2022).

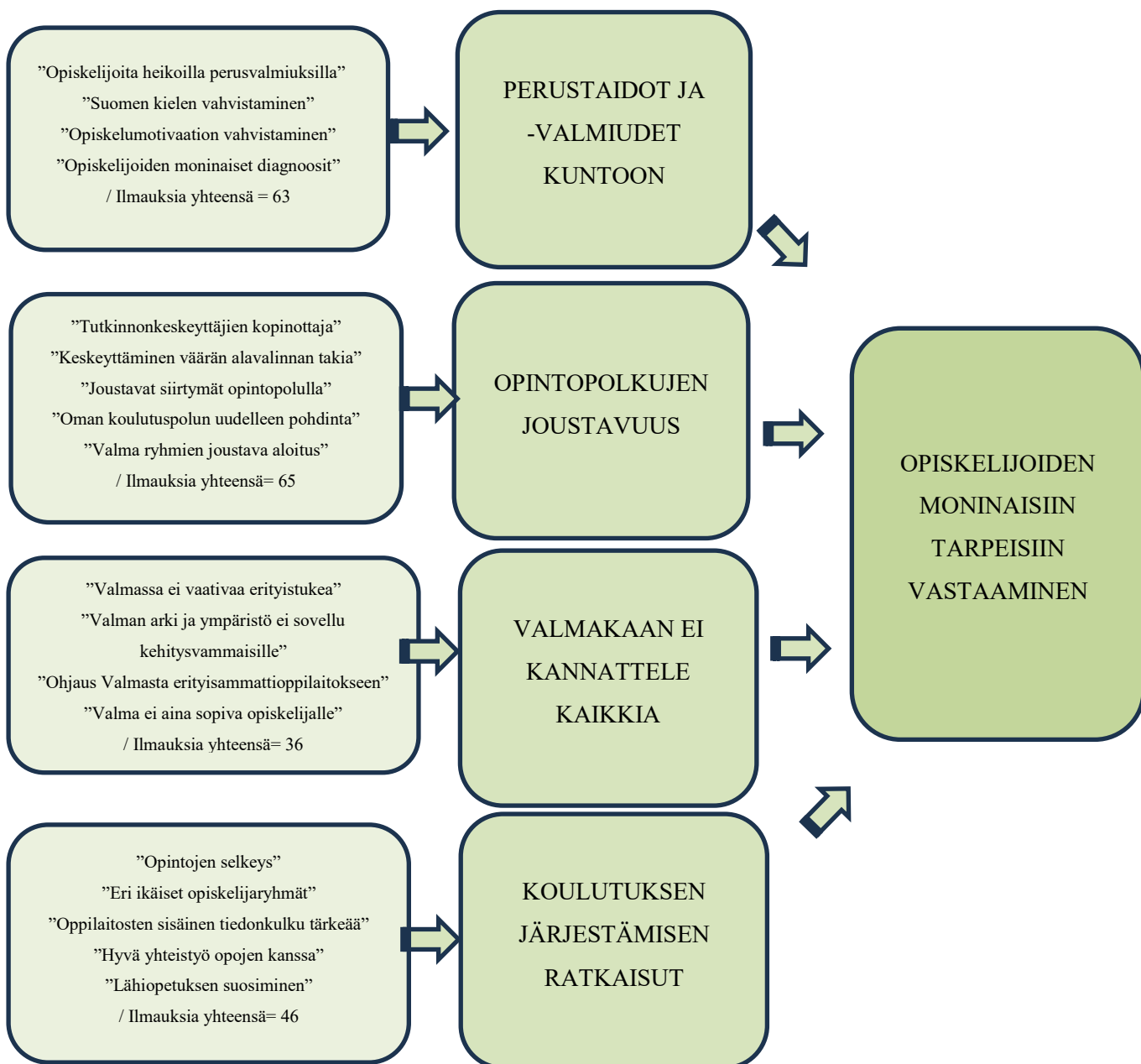
Tässä tutkimuksessa tulosten muodostumista on havainnollistettu esimerkillä alla olevassa kuviossa (Kuvio1). Havainnollistavaan kuvioon on valittu yksi tuloksista muodostuneista pääteemoista; opiskelijoiden moninaisiin tarpeisiin vastaaminen. Kuvion ”Esimerkit pelkistetyistä ilmauksista/ ilmausten kokonaismäärä” on näkyvissä esimerkit analyysivaiheen pelkistetyistä ilmauksista sekä ilmausten todellinen kokonaismäärä tutkimuksen koko aineistossa, jotka muodostavat kyseisen alakategorian. ”Alakategoria” on pelkistetyistä ilmauksista muodostunut alakategoria. Viimeisessä kohdassa ”Pääteema” näkyy alakategoriat yhdistävä pääteema. Tutkimusanalyysin esimerkki visuaalisen kuvion muodossa tukee tutkimuksen analyysiprosessin läpinäkyvyyttä ja lisää tutkimuksen ymmärrettävyyttä lukijalle. Kaikkiaan aineiston analyysissä muodostui kolme pääteemaa, joiden alle muodostui neljä, kolme ja kaksi alakategoriaa. Kuvassa pääteema, jonka alla neljä alakategoriaa.

Kuvio1. Esimerkki tulosten analyysiprosessista

*Esimerkit pelkistetyistä ilmauksista/
ilmausten kokonaismäärä*

Alakategoria

Pääteema

6 Tulokset

6.1 Opiskelijoiden moninaisiin tarpeisiin vastaaminen Valmassa

6.1.1 Perustaidot ja -valmiudet kuntoon

Kaikkien haastateltavien puheesta nousee esille opiskelijaryhmien moninaisuus. Erilaisten ryhmien muodostamiseen vaikuttavat opiskelijoiden opiskeluhistoria, ikä, kielitaito ja muut opiskeluun ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet ja niiden kehitystarpeet. Valma-ryhmiä on tarjolla eri ikäisille opiskelijoille, joiden joukossa on tyypillisesti kirjo hyvin erilaisia opiskelijoita monenlaisista taustoista. Jokaisessa ryhmässä pyritään vastaamaan opiskelijoiden erilaisiin tarpeisiin ja kehitettäviin osa-alueisiin, liittyvät ne sitten suoraan opiskelutaitoihin tai oman elämänhallintaan. Vaikka Valman pääsyaatimukset ovat olleet kaikille opiskelijoille samat, eri ikäiset opiskelijat suoraan peruskoulusta tai ilman tutkintoa sekä nuoret maahanmuuttajat ja aikuiset maahanmuuttajat opiskelevat kaikki oma taustansa huomioiden heille itselleen parhaiten soveltuvassa ryhmässä.

”Pääsyaatimukset on ihan samat, eli ei saa olla toisen asteen tutkintoa, niin siihen eksyy aina muutamia sellaisia, jotka on kokeilleet useita tutkintoja, aloittanut yksi kaksi kolme eri ammatillista, ja toisen asteen tutkintoa ja ne on päättyneet syystä tai toisesta vajaassa vuodessa ja sitten on pyörity ja ihmetelty ja taas uutta, ja ei sekään ja sitten siellä on muutamia, jotka on voineet viisi kuusi vuotta olla kotonakin helposti. Tai erilaisia kuntoutuksia ja nyt alkaa olla koulukunnossa niin tulee Valmaan.” (H3)

”...et meillä pääsääntöisesti on aikuisille omat polkunsä ja nuorille omat polkunsä. Ja omat ryhmänsä. Koska ei... niin meidän mielestä saadaan parhaat tulokset. Aikuiset etenee huomattavasti nopeammin...” (H4)

Yleensä aikuisten puolella Valmassa vietetty aika saattaa olla lyhyempi kuin nuorilla opiskelijoilla. Vaikka opiskelijoita on oppivelvollisista aikuisiin ja ikähaitari voi olla suuri, opiskelijat voivat olla ilman omaa suuntaansa iästä riippumatta. Aikuisten maahanmuuttajien ryhmässä kerrotaan haastateltavien mukaan korostuvan kielitaidon vahvistaminen ja suomi toisena kielenä -opetuksen merkittävä rooli.

”Siellä on nää opettajat ja varsinkin siellä aikuisten puolella S2-opetus on hyvin tärkeässä roolissa.” (H1)

”niin ja yks ryhmä näistä on maahanmuuttajaryhmä. Eli se suomen kielen opiskelu on se pääpaino siinä. Heillä saattaa olla omasta maasta joku rikkonainen koulutus ja he tulee meille opiskelemaan suomen kieltä ja tietysti valmentautuu siihen, että pääsis tutkinto-opiskelijaksi..” (H3)

”On myös kielikoulutusta kyllä, eli on myös maahanmuuttajia. On maahanmuuttajanuoria ja sitten myöskin maahanmuuttaja-aikuisia” (H8)

Valman opiskelijamateriaalin kuvaukseen haastateltavien keskuudessa liittyy hyvin vahvasti perustaitojen ja opiskeluvalmiuksien vahvistaminen. Perustaidot ja opiskeluvalmiudet kytkeytyvät haastatteluissa vahvasti opiskelijoiden erilaisiin diagnooseihin, peruskoulusta ja lapsuudesta kumuloituvii haasteisiin elämässä, erityisen tuen tarpeeseen peruskoulussa, pienryhmätaustaan sekä hyvin moninaiisiin terveydellisiin haasteisiin. Perustaidoista puhuttaessa haastateltavat mainitsivat esimerkiksi ajanhallinnan ja aikataulutuksen haasteet sekä yleisesti kyvyn ottaa vastuuta omasta elämästä ja opiskelujen etenemisestä. Opiskeluvalmiuksia tullaan tyypillisesti vahvistamaan suoraan peruskoulusta tai jos opiskelijan arvosanat eivät ole riittäneet sellaiseen tutkintoon, johon hän haluaisi. Osa tulee myös suoraan Valmaan koska ei yksinkertaisesti tiedä mihin hakea.

”...kyllä ne kummittelee ne asiat mitä on peruskoulussa ollu haasteita.” (H5)

”Heitäkin on kyllä, et on niin heikoilla perusvalmiuksilla...” (H1)

“On tosi paljon haasteita esimerkiks unirytmä, ja se herääminen kouluun. Ajanhallinta ja se aikataulutaminen.” (H5)

Selkeä yhtenäinen näkemys ammatillisen oppilaitoksen toimijoilta on, että Valma opiskelijoiden erilaiset haasteet omassa elämässä vaikuttavat heikentävästi koulunkäyntikykyyn. Lapsuudesta kumuloituvat haasteet ja ongelmat eivät haastateltavien mukaan ole helposti korjattavissa tai tilanne hetkessä muutettavissa. Tuloksista nousee esille opiskelijat, joiden ongelmat ovat pitkittyneitä ja selvittämättömiä ennen toista astetta, jolloin on hyvin todennäköistä, että ongelmat vaikeuttavat ja pidentävät toiseen asteen suorittamista. Kolmasosa haastateltavista mainitsee perhetaustan tai kotikasvatuksen mahdollisen vaikutuksen liittyen opiskelijoiden opiskeluvalmiuksiin, käytökseen tai asenteeseen opiskelua kohtaan.

”Mutta jos on rikkonainen perhetausta, rikkonainen kotielämä, ja siihen ei ole päästy ajoissa käsiksi, että mikä sitä oppimista ja koulunkäyntiä haittaa, masennus, ahdistus, ahdh kun ne diagnoosit tulee vasta peruskoulun jälkeen, niin sitten se toisen asteen suorittaminen venyy aivan satavarmasti.” (H3)

”...sitten toisaalta meillä on myös paljon niin sanottuja heikkoja opiskelijoita, et meille tulee alueelta sitten kaikki ne jotka eivät lukioon pääse...” (H7)

”Nää on tosi vaikeita tapauksia, jotka on saaneet mennä sen peruskoulun niin, että he eivät sielä ole käyneet, niin se ajatus siitä, että meidän pitäis olla taikureita ja saada se kelkka muuttumaan sitte, ku he tulee toiselle asteelle, niin se on tosi vaikeeta.” (H4)

”Jos elämäntilanne on sillä hetkellä jotenkin haastava tai on haasteita. Niin se heijastuu siihen, se opiskelu on, se on toissijanen, ainahan se oma terveys ja sellanen niin se on kuitenkin ensimmäinen juttu.” (H5)

Suuri osa haastatelluista toi esille oppimisvaikeudet ja keskittymisvaikeudet kuvatessaan Valma-ryhmien opiskelijoita. Diagnoosien kirjo oppilaiden keskuudessa Valma-ryhmissä voi ollakin hyvin laaja. Mielenterveysongelmat ja ahdistuneisuus liitettiin Valman opiskelijoihin. Tarkemmin eritellen nämä ongelmat saattoivat liittyä esimerkiksi sosiaalisen median luomiin paineisiin, kiusaamisen jättämiin traumoihin, yksinäisyyteen tai tulevaisuuden näkymättömyyden tunteeseen. Erilaiset diagnoosit ja terveydelliset haasteet vaikuttavat haastateltavien mukaan opiskelijoiden kykyyn tehdä pitkän aikavälin suunnitelmia sekä kykyyn käydä koulua. Tämän takia osa ammatillisen oppilaitoksen toimijoista mainitsikin, että myös opiskelumotivaation vahvistaminen on yksi tärkeä asia, jota Valmassa vahvistetaan. Osalla opiskelijoista saattoi olla pitkä hoitokontakti eri tukipalveluissa. Ammatillisten oppilaitosten toimijat kuvasivat opiskelijamateriaalin olevan tutkintojen massamateriaalista poikkeavaa ja monella oppilaalla olevan pienryhmätausta peruskoulun puolelta.

” Ne mielenterveysongelmat on ihan selkeesti, se viesti tulee joka puolelta, et semmonen ahdistuneisuus ja tietysti tää korona-aika on vielä korostanu sitä, yksinäisyys, ahdistus. Tulevaisuuden näkymättömyys, että ei näe, että on mitään mahdollisuuksia. Jotenkin sen tyyppinen, epätoivo on ehkä väärä sana, mutta kuitenkin.” (H1)

”Toki meillä korostuu sitten ne muut ongelmat myös, mitkä rajoittaa nuoren kykyä tehdä sellasia tulevaisuuden suunnitelmia, mielenterveys ja adhd ja tällaiset, että täytyy... aina koitetaan pitää mielessä, että meidän opiskelijamateriaali ei ole tutkintojen se massamateriaali, että se korostuu meillä.” (H3)

”...Ja sit sielä on moninaisia taustoja. Pahimpia on nää, joilla on oikeestaan pitkät, pitkät koulukiusaamistaustat, niin ne on pahimpia oikeestaan. Et niil on niin isot traumat takana, et se pelkkä koulurakennukseen tuleminen tekee heille niin valtavat ongelmat. jos vielä siihen kaiken kukkuraks liittyy vielä jotain oppimisen vaikeuksia, niin se on aika ikävä yhtälö.” (H4)

Haasteltavat tekevät jonkin verran vertauksia tutkinto-opiskelun ja Valmassa opiskelun välillä. Tutkinto-opiskelu vaatii enemmän itseohjautuvuutta ja sitä harjoitellaankin Valmassa. Tutkinto-opiskelijoilla on haastateltavien mukaan usein selkeämmät opinto- ja urasuunnitelma kuin Valman opiskelijoilla. Ei ole kuitenkaan täysin pois suljettua, ettei myös hyvillä arvosanoilla tultais Valmaan. Muutama haastateltava muistuttaakin, että Valmassa voi olla monenlaista porukkaa; hyvä ja tunnollinen opiskelija hyvillä arvosanoilla selkeyttämässä omia tulevaisuuden opinto- ja urasuunnitelmia tai vastakohtana opiskelija laajoilla oppimisvaikeuksilla. Tyypillisesti nuoret opiskelijat ovat niitä, joilla on enemmän haasteita ja tuen tarvetta.

”Se riippuu opiskelijasta, mutta jos mä vertaan tutkinto-opiskelijaa ja Valma opiskelijaa. Niin tutkinto-opiskelijalla on, ne on enemmän kartalla kun Valma opiskelijat. Kyllä hyvin monet on semmosia, tietää mitä haluaa ja miten pystyy opiskella.” (H5)

”Meilläki on semmonen, et se on taas et siel on hyvin kirjavaa porukkaa, koska siel on niitä, ketkä on todella fiksuja, haluaa miettii oikein rauhas sitä. Sit on niit, ketä ei tiedä mihin menis, ja sit tavallaa semmosii, kenel on haasteit elämönhallinnan taidois” (H11)

”Osahan on tosi hyviä oppijoita, siis että tulevat hyvälläkin keskiarvolla, ja ne ovat siis näitä jotka eivät vielä tiedä, että mitä. Mutta sitten toisessa ääripäässä on hyvin laajoin oppimisvaikeuksin olevia nuoria ja sitten sehän on valitettava tosiasia, et sit usein ne ongelmat vielä kasaantuu, ettei ne oo pelkästään sit niitä oppimisvaikeuksia, vaan siinä voi olla monenlaista muutakin ongelmaa.” (H8)

“Mut joo, on se jollain tavalla haastavaa mut ehkä sitten ite jotenkin kokee, et se on normaalia. Et se on mulle jotenkin, et monella on jo, voi olla jotain taustalla, et tarvii tukea...” (H5)

Kaikkien haasteltavien tuloksista välittyä, että erilaisista lähtökohdista tulevia ja eri tavoin haasteellisia tapauksia, oppimisvaikeuksia ja terveysongelmia on Valmassa totuttu ratkomaan. Opiskelijan tukeminen Valmassa nähdään siis toisaalta haastavana mutta myös normaalina asiana.

6.1.2 Opintopolkujen joustavuus

Haastatteluista noussut tärkeä tulos oli opintopolkujen joustavuus. Tulosten mukaan Valmaan tulee suuri osa opiskelijoista suoraan peruskoulusta ja toinen suuri osa jatkuvan haun kautta. Valmassa myös opiskelijoiden siirtymät tutkinto-opiskelijasta Valma-ryhmään tai Valma-ryhmästä tutkinto-opiskelijaksi kuvailtiin olevan joustavia. Tutkinto-opiskelijoilla kuvattiin olevan joustava mahdollisuus tulla Valmaan miettimään omaa suuntautumistaan sekä myös Valma-opiskelijan siirtyä tutkinto-opiskeluun, kun opiskelupaikka löytyy. Täysin uusia opiskelijoita, jotka ovat esimerkiksi todenneet olevansa väärässä koulussa, voi aloittaa jatkuvan haun väylän kautta pitkin vuotta ja tämän väylän

kuvattiinkin olevan erittäin suosittu tuloväylä Valmaan. Opintojen aloittaminen on siis haastateltavien mukaan hyvin joustavaa pitkin lukuvuotta. Haastateltavat kuvailivat lisäksi, että vanhoja ryhmiä voidaan täydentää ja tarvittaessa myös uusia ryhmiä voidaan perustaa. Moni haastateltava kuvasi oppilaitoksessaan olevan Valma-ryhmiä usea ryhmä vuodessa.

”Sit se, mikä siellä on kuitenkin hyvä, erityisesti siellä vanhempien VALMA-puolella, et se kierto on hyvin nopeeta, et kaikki ei oo automaattisesti sitä maksimiaikaa vaan sitten, kun ratkasut löytyy ja opiskelupaikka, jatkopaikka on, niin sit sinne lähdetään. Tavallaan se rulla pyörii siinä koko ajan.” (H1)

”Meillä alkaa uusia ryhmiäkin, mutta me myös täydennetään olemassa olevia ryhmiä, sit ihan viikottain tulee uusia opiskelijoita. Ne tulee sitten aika pitkälti tutkinnosta, eli talon sisältä tai alueen lukioista tai muista kouluista sellasia, jotka on todenneet olevansa väärässä paikassa, tai opinnot ei jostain syystä suju sillä hetkellä suju ja sitten on opinto-ohjaaja todennut, että nyt tää ei kulje, että nyt keksitään jotain muuta.” (H3)

”Kaikki ryhmät ei alota samana, elokuussa alottaa x ryhmää ja sit vähitellen vuoden aikana muut ryhmät.” (H5)

Tutkimuksen haastateltavien joukko kuvailee Valman tarjoavan tukea silloin, kun opiskelu tutkinto-opiskelijana ei syystä tai toisesta suju. Yli puolet haastatteluista pitää sisällään vähintään yhden maininnan, jossa Valman nähdään toimivan tärkeänä tukipilarina opiskelijoille, jotka siirtyvät tutkinto-opinnoista valmentavaan koulutukseen. Valman rooli on ottaa koppia näistä opiskelijoista ja tarjota heille tukea jatko-opintoihin valmistautumisessa. Haastatteluiden perusteella tutkinnon keskeyttäneiden opiskelijoiden ohjaaminen takaisin urapoluille tai koulukuntoisuuteen vaikuttaa olevan yksi Valman keskeisistä tehtävistä. Opiskelijan siirtymää tutkinnosta Valmaan voi entisestään helpottaa myös, jos opiskelija on yhteishaun yhteydessä jo valmiiksi haastateltu Valma-ryhmää varten.

”... mutta joo kyllä me varmaan aika iso koppaaja ollaan tutkinnosta keskeyttävien kohdalla.” (H3)

”...Ja VALMA-koulutus tarkoittaa, et mietitään, et mikä on se mun juttu ja mihin mä lähtisin. Elikä he on huomanneet, et ei tää ookaan mulle oikea paikka, ni sit he pääsee sinne viel miettimään ja sitä kautta kokeilemaan eri vaihtoehtoi...” (H11)

”ei nyt ihan kolmasosa, mut sanotaan, et ehkä neljäsosa tulee välillä miettimään, onko tää nyt oikee paikka ja minne suuntautuis.” (H1)

”Jos tutkinnoissa on aloittaneita, jotka siellä kipuilee jo ensimmäisten kuukausien aikana ja käy ilmi keskusteluissa, että he on olleet Valman haastattelussa, yhteishaun haastattelussa, niin he

voivat sanoa että sä voit mennä Valmaan, ei tarvi enää haastattelua, sitten se tie on nuorelle vähän suurempi” (H3)

Haasteltavien mukaan tyypillisiä syitä keskeyttää tutkinto-opinnot voivat olla esimerkiksi runsaat poissaolot ja haasteet opintojen etenemisessä, väärä alavalinta ja vääränlaiset odotukset tietystä alasta. Seitsemän haastateltua ammatillisen oppilaitoksen toimijaa kuvaili Valman tarjoavan keskeyttämisen sijasta mahdollisuuden miettiä uudelleen omaa koulutuspolkua sekä antavan opiskelijalle lisäaikaa löytää oma suuntansa. Kyky ylipäätään tulla kouluun nähdään tärkeänä, jotta opiskelijan kanssa päästään eteenpäin. Myös opinto-ohjaajat suosittelevat ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan herkästi Valmaa ratkaisuksi, kun opiskelijan opinnot eivät etene.

“Sen keskeyttämisen taustalla varmasti on just se, et se mielikuva on ihan erilainen mikä se todellisuus on.” (H5)

”Suurin syy keskeyttää on ehkä se, että kun opinnot ei etene, kun poissaoloja tulee niin paljon.” (H3)

Valmaan tulo mahdollisuus tutkinnosta nähdään tärkeänä välietappina opiskelijoille, jotka tarvitsevat aikaa ja tukea löytääkseen uuden urapolun. Valmaan tulo ei tarkoita automaattisesti opiskelijan ”epäonnistumista” valitsemassaan tutkinnossaan esimerkiksi puutteellisten valmiuksien tai opiskelutaitojen takia. Valman nähdään tarjoavan kuitenkin väliaikainen paikka uuden alan pohdintaan ja realististen tavoitteiden asettamiseen. Haastateltavien mukaan Valmaan on ollut paljon hakijoita, mutta moni opiskelija saattaa silti ensin mennä kokeilemaan ammatilliseen tutkintoon ja tulla sitä kautta vasta kuitenkin Valmaan.

”...Se koetaan jotenkin semmoisena, että ensin halutaan tulla kokeilemaan sinne ammatilliseen, ja sitten mennään vasta sinne VALMAan.” (H9)

Joustavuus nousee haastatteluissa esille monesta näkökulmasta, joka linkittyy opiskelijoiden opintopolkuihin. Haastateltavien mukaan Valmassa poissaolomäärät voivat olla varsin joustavia, vaikka tämän asian nähtiinkin olevan hyvin kaksijakoinen asia siinä suhteessa, onko se opiskelijan kannalta järkevää. Valma nähtiin ammatillisten oppilaitosten toimijoiden keskuudessa kuitenkin paikkana, jolla on mahdollisuudet joustavuuteen ja yksilöllisyyteen oman alan pohdinnan tai työharjoittelun suhteen. Jokaiselle oppilaalle kuvattiin keksittävän jokin paikka opiskelulle ja tässä asiassa Valmalla nähtiin olevan tärkeä rooli oppilaitoksissa.

”meillä on aika joustavat poissaolomäärät, voi paukkua satoja tuntejakin ja silti voi vielä olla jos tahtoa on. Että siinä on puolensa ja puolensa että onko se järkevää.” (H3)

”Valmassa se tällases tapauksessa (sosiaalisten pelkojen takia) voidaan keksiä jotain muuta. Tai työpaikka, missä ei tarvii olla kontaktissa. Et sitä muokataan sitä suunnitelmaa. Tai sä oot vähemmän aikaa siellä. Jotenkin tehään yksiöllinen polku siitä. Mut kun sä oot tutkinto-opiskelija niin siinä ollaan vähän tiukempia.” (H5)

”Se, että pystytään niit henkilökohtasia polkuja kuitenkin rakentamaan. Et esimerkkinä siitä, niin meillä on nyt lähdetty tonne pajasektorin kans tekemään yhteistyötä. Et voidaan opiskelija, et opiskelija menee jatkamaan tai suorittamaan tiettyä osaa opinnoista pajamaiseen ympäristöön. Niin tämän toiminnan lisääminen on esimerkiksi yks keinovalikoimassa, et saadaan semmosta joustavuutta. Ja ehkä niinkun tietyn tyyppiset opiskelijat etenee semmosessa ympäristössä paremmin kuin koulussa.” (H4)

Joustavuudella on myös tietyt rajansa ja opiskelijoiden kanssa pyritäänkin asettamaan realistiset tavoitteet ohjauksen avulla. Kaikki apua tarvitsevat ohjataan opintopolulla eteenpäin. Haastateltavat kuvaavat ohjausta ja tukea jopa niin kattavaksi, ettei enempää voisi tarjota. Opintopolun joustavaan jatkumiseen ja oman suunnan löytymiseen liittyen haastateltavat nostivat esille Valman ratkaisukeskeisyyden, nivelvaiheen koulutuksen tarjoaman mahdollisuuden pohtia tulevaisuutta, kokeilla uusia vaihtoehtoja ja näin ollen myös vaihtaa alaa joustavasti.

”Nuori huomaa tässä alkumetreillä että tää ei ole mun ala, niin kyllä me ollaan joustavasti ne vaihdot tehty.” (H7)

”Ei ainakaan lyttää sitä unelmaa, mut antaa realistisia tavoitteita. Tai sellasia asioita, mihin, mitä täytyy opiskella tai mihin täytyy keskittyä.” (H5)

”Et sinnikkäästi sen eteen töitä, et sit löydettäis jokaiselle se sopiva paikka.” (H11)

Vaikka yleinen mielikuva ammatillisten toimijoiden keskuudessa Valmasta näyttää vahvasti korostavan näkemystä joustavuudesta yksilöllisten opintopolkujen mahdollistamisen kautta, saattavat mielikuvat Valman toiminnasta olla jokseenkin vääränlaisia tai eriäviä opinto-ohjaajien tai nuorten mielessä. Usea haastateltava kertoi, että Valma on hyvin suosittu tutkintojen opinto-ohjaajien keskuudessa, varsinkin kun kyseessä on opiskelija, jonka opinnot eivät tutkinto-opiskelijana ota sujuakseen. Aina opinto-ohjaajilla ei kuitenkaan ole täysin realistinen kuva Valman toiminnasta.

”Kyllä meistä on ehkä vähän semmonen mielikuva varsinkin tutkinto opinto-ohjaajalla, joka on siis tottakin, että tottakai meille saa tulla ja näin. Mut joissakin tilanteis se ei välttämättä oo niin oikea paikka opiskelijalle.” (H5)

”Opinto-ohjaajat tosi hanakasti ohjaa meille, välillä turhankin hanakasti. Välillä siellä ei ole ehkä käyty niin perusteellista keskustelua, että opiskelija tietää mihin hän on tulossa, mutta ne

on ihan yksittäisiä, mutta joo kyllä me varmaan aika iso koppaaja ollaan tutkinnosta keskeyttävien kohdalla. Meillä hyvä yhteistyö opoihin on.” (H3)

Myöskään nuorille Valman joustavuus ei välttämättä näyttäyty erilaisten mahdollisuuksien väylänä. Usean haastatellun ammatillisen oppilaitoksen toimijan mukaan nuorten keskuudessa Valma jakaa mielipiteitä. Heidän mukaansa nuorten keskuudessa Valmalla voi olla negatiivinen maine niin sanotusti ”huonojen opiskelijoiden paikkana” tai ajantuhlauksena. Toisaalta muutama haastateltava toi myös esille, että osa nuorista voi kuitenkin nähdä Valman tarjoamat mahdollisuudet rauhalliseen opiskelutahtiin ja alojen pohdintaan tai ettei kokemusta huonommuudesta olisi, sillä oppilaitoksessa tehdään tiivistä yhteistyötä ammatillisen puolen kanssa.

”Mut osalla on aika kielteinen näkemys niistä, et he kokee, et he ei halua tuhlata sitä yhtä vuotta siihen, et he miettis sitä alavalintaa tarkasti.” (H4)

”Mutta tavallaan sekin on vähän semmonen, että nuorten mielissä se on vähän semmonen negatiivinen, että no jos et sä pääse johonkin tutkintokoulutukseen, niin sitten sä meet sinne valmaan...” (H2)

”Joku näkee heti sen, kun se voi miettiä aloja ja muuta. Ja ehkä vähän rauhallisemmin tulee näyttöjä ja ei ihan niin tiivistähtistä se, antaa vähän aikaa ajatuksille. Mut osa näkee sen, että sinne on niinku tipahtanu, sinne joutuu, eikä pääse.” (H6)

”Kauheesti mä en sitä semmosta luuseri-fiilingiä kuitenkaan osais allekirjoittaa. Et kuitenkin sitten tavallaan, kun se on kuitenkin koulutuksena niin tiiviisti siinä ammatillisen yhteydessä, et se ei oo mitenkään irrallista.” (H8)

Haastateltavat myös nostivat esille, että Valman yleiseen imagoon ja maineeseen voivat hyvinkin vaikuttaa enemmän esimerkiksi sosiaalisessa mediassa nuorten keskuudessa leviävät mielipiteet ja muut kuulopuheet kuin suoranainen koulutusmarkkinointi. Asenteet välittyvät ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan nuorten lisäksi omalta osaltaan myös vanhemmilta, joiden kuuluisi heidän mukaansa olla tukena nuorten opiskelijoiden isoissa valinnoissa.

”...et hei, nyt sulla ois mahollisuus mennä tänne valmaan, pääsisit siellä tutustumaan eri aloihin ja näkemään, niin joku siinä sitten... Usein se on joku, että aa, siellä oli se joku tyyliin, jonka se on tuntenu, että en mä nyt sinne ainakaan lähe. Tai joku semmonen, että siinä menee nuorten mielikuvissa jotenkin, että monilla se on vähän semmonen, että ei se oo hyvä paikka.” (H2)

”Nykyään toi sosiaalinen media tekee, et se voi tosi äkkiä notkahtaa toiseen suuntaan, et me ei voida, me ei oikeestaan meidän markkinoinnilla ja työllä voida tehdä sitä, mut joku semmonen, tää on niin merkittävä nuorten mielestä, se sanoo jotakin, sit se on suuntaan tai toiseen.” (H6)

”Mut ehkä just semmoinen, et aatellaan, et amis on nyt amis. Ja lukio on kuitenkin jotain parempaa, niin se, että ei tehdä, täällä ei tarvii tehdä mitään. Ja tääl voi tulla ja mennä miten vaan. Sitä en tiedä miten esimerkiksi kotikasvatus siihen, että tai yleistä, se yleinen kasvatus.” (H10)

”Mut kyl se on hyvin paljon. Sitte tietysti vanhempien rooli on aika iso, et minkälaista mielenkiintoa he osottaa sen nuoren näissä isoissa valinnoissa. Mitä esimerkkiä kotona annetaan asioihin.” (H4)

Se kuinka Valman tarjoamat joustavat opintopolut todellisuudessa ymmärretään ja kuinka koulutuksen tarjoamat mahdollisuudet otetaan vastaan ei ole kiinni ainoastaan ammatillisen oppilaitoksen toimijoista. Haastateltavien vastaukset osoittavat, että valmentavan koulutuksen maineeseen vaikuttavat monet tekijät.

6.1.3 Valmakaan ei kannattele kaikkia opiskelijoita

Suuri osa haastatelluista ammatillisen oppilaitoksen toimijoista toi esiin sellaisen opiskelijajoukon, jolle edes Valman kattava tuki ja ohjaus eivät ole riittäviä. Erityisesti sellaiset oppilaat, joilla on kehitysvamma, vaikeita terveydellisiä haasteita tai erityisopiskelijataustaa ovat haasteellisia, sillä heille ei pystytä tarjoamaan enempää tukea tavallisessa ammatillisessa oppilaitoksessa kuin mitä Valma-ryhmissä on tarjolla. Vaikeat terveydelliset haasteet ja oppivelvolliset oppilaat, jotka eivät ole koulukuntoisia nähdään haastavana asiana, joka ei ole koulutuksellisesti ratkaistavissa. Valman arki, opintojen rakenne ja ympäristöt eivät myöskään sovellu esimerkiksi kehitysvammaisille henkilöille. Lähes ainoana syynä opiskelupaikan hylkäämiselle voikin erään haastateltavan mukaan olla opiskelija, jolle soveltuvien paikkojen peruskoulun jälkeen on Telma, eli koulutus, joka on vamman tai sairauden takia laaja-alaista tukea tarvitseville opiskelijoille suunnattu koulutusmuoto.

”Meillä säännöllisesti yksi vuodessa hakee sellaisia nuoria aikuisia, jotka on käyneet Telma - koulutuksen peruskoulun jälkeen, eli heillä on kehitysviivästymää sen verran, että peruskoulukin on täysin yksilöllistetty, ja sit he on opiskelleet valmistautumaan itsenäiseen elämään, mutta sit he jostain syystä.. joku ohjaa tai he itse hakee niin heitä me ei valita, se ei johtais heidän kohdalla yhtään mihinkään, heillä ei olis mahdollisuuksia selviytyä meidän arjesta...” (H3)

”mitä voidaan sit tehdä, jos opiskelija ei pysty ole koulussa, mut hänellä on kuitenkin oppivelvollisuus, niin...” (H9)

” Ei ota, jos... jos on ongelmat sellasia, että ne ei koulutuksellisesti ole ratkastavissa. Eli kyl sielä täytyy sit olla just tää ammatinvalinnallinen vaikeus näil nuorilla. Toki voi olla sit jotain

ajanhallinnan haastetta ja muuta. Mutta sanotaanko, että jos on pahoja vaikka terveydellisiä rajoitteita tai erityisopiskelijataustaa, niin silloin Valma ei välttämättä pure heihin.” (H4)

Haastateltavat kuvailevat Valman tuen olevan niin kattavaa, että jos Valma-ryhmässä ei pärjää on kyse usein vaativasta erityisestä tuesta ja näissä tapauksissa opiskelijan parhaaksi olisi päästä ammatilliseen erityisoppilaitokseen Valman sijasta. Vaikka opettajat voivat pärjätä oppilaiden kanssa ja tarjota tukea, on kyse kuitenkin siitä, ettei opiskelija itse yksinkertaisesti pärjää ollessaan väärässä paikassa. Haastatteluissa nouseekin vahvasti esiin viesti siitä, että vahvaa tukea tarvitsevien oppilaiden mahdollisuudet suorittaa normaali ammatillinen koulutus ovat vaikeat, eikä keinoja yksinkertaisesti ole tukea oppilaita, jotka kuuluisivat erityisoppilaitoksiin.

”Käytännössä sehän on niin, että hän on täysin väärässä paikassa. Tässä ollaan just kollegoidenkin kanssa jo syksyllä puhuttu, että kyllähän siinä opettaja aina pärjää, mut se oppija, se nuori ei kyllä pärjää ja kun... Siis hän on totaalisesti väärässä paikassa.” (H8)

” Yks osa noista, jotka sitä paikkaansa etsii, niin on tietenkin sellaisia, joitten ei pitäis olla täällä yleisessä ammatillisissa oppilaitoksissa, joitten pitäis päästä pienryhmään, elikkä jotka on ollu koko peruskoulun pienryhmässä ja joilla ei oo semmoisia opiskeluvalmiuksia, että pärjäis täällä.” (H9)

” Ja kyl me ollaan sit tääl vähän peräänkuulutettu, et liian heikoillaki taidoilla osittain tullaan, et sehän on haaste myös tääl meil, et meille tulee opiskelijoita, joiden parempi paikka olis esimerkiks tommonen Spesian tyyppinen erityisammattioppilaitos, mut hakija on voinu hakee sinne eikä oo päässy sinne, ja sit hän pääsee yhteishaun kautta meille.” (H11)

Muutama haastateltavista mainitsi, että joskus kunnat voivat osoittaa opiskelijoille Valma-paikan automaattisesti ilman riittävää tietoa opiskelijan yksilöllisistä tarpeista ja edellytyksistä. Tällöin on riski, että opiskelija asetetaan ympäristöön, joka ei ole heille optimaalinen. Osa tällaisista opiskelijoista voi olla niin sanottuja ”väliinputoajia”, sillä he eivät haastateltavien mukaan aivan täytä ammatillisten erityisoppilaitosten vaatimuksia. Tällöin oppilas tulee useimmiten Valmaan, vaikkei se olisi se hänelle sopivin vaihtoehto.

”Tietenki aina se toive ja halu ei kohtaa sitte ihan tyystin ja täysin, mutta ei se sillä pakollakaan. Et kunta sitten osottaa paikan, niin ei sekään välttämättä. Ja kuulin, et se paikka on automaattisesti Valma, eli tää valmentava koulutus sitten tämmösis tilanteissa. Niin mä en ihan allekirjota, et onks se hyvä ratkasu.” (H4)

”Mut se opiskelu meillä ei välttämättä onnistu, koska ei saa tarpeeksi tukea. Niin tällaiset tapaukset, ne on tosi haastavia ja moni voi aatella, että meille vaan Valmaan. Mut kaikki ei vaan pärjää meilläkään jos tarvii tosi paljon tukea.” (H5)

”Väliinputoajien” eli opiskelijoiden, jotka eivät pääse erityisammattioppilaitoksiin, suurta määrää selittää haastateltavien mukaan ammatillisten erityisoppilaitosten paikkojen puute ja vähäinen määrä. Tällöin ammatilliseen erityisoppilaitokseen hakeminen on vaikeaa. Tämä vaikuttaa merkittävästi siihen opiskelijamäärään, joka sitten tulee Valmaan. Osa opiskelijoista saattaa ajautua jopa vääränlaiseen koulutukseen perustutkinto-opiskelijaksi. Tällainen ilmiö saattaa haastateltavien mukaan korostua erityisesti alueellisesti siellä, missä on paljon heikkoja opiskelijoita erilaisilla taustoilla. Hieman negatiivisena asiana erään haastateltavan puheesta nousi myös seikka, että ammatillinen erityisoppilaitoskin pääsee valitsemaan opiskelijansa, kun hakijoita on niin paljon.

”sitten toisaalta meillä on myös paljon niin sanottuja heikkoja opiskelijoita, et meille tulee alueelta sitten kaikki ne jotka eivät lukioon pääse. Siellä on... Saattaa olla kotikoulutaustaa, tai saattaa olla taustaa et on ollut tämmösessä erityisen tuetussa jossain koulussa koko sen opiskeluajan, mukautettuja opiskelijoita. Se on ehkä meillä semmonen haaste mistä tällä hetkellä keskustellaan, että erityisen tuen opiskelijoille ei ole riittävästi erityisoppilaitoksesta saatavissa paikkoja.” (H7)

”Spesia on päässyt valitsemaan opiskelijansa ja moni jäänyt ulkopuolelle ja esimerkiksi nyt näitä nuoria on sitten meillä, niin perustutkinto-opiskelijana kuin sitten Valman ryhmässä.” (H8)

”Kyllä he hakeutuu, mutta monet ei pääse, että siellä paikkoja on niin vähän.” (H9)

Usean haastateltavan mukaan ammatillisten erityisoppilaitosten paikkojen puute johtaa usein siihen, että opiskelijat tulevat Valmaan odottamaan paikkaa erityisammattioppilaitokseen. Osa heistä voi joutua hakemaan paikkaa useasti. Opiskelijoita kuitenkin autetaan ja ohjataan hakuun ammatillisiin erityisoppilaitoksiin Valma-opintojen aikana. Tällöin osa paikan saaneista sitten siirtyy haastateltavien mukaan ammatilliseen erityisoppilaitokseen tai ennen erityisoppilaitosta esimerkiksi johonkin ammatilliseen työpajaan.

”No me lähdetään heti miettimään heidän kans ja käymään niit henkilökohtasii keskustelui, tutustutaan erityisammattioppilaitoksiin, katotaan niit vaihtoehtosii reittejä. Et tää on se, mitä me lähdetään heti sitte työstämään.” (H11)

”Monesti meiltä on taas lähteny työpajaan hetkeksi. Ja hakeutunu Spesiaan tai johonkin muualle sen jälkeen.” (H5)

”Kyllä mä oon ainakin tämmösiä tapauksia kuullu, et sitte on aina vaan hakeutunu uudestaan ja uudestaan. Se on tosi harmi, et jotkut, aika harvat, mutta jotkut on tällasia. Et odottaa sitä niin kauan, että pääsee.” (H5)

”He on nyt siellä ryhmän mukana ja kovasti koitetaan saada sitä päätä kääntymään, että sinne Spesiaankin vois hakea.” (H8)

Ammatillisten oppilaitosten toimijat korostivat, että jos opiskelija opiskelee hänen tasolleen vääränlaisessa ryhmässä, ei opetus vastaa hänen taitotasoaan eikä hän hyödy siitä tai saa valmiuksia tulevaan. Vääränlainen ryhmä voi jopa pitkittää opiskeluaikaa. Oman tasoisen ryhmän kanssa opiskelija saa oppimisen kannalta tärkeitä onnistumisen kokemuksia haastateltavien mukaan.

”Jos hän ois erityisoppilaitoksen Valmassa vaikka, niin saisi onnistumisen kokemuksia, se polku ois heti oikea.” (H5)

”Mutta sitten tässä tulee se, että on kuitenkin sit jo ollut tossa kyseisessä ryhmässä ja tottunut siihen ryhmään ehkä ja opettajiin ja niin edelleen, siihen koulunkäyntiin, niin nyt onkin vaikea paikka sitten enää ajatella että tässä kohtaa siirtyis pois” (H8)

Kuitenkin eräs haastateltava toi esille huolensa siitä, että Valma-ryhmässä ryhmään ja rutiineihin tottuminen voi vaikeuttaa taas uutta tulevaa siirtoa ammatilliseen erityisoppilaitokseen, jolloin väärä opiskelupaikka aiheuttaa tässäkin tapauksessa opiskelijalle haasteellisen tilanteen.

6.1.4 Koulutuksen järjestämisen ratkaisut

Valmassa opintotarjonta on laaja, mikä tarkoittaa useita erilaisia järjestelyjä opintotarjonnan toteuttamiseksi ja tarjonnan tuomiseksi opiskelijoille saatavaksi. Osa haastatelluista pohti Valman tarjoaman opintotarjonnan kohtaamista sen kysynnän kanssa. Erityisesti lukioon valmistavan kysyntä koettiin hyvin pieneksi, jossakin sitä ei ollut tarjolla oppilaitoksessa tai alueella lainkaan. Myös kymppiluokka opetus oli haastateltavien ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan varsin vähäistä. Opintotarjonnan kehittämisen myötä on kuitenkin kehittynyt yhteistyö suhteita lukioihin.

”Täs Turun seudulla, niin esimerkiks tää lukioon valmistava on ollu hyvin minimaalisessa käytössä. Ei sitä käytännössä oo pahemmin toteutettu. Kymppiluokkakin, tietysti sitä jonkin verran käytetään, mut siinäkin on omia haasteita.” (H1)

”Lukio-opintoja ei tarjota ollenkaan tällä hetkellä. Korotuksia vähän, sellasta kymppiluokkamaista opetusta meillä ei ole, enkä tiedä miten se järjestetään.” (H3)

“...ja sitä meillä ei ookaan sitä lukioon valmentavaa koko kaupungissa.” (H8)

Oppilaitosten välisestä yhteistyöstä puhuttaessa haastateltavat nostivat esille haasteita ammatillisten opintojen ja lukio opintojen yhteensovittamisessa. Heidän mielestään nivelvaiheen yhteistyötä voisi kehittää entisestään ja toinen aste pitäisi nähdä yhtenäisempänä kokonaisuutena.

”No, parempaakin se voisi olla. Tehokkaampaa se voisi olla. Aina on... Siinä on parantamisen varaa kyllä.” (H8)

”Ei oo mietitty sillä tavalla, et meillä ois Suomessa toinen aste ja sille ois erilaisia mahdollisuuksia, vaan nää on täysin erillisiä - ammatillinen puoli ja lukio, niin tekee aika haasteelliseksi.” (H9)

Haastateltavat toteavat, että vaikka Valma on ollut selkeästi ammatillinen, on arvosanojen korotus Valmassa ollut mahdollista. Muutamaan peruskouluaineeseen tarjotaan korotusopetusta, mutta korottamiseen tähtäävä opiskelu on myös paljolti itsenäistä opiskelua. Vaikka arvosanoja on mahdollisuus korottaa, ei korottamiselle ole paljoa kysyntää. Yksi haastateltava kuitenkin mainitsi harvinaisen tilanteen, jossa Valmasta on siirrytty myös lukioon arvosanojen korottamisen jälkeen. Valmistautuminen ammatillisiin opintoihin on yksi tärkeä osa koulutusta ja se mainittiin useassa haastattelussa Valman yhtenä tärkeimpänä tehtävänä.

”Meillä pystyy suorittaa ammatillisia opintoja aika ison määrän, puhutaan yto opinnoista eli niistä mitä on kaikissa tutkinnoissa samoja teoriaopintoja. Niitä meillä pystyy suorittaa jo nyt tosi ison määrän, se tukee sitä ammatilliseen tutkintoon siirtymistä koulutalosta riippumatta tai koulusta riippumatta...” (H3)

”Myös opiskellaan ihan elämänhallintaan liittyviä asioita ja urasuunnittelua ja mielenterveyttä ja tietysti kaikkia aineita jotka kertaa periaatteessa sitä peruskoulua ja valmentaa opiskelemaan ammatillist tutkintoo, tai päästötutkintoo.” (H5)

”Pari lähti lukioonkin jopa kesken vuoden tänä vuonna ensimmäisen jakson jälkeen niin he oli meillä jo korottanut jotain arvosanaa ja sitten he pääsikin lukioon mikä on aika harvinaista, mutta ehkä se lisääntyy, en tiä.” (H3)

Valmentavan koulutuksen tähdätessä tutkinto-opiskelu valmiuksiin ja tutkinto-opiskelupaikkaan, eräs haastateltavista nostaa esille tärkeän ajatuksen siitä, että koulutus ei saisi olla vain erillinen sarake yhteiskunnassa vaan sitä myös seuraisi yhtenäinen jatkumo työmarkkinoille, jossa jokaiselle ihmiselle olisi oma paikkansa.

”...koulutus mietitään semmoisena erillisenä yhteiskunnan saarekkeena, joka jollain tavalla ratkoo ne ongelmat, että tavallaan pitäis sitten pystyy miettimään myös sitä, että jos me halutaan semmoinen yhteiskunta, missä kaikilla on joku paikka, niin tavallaan se pitäis olla sitten... Koulu

ei sitä voi yksinään tehdä, vaan sitten siellä yhteiskunnassa pitää olla työmarkkinoilla ja kaikilla eri osa-alueilla sit tavallaan... Varhaiskasvatukselle asettaa niitä tavoitteita ja peruskoululle ja toiselle asteelle, mutta sitten tavallaan se pitäis olla semmoinen yhtenäinen jatkumo, jossa kaikilla ihmisillä on joku paikka tässä yhteiskunnassa.” (H9)

Ammatillisten oppilaitosten toimijoista noin puolet toivat esille koulutuksen järjestämiseen liittyen ryhmäytymisen merkityksen ja opintojen selkeyden opiskelijoille. Etenkin opintojen alussa opintojen ja ryhmäytymisen merkitys korostuu. Valmalaiset verkostoituvat oman ryhmän lisäksi usein myös oppilaitoksen muiden oppilaiden kanssa ryhmien välisen yhteistyön kautta. Koulutuksen järjestämisen kannalta haastateltavat korostivat ryhmien muodostamista oppilaiden ikä- ja kielitasojen mukaan. Valmassa suositaan heidän mukaansa lähiopetusta, selkeitä lukujärjestyksiä sekä selkeitä ryhmäjakoja. Rutiineilla pyritään luomaan turvallinen arki, vaikka opiskelijoilla onkin yksilöityjä työjärjestyksiä. Nuorten oppilaiden kohdalla kontrolli on tiukempaa oppivelvollisuuden laajentumisen myötä, kun taas aikuisten ryhmissä vastuu on enemmän opiskelijalla itsellään.

”Osa opiskelijoista Valmassakin pystyy jotenkin tosi näppärästi suunnittelemaan ja miettimään, mutta meillä on aika vähän valintoja. Enemmän me ollaan koettu tärkeeksi, että se opiskelija on ensimmäiset kuukaudet aika tiiviisti oman ryhmän kanssa, että tulee sellanen arki ennen kuin lähtee mitään valinnaisia kursseja, missä menee vähän ryhmät sekaisin. ” (H3)

”Iso osa nuorista tarvii selkeät kellon ajat, selkeät raamit että he voi kattoo lukkarista että nyt tollon ja toi paikka, ja meilläkin kun luokka vaihtuu joka kahden tunnin välein, saattaa vaihtua ja olla tois puol koulua luokka, niin se on jo joillekin iso muutos...” (H4)

”kun puhutaan ihan näistä nuorista, niin nythän tää oppivelvollisuuden laajentaminen, nehän on nyt niin kauheessa kontrollissa koko aika, että ei sieltä nyt kukaan pysty mihinkään lipeämään.” (H8)

Muutammat ammatillisten oppilaitosten haastatellut toimijat nostivat koulutuksen järjestämiseen liittyen myös maksuttomuuden kysymyksen, joka laajentuneen oppivelvollisuuden myötä koettiin joissakin tapauksissa aiheuttavan pohdintaa opiskelijoiden eriarvoisuudesta, sillä samoissa ryhmissä saattoi opiskella oppivelvollisia ja ei-oppivelvollisia. Toisaalta nostettiin esille, että Valma on opiskelijoille lähtökohtaisesti lähes maksuton. Ristiriitatilanteiden uskottiin selkeytyvän ajan myötä.

”kuka saa opiskella maksuttomasti, kuka saa maksuttomat välineet ja kuka ei saa välineitä. Koska se on niin tiukkaan rajattu, että tänä vuonna peruskoulun päättäneet saa sen maksuttomuuden eli saa kaikki välineet maksutta, mutta se ei koske muita” (H1)

”Meillä ei Valmassa mikään maksa muutenkaan, ei ole ollut mitään maksullista vuosiin enää, opiskelijoiden, ainut on maahanmuuttajaryhmän yksi suomen kielen kirja, jonka tarvittaessa opettaja sivu sivulta kopioi käyttöön sitä mukaa kun sitä käytetään, jos ei pysty itse hankkii.” (H3)

”Aluks voi olla vähän semmost haparointia ja hakemista. Et miten semmoset tilanteet hoidetaan, et sä joudut maksaan mut sä et.” (H5)

Oppilaitoksen sisäistä tiedonkulkua ja henkilöstön yhteistyötä pidetään erittäin tärkeänä. Ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan opiskelijoiden etenemistä, opiskelua ja poissaoloja voidaan seurata toimijoiden yhteistyössä. Haastateltavien mukaan koulutuksen järjestämisen monipuolisuus vaatii siis toimivaa yhteistyötä koulun henkilöstöltä, jolloin on kaikkien etu ja velvollisuus, että asioista viestiminen on toimivaa.

”Näkisin tän tiedonkulun oppilaitoksenki sisällä olevan äärimmäisen tärkeä. Että eri ammattiryhmät, heidän velvollisuus viestiä toisillensa asioista. Et toki sitä tehdään tälläkin hetkellä, mut eritoten nyt.” (H4)

”Kyllä mä koen, että on ja meiän henkilöstön yhteistyö toimii, siinä ei oo mitään ongelmaa. Se, mä oon kokenu tosi tärkeeksi ” (H5)

Valma-ryhmillä on omat opetussuunnitelmansa, jossa Valman opetussuunnitelman mukaisista kursseista ei anneta arvosanoja. Silti haastattelutuloksista nousi esille koulutuksen järjestämiseen liittyen toive, jonka mukaan lisää keinoja ja menetelmiä opetuksen eriyttämiseen tarvitaan.

”Mutta se juuri, että tarvittais mun mielestä vielä enemmän sitä, että olis näitä vanhan ajan kunnan pienryhmiä, joissa olis sitte se 8, 9, 10 korkeintaan. Ja heitä vietäs sit eteenpäin hyvinki tiukalla otteella ja avulla.” (H4)

”Kyllä tässä meidän yhteiskunnassa ihan liian paljon on laitettu jo koulun tehtäväks asioita, että ne on siirretty sieltä vanhemmilta koulun tehtäväks, et koulu sitä ja koulu tätä ja niin edelleen, et niinkun... Mm. Onko se sit sitä, että kaikki vanhemmat ei siihen kykene ja sit katsotaan, että tasa-arvon nimissä koulun pitää hoitaa sekin homma?” (H8)

Eräs haastateltava toteaaakin, että liikaa kasvatuksellisia tehtäviä on jo nyt siirtynyt oppilaitosten niskaan, jolloin ajatellaan koulujen hoitavan kaiken kasvatuksellisen tehtävän opetuksen järjestämisen ohella. Tämä kehitystrendi näyttää luovan omalta osalta haasteita koulutuksen järjestämiselle ja tarvetta eriyttää opiskelijaryhmiä.

6.2 Valman yksilöllisyyden avaintekijät

6.2.1 Henkilöstöresurssit

Yksilöllisyys ei voisi mahdollistua ilman riittäviä henkilöstöresursseja. Tämä nousee selkeänä tuloksena esille ammatillisten oppilaitosten toimijoiden haastatteluista. Hyvät opetus- ja ohjaushenkilöstön resurssit mahdollistavat opiskelijoille opetusta, ohjausta, opiskelijoiden kohtaamista ja tukemista. Kun henkilöstöresurssit ovat riittävät on esimerkiksi mahdollista myös tutustua oppialisiin paremmin, ehkäistä opintojen keskeyttämistä sekä toteuttaa koulukokeiluja eli eri aloihin tutustumisia oppilaille. Haastateltavat korostivat, että Valma-opettajalle mahdollistuu aikaa yksilötyöhön ja henkilökohtaiseen ohjaukseen riittäväillä henkilöstöresursseilla, johon kuuluvat myös erityisopettajat. Haastavien ryhmien kanssa ohjausresurssia voisi olla jossakin tapauksissa vieläkin enemmän.

”Erityisopettajat, ammatilliset ohjaajat... Näillä resursseilla me ollaan kyllä pystytty pienentämään sitä keskeyttäneiden määrää.” (H7)

”Koska meillä on paljon opiskelijoita, joita uudet tilat, uudet ihmiset, uudet sosiaaliset ympäristöt ahdistaa, mutta sitten meillä on ohjaaja, opettajan kanssa välillä jos tarvii, välillä jopa kaksi opettajaa että meillä on siihenkin vähän resurssia käyttää” (H3)

”Siinä on kaks opettajaa ja sitten ohjaaja. Ja itse asiassa viikon päästä, niin on kolme opettajaa.” (H8)

”Meillä on mielestäni ohjausresurssi on ihan hyvä, enemmänkin voisi olla, varsinkin haastavien ryhmien kanssa. Opettajilla on kohtalainen resurssi tehdä yksilöohjaustyötä.” (H3)

Opettajien ohella tärkeät ammattiryhmät, jotka mahdollistavat yksilöllisen opiskelijan kohtaamisen ja ryhmien eriyttämisen ovat koulunkäyntiohjaajat ja ammatilliset ohjaajat. Heidät nähdään isona resurssina ja tukena tuen mahdollistamisessa. Ohjaajien suhteen haastattelujen tuloksissa nousee esille hyvät ohjaushenkilöstöresurssit. Valman vastuupettajien lisäksi S2-opettajat ovat tärkeässä asemassa etenkin monen maahanmuuttajataustaisen oppilaan opintopolulla.

”Mut sen lisäksi meillä on molemmilla, niin nuorten kuin aikuisten puolella myöskin lisäammattiryhmänä ohjaajat. Siellä on koulunkäyntiohjaajia myöskin tukena, jolloin saadaan sitä yksilöllistä apua enemmän. Sitten siellä vielä maahanmuuttajien puolella on omakielisiä ohjaajia myöskin.” (H1)

”Että kun meille sitten tulee opiskelijoita, joilla on se pienryhmätausta, niin sitte se isoon ryhmään sopeutuminen on aika kans vaativa homma. Toki me tehdään, että on sitä, että

eriytetään, otetaan eri luokkaankin niinku erikseen ryhmässä, meillä on ohjaajat tulleet nyt uutena käyttöön. Et me saadaan sinne luokkaan toinenki aikuinen, joka sitten auttaa...” (H4)

”Ammatilliset ohjaajat on siellä sitten, että on pystytty ottamaan isommasta ryhmästä pienryhmään välillä ja ohjaamaan ja kädestä pitäen näyttämään.” (H7)

” Meillä on tällä hetkellä lähes kaikilla aloilla esimerkiks ammatillisia ohjaajia. On kiertävät S2-opettajat, koska maahanmuuttajien määrä... On myöskin haluttu turvaamaan, että maahanmuuttajilla on paremmat mahdollisuudet päästä opiskelemaan, et se ei jäis siitä kielitaidosta...” (H7)

Henkilöstöresursseihin liittyen ammatillisten oppilaitosten toimijoiden useassa haastattelussa mainitaan opiskeluhoito ja resurssit oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitoon. Opiskeluhoitoresurssien moniammatillinen tukiverkosto on tärkeä usealle Valma opiskelijalle, jolla on moninaisia opiskeluun ja terveyteen liittyviä haasteita. Opiskeluhoitoresurssit nähdään ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan hyvänä. Opiskeluhoillon kanssa tehtävä yhteistyö nähdään toimivana ja tapauksissa, jossa opiskelija tarvitsee tukea, kuvaillaan ratkaisuja ja kuntoutumismuotoja etsittävän yhdessä niin opiskelijan kuin opiskeluhoillon kanssa. Riittävät resurssit yhteistyöhön ja kuntoutumismuotojen etsintään ovat opiskelijoiden yksilöllisen opintopolun kannalta hyvin merkittävässä roolissa.

”Erilaisiin kuntoutusmuotoihin sit pyritään hakemaan ja aina joku kontakti sitten on, että niin että täysin katoaisi niin...” (H3)

”Yhteistyö opiskelijahuollon kanssa, sehän on niinkun semmonen ihan A ja O juttu tässä, et sitä voi niinkun konsultoida jonkun kanssa ja joidenkin kanssa ja sit niinkun yhdessä hakea ratkaisuja” (H8)

Onneksi meillä on tosi toimiva moniammatillinen asiantuntijaryhmä, pidetään opiskelijan suostumuksella, et kokoonnutaan yhdessä miettimään, terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori, opinto-ohjaaja, vastuupettaja. Ja siitä aina lähetään eteenpäin, mitä me voiaan koulun puolelta antaa tukea. (H5)

”Meillä on kuitenkin oppilashuolto aika hyvä ja meillä on psykiatrinen sairaanhoitaja ja psykologit ja kuraattoripalvelut ja ne toimii tosi hyvin. Ja tämmönen ohjaustoiminta. Myös terveydenhoitajien kautta totta kai, niin se pelaa tosi hyvin.” (H10)

Muutama haastateltava tuo esiin tilanteen, jossa kuvaillaan opiskeluhoito resurssien lisäämisen tarve esimerkiksi opintopsykologien tai kuraattorien kohdalla. Opintopsykologien kysynnän ja suosion ohella tärkeänä opiskeluhoillon osana useassa haastattelussa kuvaillaan oppilaitoksen psykiatrinen sairaanhoitaja, joka vaikuttaa olevan myös tärkeä ja kysytty palvelu opiskelijoiden keskuudessa

opiskeluhuollon kokonaisuudessa. Tällainen parannus vaikuttaa merkittävältä opiskelijoiden hyvinvoinnin kannalta, sillä on tärkeää, että palveluja tarjotaan koulun sisällä ja kysyntää palveluille myös oppilaitoksissa on. Nämä opiskeluhoitopalvelut ovat merkittäviä myös useille Valman opiskelijoille.

”Onhan meil ollu tavallaan hyvä opiskeluhoitohenkilöstö, et meilläki on tän kokoses oppilaitokses ni kolme kuraattorii, sit neljä terveydenhoitajaa, psykiatrinen sairaanhoitaja. Psykologit on täl hetkellä kiven alla.” (H11)

”Varsinkin tän lukuvuotena on saatu toinen psykologi meiän koulutaloon ja on myös psykiatrinen sairaanhoitaja.” (H5)

”On saatu esimerkiks psykiatrinen sairaanhoitaja oppilaitokseen ja hän viestii koko ajan. Hänellä on ihan koko ajan täynnä asiakasvaraukset, että valtava tarve on tämmöselle.” (H7)

”Jos mietitään opiskeluhuollon väkeä, niin opintopsykologilla on tällä hetkellä, meillä on yks opintopsykologi talossa ja meil on kaiken kaikkiaan noin xxxx opiskelijaa. Niin... yks kuraattori, eli kyl niinkun ollaan aika... haasteellisessa tilanteessa.” (H4)

”Ja monihan käyttää meiän koulun psykologia, on sen koulun sisällä on sitä tukiverkostoo” (H5)

Henkilöstöressurssien suhteen haastateltavat ammatillisten oppilaitosten toimijat korostavat opettajien ja muun henkilöstön vahvaa koulutustaustaa, jossa ammattitaito korostuu ohjauksen ja tuen toteuttamisessa. Ammattitaitoisen henkilöstön avulla on mahdollista toteuttaa myös Valmalaisten jälkiseurantaa.

”...seurattu kuinka moni on vuoden päästä vielä samalla alalla mihin meiltä lähti niin iso osa.” (H3)

”kyllä se ammatillisen koulutuksen ihan keskeinen asia on, että meillä on monipuoliset välineet ja se opettajien tietosuus ja osaaminen.” (H4)

”tietenkin sitten suunnitellaan kuitenkin aika tarkasti, mutta ollaan myöskin pystytty sitten budjettivuoden keskellä tarvittaessa lisäämään resurssia, jos on ollut semmonen tilanne että kerta kaikkiaan tarvitaan,” (H7)

Hyvä yleinen taloudellinen tilanne oppilaitoksessa nähdään edellytyksenä, jotta työn voi toteuttaa kaikin puolin laadukkaasti. Haastatteluissa mainitaan myös tärkeänä kyky talouden suunnitteluun ja henkilöstöressurssien kohdentamiseen oikeisiin tehtäviinsä.

6.2.2 Aloihin tutustumisen merkittävä rooli

Päätökset opiskelumuodosta, alavalinnasta ja tulevasta ammatista ovat suuria ja merkittäviä ihmisen tulevaisuuden ja oman elämän kannalta. Aina nuori tai aikuinenkaan ei täysin tiedä, mikä on se oma juttu, johon lähtisi suuntautumaan ja millaista työtä haluaisi tehdä työelämään siirtyessä. Haastateltavien mukaan Valmassa painotetaan mahdollisuutta tutustua eri aloihin. Tutustuminen aloihin voi haastateltujen ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan tapahtua tiettyihin pakollisiin aloihin tutustumalla sekä myös opiskelijoiden toiveita kuuntelemalla toivealoihin tutustumalla. Valma tekee yhteistyötä ammatillisen puolen kanssa aloihin tutustuttaessa. Aloihin tutustumisella tähdätään oman alan löytymiseen. Haastateltavien mukaan keskiössä on mahdollisimman laajan kuvan muodostaminen koulutuksista, joiden koulutusaloista opiskelijat ovat kiinnostuneet.

”Valman yksi vahvuus, että me tutustutaan ihan tosi paljon aloihin ja fyysisesti paikan päällä käydään ja jokaisella oppilaitoksen alalla johon nuori haluaa tutustua ja sitten meillä on puolet aloista vielä pakollisia kaikille, että on pakko tutustua, että sä et voi edes valita että menenkö vai enkö...” (H3)

”...Että pääsis mahdollisimman laajasti sais sen kuvan, et mitä tää koulutus on. Ja nää opiskelijathan sit kiertää eri koulutusalat, mitä he on aatellu et mistä he vois tykätä.” (H10)

”Valman opiskelijat, millä perusteella ne menee yhteishaus laittaa vaikka jonkun tutkinnon ykköseks, niin ne on käyny tutustumassa. Ne on konkreettisesti ollu yhen päivän siellä alalla, niin ne on semmosia, et niistä he saa sen kipinän.” (H5)

Aloihin tutustumiseen liittyen haastateltavien puheesta nousee termi ”koulukokeilut”. Koulukokeilulla haastateltavat viittaavat aloihin tutustumiseen, jossa opiskelijat menevät jonnekin alalle tutustumaan muutamaksi päiväksi. Samalla opiskelijat kuulevat alan työmahdollisuuksista, tekevät alaan liittyviä asioita ja käyttävät alan työvälineitä. Nämä koulukokeilut painottuvat ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan Valman toiminnassa ja ne ovat myös suosittuja nuorten antamissa palautteissa. Haastateltavien mukaan koulukokeilut koetaan tärkeiksi kaiken ikäisten keskuudessa. Koulukokeilujen ansiosta opiskelijalle mahdollistuu tilaisuus löytää oma ala ja myös huomata, mitkä alat eivät ole itseä varten.

”Mutta palautteessa mitä me opiskelijoilta pyydetään joka vuosi niin koulukokeilut on se, minkä he kokee tärkeimmäksi koko vuoden aikana olleeksi asiaksi...” (H3)

” Koulukokeilussa on meidän painotusalue. Eli että opiskelijat saa tutustua erilaisiin aloihin.” (H5)

”Kyllä se on sellanen, mistä lähes kaikki löytää sellasen mihin haluaa hakea tai päinvastoin, löytää niitä mihin ne missään nimessä haluakaan hakea.” (H3)

Aloihin tutustumisen myötä saa suurta tukea alavalintaan ja on mahdollista miettiä sekä kokeilla eri vaihtoehtoja. Haastateltavien mukaan tämä tukee opiskelijan omaa yksilöllistä urapolkua ja antaa mahdollisuuden ennakoita vaihtoehtoja ennen toista astetta. Haastattelutulosten perusteella Valma on selkeä vaihtoehto ammatinvalinnanvaikeuteen ja koulutuspaikan löytymiseen. Ammatillisten oppilaitosten toimijoista muutama toikin esille, että oman alan etsimisen ja löytämisen kautta voi avautua aivan uudenlainen motivaatiokoulunkäyntiin ja opiskeluun.

”Sitä harjotellaan ja että löytys se oma ala, että se motivaatiokin sitä koulunkäyntiä kohtaan kasvaa.” (H5)

”...silloin on kuitenkin se opiskelumotivaatio paljon parempi, kun se ala tuntuu mielekkäältä.” (H7)

Opiskelijat voivat olla lähtökohtaisesti hyvin eri tasoisesti orientoineita löytämään oman alansa. Tämänkin takia haastateltavien mukaan aloihin tutustuminen on välttämätöntä. Usein nuorten kohdalla pitkäjänteisyyden puute aloihin tutustuessa on tyypillistä. Haastateltavien mukaan opiskelijoilla voi olla intoa, motivaatiota tai kiire tutustua aloihin ja vaihtoehtoihin. Ne nuoret, joilla ei ole minkäänlaista kuvaa siitä, mitä haluaisivat tehdä, erottuvat selkeämmin muista opiskelijoista. Osa opiskelijoista voi erään haastateltavan mukaan kokea painetta yhteiskunnan vaatimusten takia, joka myös voi ajaa opiskelijaa hätiköityyn päätöksen tekoon ja vääränlaisen ammatin valintaan.

”Mun mielestä se ei kyllä näy semmosena vastentahtoisuutena. Se voi ehkä näkyä semmosena, et on toinen jalka koko aika menossa jonnekin alalle ja toivoo nopeesti tutustumisia ja niinkun sillä tavalla, et koko aika kauheesti kiinnostunut niistä vaihtoehtoista ja sillai...” (H8)

”Se on sit semmoinen toinen juttu tavallaan, että kun yhteiskunta vaatii, että se tutkinto pitää tehdä, niin kyllähän nuoret pyrkii toimimaan niin kuin heiltä odotetaan, ja sitten se johtaa siihen tosiaan, että se ensimmäinen ammatti ei ainakaan sitten lähtökohtaisestikaan johda siihen työllistymiseen.” (H9)

Aloihin tutustumisella on myös tärkeä merkitys siinä, että alan todelliset vaatimukset konkretisoituvat opiskelijoille. Ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan Valman opiskelijat käyvät myös koulukokeilujen lisäksi työelämässä tutustumassa eri alojen työn tekoon. Monet jopa tutkinto-opiskelusta tulevat opiskelijat ovat siirtyneet Valmaan juuri työssäoppimisen jälkeen, sillä konkreettisella työnteolla on merkittävä rooli alavalinnassa. Valman opiskelijoilla sekä myös tutkinto-opiskelijoilla voi olla epärealistisia haaveita ja vääränlaisia ennakkoluuloja eri alojen toimenkuvista,

vaikka puolestaan tuttujen kokemuksilla mainitaan olevan mahdollista vaikutusta oman alan valintaan. Haastatteluissa nousee esille myös, että haaveet ja ennakkoluulot realisoituvat juuri työssäoppimisen ja eri aloihin tutustumisen myötä.

”Varsinkin Valmassa tai ykkösvuoden tutkinto-opiskelija, voi olla vähän epärealistisiaki haaveita osalla. Mutta kun on pidemmällä tutkinto-opiskelijana, niin silloin se on jo niin konkretisoitunut se kun on ollut työssäoppimassa.” (H5)

”Paljonhan nää Valman opiskelijat käy myös tuol työelämäs kattomassa, et mitä ne työt...” (H10)

Suuresta osasta haastatteluja nousee esille ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mielipide tai näkemys siitä, kuinka Valma voisi olla hyödyllinen vaihtoehto hyvin monien opiskelijoiden opintopolulla, etenkin heti peruskoulun jälkeen. Epävarmuus ja haasteet koulutuspaikan valinnassa kuulostavat olevan varsin tyypillisiä ongelmia työelämästä kokemattomalle, peruskoulun päättävälle nuorelle. Mutta epävarmuutta esiintyy myös haastateltavien mukaan iästä riippumatta.

”Se ois hyvä justiin, että on mahdollisuus vaihtaa sitä vielä, koska eihän sitä oikeesti voi tietää. Ja jos aatellaan vaikka nyt näitä, jotka peruskoulusta valmistuu, niin ainakin täällä [kunnassa], niin eihän täällä oo ees tettejä ollu kenelläkään. Siellä ei oo mitään työelämäkokemusta vielä, kun tän koronan takia on kaikki peruttu” (H2)

”Kun siellä on 25 -vuotiaitakin joilla ei ole mitään hajua, ja nyt he pääsee tutustumaan ensimmäistä kertaa eri aloihin ja löytää sitä kautta sitä omaa kiinnostusta niin kyllä se 16 on aika nuori, osa tietää tietysti mihin haluaa. Tai ainakin mihin sillä hetkellä haluaa, mutta iso osa on niin kaffella, että kyllä se on vähän väkisinkin päätettyä välillä.” (H3)

Selkeä huoli välittyi ammatillisten oppilaitosten toimijoiden haastattelutuloksista siinä suhteessa, kuinka hataralla pohjalla alavalintoja tehdään. Tämän takia jokaisen opiskelijan oman alan etsiminen nähdään Valmassa hyvänä asiana. Ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan yläkouluihin tulisi myös lisätä käytännön kokemusta alavalinnan tueksi ja todella hyödyntää TET-jaksoja ammatinvalinnan tukena.

”Nuorilla näitä vaihtoehtoja, ne TET-jaksot pitäis hyödyntää ehdottoman hyvin peruskoulussa, et ne ois semmosta johdonmukasta ja systemaattista, tukis sitä ammatinvalintaa.” (H4)

”...mut varmaan se käytännön kokemus, sitä pitäis saada jo jotenkin varhaisemmin yläkoulussa. Mut miten se tapahtuu, niin pitäis olla joku pidempi jakso sitä jotain työharjottelua tai työkokeilua tai jotain tutustumisia.” (H5)

”Kyllähän se hyvä asia on, että etsii sitä omaa alaansa ja sitten ehkä sen löytää. Jotenkin mä ajattelisin, että nuorten mielikuvat, siellä kasi-, ysiluokkalaisilla, niin kun siit työelämästä ei oikeestaan oo minkäänlaisia käsityksiä, niin ne on niin huterat, että kyllä se aikamoista arpapeliä on sitten siinä kohta.” (H9)

Usein peruskoulusta tuleva nuori ei ole haastateltavien mukaan kypsä tekemään vielä omaa alaa koskevia päätöksiä. Toisaalta haastatteluista nousee esille, että valtaosa osaa tehdä kuitenkin valinnan lukion ja ammatillisen koulutuksen välillä.

6.2.3 Kohdataan yksilö

Jotta voidaan kohdata yksilö, mahdollistaa yksilöllisyys opintovalinnoissa ja tukea tulevaisuuden alan löytymistä, vaatii se erilaisia toimia ammatillisessa oppilaitoksessa työskenteleviltä toimijoilta. Asia, joka nousi useassa haastattelupuheessa esille, oli Valman vastuuopettajan tärkeä rooli opiskelijoiden opintotaipaleella. Valman opettajat koettiin ammattitaitoisiksi ja heillä kuvailtiin olevan vahva koulutus- sekä työtausta toteuttaa opiskelijoiden ohjausta ja tukea. Niin Valman opettajat kuin myös ohjaajat kuvattiin helposti lähestyttäväksi ja korostettiin opiskelijan ja opettajan välisen luottamuksellisen suhteen syntymisen merkitystä. Haastateltavien mukaan tärkeää on toimia yhteistyössä opiskelijan kanssa, olla positiivinen ja kannustaa opiskelijaa. Valman opettajien kuvattiin toimivan työssään opiskelijoita arvostaen ja aidosti kohdaten.

”Se ryhmän ohjaajan rooli on aivan älyttömän tärkeä. Ja sit me muut ihmiset siel taustalla ollaan sitä tukiverkostoa, niin sille opiskelijalle kuin sille vastuuopettajalle myöski. Se vastuuopettajan rooli on aika hurja tänä päivänä.” (H4)

”Ja siel VALMA-koulutukses meil on opettajina kaks opinto-ohjaajan ja erityisopettajan pätevyyttä omaavaa.” (H11)

”...kyllä silläkin on tosi paljon merkitystä, että tosiaan miten se opiskelija kohdataan siellä koulussa ja se, että ois es semmonen että aidosti kuunnellaan ja... Ja jotenkin arvostetaan, et on se tausta sit mikä hyvänsä.” (H7)

”Just se yhteistyö on myös tärkeä. Ja myös positiivisuus, kannustaminen.” (H5)

Suhde opettajan ja opiskelijan välillä ei synny itsestään. Haastateltavien ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan kaikki Valmaan tulevat opiskelijat haastatellaan ennen Valmaan tuloa, oli se sitten yhteishaun kautta tapahtuva aloitus tai tutkinnosta Valmaan siirtyminen. Alkuhaastatteluiden avulla saadaan muodostettua oppilastuntemusta ja tutustuttua opiskelijoihin. Oppilastuntemus koetaan Valman toiminnassa tärkeäksi. Haastattelut nähdään myös merkittävänä osana opiskelun aloitusta, sillä opiskelun alku on yleensä Valma opiskelijoiden kohdalla erittäin kriittinen ja tärkeä opintoihin

kiinnittymisen kannalta. Kun opiskelija tunnetaan, voidaan häntä lähteä myös tukemaan opiskelijan tarvitsemalla tavalla. Eräs haastateltava mainitsee haastattelujen ohella myös tasotestit, joita voidaan myös hyödyntää tukimuotoihin ohjauksessa. Ammatillisten oppilaitosten toimijoiden kokemusten mukaan usea opiskelija on avoin haasteistaan ja vastaanottavainen tukimuodoille. On myös opiskelijoita, joista osa saattaa hävetä ja piilotella peruskoulun diagnoosejaan.

”Opiskelijoista, jotka on hakeutuneet meille tän harkinnanvarasen haun kautta ja olleet näis haastatteluissa, niin meillä on heistä dokumentaatiota aika hyvin. Eli me tiedetään niitä ongelmia mitä siellä on taustalla, niinku etukäteen.” (H4)

”Koen, että me tunnetaan meidän opiskelijat tosi hyvin. Me haastatellaan henkilökohtaisesti kaikki, ennen aloitusta ja me keskustellaan kaikkien kanssa... meillä on haastattelussa aina opinto-ohjaaja ja jompi kumpi ohjaajista kun meitä on kaksi. Sitten me hirveesti keskustellaan, että tämmönen tulee ja nuoret kertoo aika avoimesti suurin osa jo haastatteluvaiheessa, että mikä on heille vaikeeta.” (H3)

”Esimerkiks jos on ollu vaikka erityisen tuen suunnitelma tai päätös, niin jotkut ajattelee, et he ei tarvii enää sitä. Ja sit ei halua sanoa vastuupettajalle että on ollu semmonen, haluaa pimittää sitä. Tai vaikka joku mielenterveysongelma, siitä ei halua kertoa.” (H5)

Valman toiminnassa korostuu henkilökohtainen ohjaus ja Valmassa panostetaan juuri alavalintaan ja yhteishakuun. Haastattelutulosten mukaan näyttää siltä, että jokainen opiskelija Valmassa saa yksilöllistä ohjausta tulevaisuuden suunnitteluun jossakin kohtaa Valman opintojaan. Valman kuvataan yksinkertaisesti tarjoavan laajempaa tukea kuin mitä tutkinto-opiskeluissa on mahdollista saada. Valman toiminnan yksilöllinen tuki konkretisoitui erään haastateltavan puheessa varsin äärimmilleen vietyinä tukimuotona herätyspuheluina.

”Valmassa saa paljon enemmän tukea kun tutkinto-opiskelijana. Niin sit selviytyy siellä tutkinnoissa enemmän itse ohjautuvasti.” (H5)

”Kyllä me päivittäin herätyspuheluita tehdään. Siihen ei tutkinnoissa missään nimessä ole ikinä mahdollisuus.” (H3)

Vaikka tukea kuinka tarjotaan Valmassa, on tosi asia, että myös Valmassa on opiskelunsa keskeyttäviä opiskelijoita. Osassa haastatteluja korostuu koulun rooli oppilaitoksena, jonka ei tulisi olla hoitolaitos, vaikka tukea tarjotaankin laajasti. Suurin osa keskeyttäjistä on koulukunnottomia, eli he eivät terveytensä tai muun vaikean syyn takia yksinkertaisesti kykene käymään koulua. Ammatillisen oppilaitoksen toimijat näkevät tällaisiin tilanteisiin liittyen tärkeäksi tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa

opiskelijan takaisin koulukuntoisuuteen tukemiseksi. Opiskelijat löytävät oman alansa todennäköisemmin silloin, kun elämän muut osa-alueet ovat myös kunnossa.

”Koulu ei oo kuitenkaan hoitolaitos, et pitäis olla koulukuntoinen. Jokainen, kun tulee taas sinne oppilaitokseen, niin pitäis olla koulukuntoinen. (H8)

”Mutta isoin osa keskeyttää, ei pysty käymään. Että sitten etitään muita vaihtoehtoja kun koulu, että se on se suurin syy keskeyttää, että ei ole siinä kunnossa että pystyisi käymään koulua tai sitten ei halua käydäkään koulua” (H3)

”Mä en taas tarkota et kaikkien pitäis hankkia se auto tai asunto, mutta mä nään niin että kaikkien pitäis kuitenkin nähdä syy siihen et pärjää itse, omillaan. Ja se luo sitä tavoitteellisuutta ja syytä tehdä jotain. Aihetta tehdä jotain.” (H8)

”Jotenkin se ois vaan niin tosi tärkeetä, että aina löytyy sieltä takaa jotenkin se ihmisuus ja sitten se miten siihen sais sen tuen. Tukea on paljon tarjolla. Sitä on todella paljon tarjolla, mutta kaikki eivät ole valmiita sitä vastaanottamaan. ” (H7)

Haastattelutuloksissa korostetaan tuen saatavuutta ja oppilaskohtaisia yksilöllisiä tukia muotoja, mutta yksinkertaisesti aina niiden suhteen opiskelija ei ole vastaanottavainen. Haasteltavat tuovatkin esille huolensa siitä opiskelijajoukosta, joka ei kykene näkemään koulutuksen tuomia mahdollisuuksia eivätkä tulevaisuuden tavoitteita. Eräs haastateltava toteaa, että tukea on Valmassa niin paljon saatavilla, että ihan loppu peleissä on opiskelijasta kiinni, onko sitä valmis ottamaan vastaan.

6.3 TUVU-uudistuksen kokonaisvaltaiset mahdollisuudet

6.3.1 Entistä joustavampi ja houkuttelevampi koulutusmuoto

TUVU-uudistuksen myötä haastateltavat ammatillisen oppilaitoksen toimijat ennakoivat opintopoluilla tapahtuvan yksilöllisten mahdollisuuksien tarjoamisen korostuvan ja monimuotoisen opintotarjonnan tulevan vielä aiempaa enemmän kaikkien opiskelijoiden saataville. Uudistuksen myötä nähdään tärkeänä, että uudistus ei jää vain uusiksi julkikirjoitetuiksi tavoitteiksi ja koulutusmuodoksi, vaan TUVU-uudistuksen myötä oppilaitoksissa aidot sekä toimivat valinnan vaihtoehdot ja väylät mahdollistuvat opiskelijoille. Haastateltavat toivovat, että uudistus helpottaisi opiskelijan henkilökohtaistamista ja lisäksi toimivia ratkaisuja.

”Se on hyvin tammönen yksilöllinen, yksilölliset ratkaisut mahdollistava.” (H11)

”Sitä mä toivon, et se sen opiskelijan se henkilökohtaistaminen ois jotenkin helppoa , Et sä voit täältä ottaa tätä ja mitä sä sitte haluisit...” (H5)

”... et kyl mä nään, et tää on ihan järkevä, tää TUVA-paketti sillon, kun siihen tulee oikeet, aidot valinnan vaihtoehdot, et on ne väylät tarjota...” (H1)

Valinnan vaihtoehtoja pidetään tärkeänä. TUVA-uudistuksen myötä ammatillisten oppilaitosten toimijat ennakoivat etenkin kasvavia mahdollisuuksia valmentavan koulutuksen opiskelijoiden valinnaisiin opintoihin. Uudistuksen tarjoamassa opintotarjonnassa nähdään korostuvan aiempaa ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta vahvemmin ammatillisten tutkintojen tutkinto-opintojen suoritus mahdollisuus. Tutkinto-opintojen ennakkoon suorittamisen nähdään tukevan opiskelijoiden tulevaa ammatillisen tutkinnon suorittamista esimerkiksi ajallisesta näkökulmasta. Tutkinto-opintojen suorittamiseen liittyen haastateltavat toivovat, että tutkinto-opintojen suoritus mahdollisuus tulisi uudistuksen myötä nimenomaan käytännöllisemmäksi ja helpommin saavutettavaksi vaihtoehdoksi niin opiskelijalle kuin myös opettajalle.

”No siin tavotellaan semmost hyvin monipuolista mallia, elikä tavallaan ku siel tehdään yksilölliset opiskelupolut, et eihän siel ollu ko muistaakseni yks yhteinen toteuttamismalli oli siin. Et yks opinto, mitä oli kaikilla oli se opiskelu- ja urasuunnittelutaidot, niin se oli yhteisii opintoi, kaikki muut on valinnaisii.” (H11)

”Aikanäkökulmasta mä nään sen hyvänä, että nyt siin uudessa koulutuksessa tulee oleen niin, että niit ammatillisia tutkinnon osia, niitä pystyy olemaan suoraan siin koulutuksessa.” (H6)

TUVA-uudistuksessa ennakoidaan yhdistyvän niin uutta kuin myös vanhaa ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta. Haastateltavien ammatillisten oppilaitosten toimijoiden haastatteluista välittyvät näkemykset siitä, että ennen oppivelvollisuuden pidentämistä tai valmentavan koulutuksen uudistusta kaikki apua tarvitsevat opiskelijat on jo aiemminkin ohjattu opintopoluillaan eteenpäin. Haastateltavista reilu kolmasosa tuo esille jonkinlaisen näkemyksensä siitä, kuinka nykyinen Valman koulutus ajaa jo hyvin pitkälti tulevan TUVA-uudistuksen sisältöjä. Suuren suurta muutosta uudistuksen sisällössä ei heidän mukaansa ole odotettavissa uudistuksen myötä.

”Sehän se on vaan nimen muutos, tai sit siihen tulee jotain eri painotuksia. Mut jotenkin nään, että aika moni nuori kyllä tarviis sellasta.” (H2)

”Ku me nytkään ei jätetä ketään tyhjän päälle, vaan me ohjataan se aina joko seuraavaan tutkintoon tai sitten näihin nivelvaiheen koulutuksiin, tai johonkin ohjaamoon, kokeiluihin” (H6)

”...Niin, että mitään kauheen suurta muutosta ei tuu, koska meillä on nytenkin hyvin monenlaista opiskelijaa, on omilla opintopoluillaan ja sitten me tehdään nyt jo yhteistyötä.” (H8)

Vaikka jo Valmassa nähdään olevan paljon samaa kuin TUVA-koulutuksessa, ammatillisten oppilaitosten toimijat toivoivat TUVA-uudistuksen myötä uudesta koulutusmuodosta houkuttelevampaa kaikille opiskelijoille. Uudistuksen uskotaan voivan lisätä valmentavan koulutuksen kiinnostusta ja vetovoimaa myös ensisijaisena hakukohteena peruskoulun päättävälle nuorille. Haastatellut toimijat näkevät mahdollisena, että uudistuksen myötä valmentavien koulutusmuotojen maine paranee, sillä esimerkiksi juuri lisääntyvät mahdollisuudet opintotarjonnassa voivat lisätä houkuttelevuutta. Haastateltavat tuovat esille, kuinka heidän mielestään olisi tärkeää, että useampi nuori uskaltaisi rauhassa ottaa aikaa ja pohtia omaa suuntaansa, oli se sitten ammatillinen koulutus tai lukiokoulutus, johon TUVA-koulutuksen jälkeen jatkaakaan. Näin voidaan mahdollisesti myös ehkäistä keskeytyneitä tutkintoja sekä alanvaihtajien määrää.

”kyl mä odotan, et se niinku, tai tulee järkeväks, myyvemmäksi nuorille. Koska täl hetkel edelleen kuulee sitä, niinku Valmasta, et mitä hyötty mul on siitä?” (H6)

”...saadaan kokemuksia siitä, että mitä se lukio-opiskelu on, mitä se ammatillisten aineiden opiskelu on, niin sitä kautta sitten tulee nuorille sitä pohjaa siitä, mitä itse haluaa tehdä ja mihin omat vahvuudet parhaiten kytkeytyy.” (H9)

”... se vois monella olla todella hyvä juttu, auttas hahmottamaan, et mikä kiinnostaa, ja ei tulis niin helposti väärää valintoja. Koska eihän sekään sitten, et ihan koko ajan pomppii alalta toiselle, niin ei siitäkään mitään tuu.” (H2)

Valintojen mahdollistuminen opiskelijoille vaatii ammatillisten oppilaitosten toimijoiden mukaan henkilöstöltä aiempaa tiiviimpää yhteistyötä ja joustavuutta suunnitella opetustarjontaa niin oppilaitoksen sisällä kuin myös eri oppilaitosten välillä. Haastateltavien mukaan TUVA-uudistuksen opetustarjonta tulee vaatimaan toteutuakseen henkilöstön orientoitumista uudistukseen. Riskinä voi olla henkilökunnan joustamattomuus ja asenteet uudistuksen vaatimuksia kohtaa. Henkilöstöä orientoimalla joustavat opintopolut ja opintotarjonnan saatavuus voidaan varmistaa. Tällöin TUVA-uudistus nähdään mahdollisesti entistä joustavampana koulutusmuotona.

”Ei mun mielest tähän sillee opiskelijan näkökulmast liity riskejä, et se riski tämmöses on, et jos ei henkilökunta oo tarpeeks joustava näis toteutuksis, et sen takia meiän pitää hyvin tarkkaan miettii ja ohjata sitä henkilökunnan kans, et mitä tällä tavotellaan, et se todellaki on semmonen joustava koulutusmuoto.” (H11)

Haastateltavat ennustavat opiskelijoiden kasvavaa ohjauksen tarvetta TUVU-koulutuksen monimuotoisten opiskelumahdollisuuksien takia. Monimuotoisten opiskelumahdollisuuksien keskellä opiskelija voi tarvita enemmän ohjausta opintojensa valinnassa ja opintopolkunsa suunnittelussa. Lisääntyvään ohjaus tarpeeseen ollaan selkeästi reagoimassa ja panostamassa, sillä usea haastateltava tuo esille ohjausresurssien lisäämisen.

”... Toki meillä on kaks ohjaajaa, jotka on äärimmäisen tärkeitä. Joko lisää ohjaajia tai oma opinto-ohjaaja tuva-koulutukseen, et hän ois vaan tuvassa. Et hänellä ei ois mitään tutkintoja, koska luultavasti tää tuva tulee tarviin enemmän ohjausta, koska on niin monta mahdollisuutta opiskelijalla” (H5)

”Kyl tällä hetkellä ainakin sitä on sitä uutta henkilökuntaa tullut tosi paljon. On oikeesti tullut tosi paljon...” (H8)

”... ja nyt sinne on palkattu vielä kolmas opettaja ja ruvetaan rakentamaan sitä tulevaa...” (H11)

Samalla kun ohjausresurssit nähdään merkityksellisinä TUVU-uudistuksessa, nousee vähintäänkin yhtä tärkeään rooliin myös opettajien ammattitaito ja ohjaustaidot. Ohjaukselliset taidot tulevat uudistuksen myötä korostumaan entisestään. TUVU-uudistuksen jälkeen tärkeänä nähdään edelleen myös sopiva ryhmäkoko ja työn aikataulutus.

”...tää vaatii opettajilta semmost ohjauksellist osaamista, et sä pystyt suunnittelemaan niit henkilökohtasii polkuja. Silti sul pitää olla opetustarjonta mietitty niin, et sä pystyt rakentamaan siel tarjonnas sitten niit henkilökohtasii polkui opiskelijan tarpeen mukasesti.” (H11)

Haastateltavien mukaan, samanlailla kun valmentavan koulutuksen edeltäjällä Valmalla, tulee TUVU-koulutuksella olemaan merkittävä rooli opiskelijoiden urapohdinnalle, itsetuntemuksen kehittämiseksi, opiskeluvalmiuksien vahvistamiselle sekä tutkintotavoitteisiin opintoihin valmistautumiselle. Koulutuspaikkojen kysynnän uskotaan jatkossakin olevan korkeaa tai kasvavan. Hakijamäärien kasvuun on kuitenkin ammatillisissa oppilaitoksissa varauduttu.

”Tää on selkeesti sellanen, joka me ennustetaan, että tarve tulee kasvamaan. Sinne on nytkin hakijoita paljon...” (H1)

”...Toki me varaudutaan siihen, että meillä on isompi paine ottaa tiheimmin sisään, mutta me ollaan muutenkin otettu lähes kaikki hakijat nii ei ehkä sellasta.” (H3)

Osa haastatelluista ammatillisten oppilaitosten toimijoista arveli, että TUVU-uudistus voisi osaltaan vaikuttaa myös muiden toimijoiden näkemyksiin valmentavasta koulutuksesta. TUVU-uudistuksen arvioidaan voivan herättää lisää kiinnostusta myös uusien koulutuksenjärjestäjien keskuudessa. Lisäksi

vanhempien negatiivisiin näkemyksiin valmentavasta koulutuksesta voi uudistus mahdollisesti vaikuttaa. Muutama haastateltava toi esille, että vanhemmat voivat nähdä lapsen uudistuksen jälkeisen valmentavan koulutuksen hyödyllisempänä ja opintoja konkreettisesti eteenpäin vievänä väylänä.

”...Oletettavaa, että varmaan vanhat, olemassaolevat jatkaa kyllä, mutta mitkä on sit niitä uusia, että ketkä sit... Niin, koulutuksenjärjestämisestä sitten innostuvat.” (H8)

”se voisi olla vetovoimaisempia, että tavallaan siinä ei sit niinku... Monesti sit tulee ehkä ne kodinkin ajatukset siitä, että menee koko vuosi ihan hukkaan, jos VALMAan, jos ei suorii suorituksia... ... Toi olis ehkä enemmän, tois sitä konkretiaa siihen, että opinnot menevät eteenpäin.” (H9)

”Eli ehkä se tarkoittaa lähinnä sitä, että se on virallisempi...” (H8)

Mahdollisesti TUVA-koulutus näyttäytyy uudistuksen jälkeen virallisempänä valmentavana koulutusmuotona niin itse ammatillisten oppilaitosten toimijoille, uusille toimijoille, kuin myös vanhemmille.

6.3.2 Ristiriitaisuus uudistuksen toteutuksessa

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutusuudistus vaatii usean haastateltavan ammatillisen oppilaitoksen toimijan mukaan hyvää yhteistyötä onnistuakseen. Uudistuksen toteutuksessa yhtenä merkittävänä avaintekijänä pidettiin aiempaa yhteistyö kokemusta. Haastateltavien mukaan uudistuksen toteutus edellyttää paljon suunnittelua ja yhteistyötä esimerkiksi opintotarjonnan toteuttamiseksi käytännössä. Muutamit haastateltavat toteavat, että aiempi oppilaitosten välinen yhteistyö on saattanut olla näennäisesti toimivaa, esimerkiksi saamatonta. Uudistuksen myötä uskotaan, että yhteistyö tulee nyt pakon edessä tehostetuksi.

”Mut se on semmosta saamatonta ja sitten kun tämä uudistus ajaa siihen, pakottaa siihen... Taas lainausmerkeissä pakottaa, niin se on hyvä. Tehostaa sitä.” (H8)

”Kaikki on saavutettavissa tässä lähellä, että jos me vaan... ja uskon että saadaan, kyllä me sen verran kymppiluokan henkilökunnan kanssa soitellaan ja x-lukioon meillä on hyvät yhteydet, että kyllä uskon että yhteistyö saadaan toimimaan sinne, koska pakko on saada.” (H3)

Haastatellut näkevät, että uudistus tulee vaatimaan aiempien suhteiden lisäksi myös uusien sidosryhmäsuhteiden luontia, jotta uudistus saadaan toteutettua. Samalla kun haastateltavat korostavat uudistuksen onnistumista yhteistyön avulla, toivovat he myös aiempaa tiiviimpää yhteistyötä. Tiiviimmän yhteistyön avulla varmistetaan esimerkiksi opetustarjonnan saatavuus kaikille opiskelijoille.

”Mä nään, et se on sitten niiden yhteistyön ja sidosryhmäsuhteiden luomista.” (H8)

”Mä toivoisin semmost tiiviimpää yhteistyötä just esimerkiks [kunnan] alueella niin kun meidän Valma, kymppiluokat ja esimerkiks iltalukio.” (H5)

”...et ku siin tulee näitten perusopetuksen arvosanojen korottaminen ja lukiokurssei mahdollistetaan myös siinä, ni kyl se aika tiivistä yhteistyötä on kaupungin osalt sitte eri toimijoiden näkökulmasta.” (H11)

Suunnittelussa täytyy huomioida ja puntaroida monta asiaa. Opetuksen järjestämiseen voi olla monia käytännön vaihtoehtoja, joista sopivimman löytäminen vaatii perusteellista suunnittelutyötä ja ratkaisuja, jotka helpottavat niin opiskelijan kuin myös opettajan arkea. Esimerkiksi ammatillisen oppilaitoksen aineenopettaja voi opettaa myös lukioaineita, mutta ammatillisella puolella ei ole valtuuksia antaa arvosanoja lukion kursseista. Toimivan yhteistyön edellytyksenä nähdään järjestelmällinen yhteinen suunnittelu. Mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on monia, mutta ratkaisujen löytyminen tulee haastateltavien mukaan vaatimaan aikaa ja paneutumista vaihtoehtoihin yhteistyössä.

”Meiän pitää vaan sit lähtee miettimään sitä, et kuka toteuttaa ja miten toteutetaan esimerkiks ne lukiokurssit. Et onko nää opiskelijat siel aikuislukios vai saadaanko me paikkoi päivälukiost heille, vai otetaanko me lukiost opettaja meille vai tehdäänkö me ne meiän olemassa olevat opettajat valmentaa niit lukiokurssei ja sit he meneeki suorittamaan vaan sen kokeen sinne lukioon ja todentaa arvosanaks sen, et mitä he on opiskellu. Et kyl täs on paljon variaatioit.” (H11)

”Tai no on meillä aikuisten perusopetus samassa tiimissä, maahanmuuttaja aikuisten perusopetus. Siellähän olisi periaatteessa osaaminen ehkä kymppiluokan.” (H3)

Vaikka aiempi yhteistyö kokemus nousi esiin uudistuksen toteutuksen tukena, haastattelu hetkellä haastateltavien ammatillisten oppilaitosten toimijoiden haastattelussa yli puolesta välittyi myös skeptisyys ja epä tietoisuus uudistusta kohtaan. Usea haastateltava mainitsee tietämättömyyden ja epävarmuuden kuvaillessaan käytännön järjestelyjä ja toteutusta. Niin ikään useassa ammatillisessa oppilaitoksessa käytännön järjestelyt ja suunnittelu oli vielä epäselvää tai suunnittelutyö ei ollut kunnolla vielä alkanut. Epäselvyyttä liittyi esimerkiksi juuri käytännön opetusjärjestelyihin sekä tulevien ryhmien muodostamiseen ja painotuksiin sekä koko uudistuksen perusideaan yhdistää aiemmat valmentavat koulutukset.

”Mä en tiä onks se tää tuva sit, et korvaako se sitten tän valman, sitä mä en tiä, kun mä en tunne hyvin, et miten se menee.” (H2)

”vähän skeptinen olen tästä tuva-uudistuksesta...” (H3)

”Et onks edelleen vaan niin, et ensin se on vaan paperilla ja sitte painopisteitä? Ja tavallaan ne on kuitenkin vähä eri suuntauksia, ja sitte vasta, kunnes se yhdistyy? Et se on ehkä se. Tulee nähtäväksi” (H6)

”Se on ollu viel semmosta vaan kuuntelua ja lukemista, tutustumista. Ei olla sen tarkemmin kyllä vielä sitä mietitty.” (H5)

Kun haastatteluissa ilmenee runsaasti mainintoja epävarmuudesta, nousee tuloksista esiin myös uteliaisuutta ja innostusta uudistuksessa yhdistyviin valmentaviin koulutusmuotoihin. Muutama haastateltavista ammatillisten oppilaitosten toimijoista mainitsi järjestelyjen olevan jollain tasolla jo käynnissä ja uusista vastuualueista on myös pystytty sopimaan. Innostus tai uteliaisuus voi näkyä myös kiinnostuksena tutustua ennakkoon itselle tuntemattomaan koulutuksen osa-alueeseen.

”Kyl me ollaan aika innostuneina lähdetty siihen, et meil on nyt, alkaa siit semmonen yhteiskoulutus.” (H11)

”Uteliaisuuttani vähä oon seurannu tätä luvaa, mut en tiedä siitä suinkaan niin, et ku se ei oo mun aluettani, et miten se meillä lähtee toimimaan” (H6)

”...eli se tulee olemaan ammattiinstituutin vastuulla ja siellä on nää eri väylät valinnaisina tarjonnassa näille TUVA-opiskelijoille.” (H1)

Yksi tekijä, joka voi haastateltavien mukaan johtaa harhavalintoihin eri TUVA-koulutuspaikan valinnassa, on opiskelijoiden ja opinto-ohjaajien rajallinen tieto eri vaihtoehdoista. Ammatillisten toimijoiden mukaan riskinä on, että opiskelijat ja peruskoulun opinto-ohjaajat saattavat valita koulutuksen, joka ei välttämättä vastaa opiskelijan henkilökohtaisia tavoitteita, vaikka periaatteessa valmentavien koulutusmuotojen tarjonnan pitäisi olla sama. Haastateltavien mielestä selkeä profiloituminen voisi olla yksi ratkaisu opintotarjonnan erotteluun ja oikean TUVA-koulutuksen valitsemiseen. Kun oppilaitokset profiloituvat selkeämmin tiettyihin vahvuusalueisiin ja erityisosaamiseen, opinto-ohjaajat voivat selkeämmin ohjata opiskelijat omien mielenkiinnon kohteiden perusteella oikeaan TUVA-koulutukseen.

”Osaako peruskoulun opo sitten miettiä, että mikä näistä kaikista tuva-koulutuksista, kun nimi on sama niin on nyt sit sun juttu? Tuleeko enemmän harhalaukauksia sen suhteen, että mikä koulu mitäkin tarjoaa, vaikka periaatteessa tarjonta pitäisi olla sama.” (H3)

Aiempien uudistus kokemusten perusteella valmentavan koulutuksen painopisteiden ja ryhmien merkityksen ajatellaan edelleen olevan tärkeässä asemassa. Painopisteet auttavat selkeyttämään

koulutuksen sisältöjä ja suuntaa, kun taas ryhmäytyminen edistää yhteisöllisyyttä ja tukee opiskelijoiden opintoihin kiinnittymistä. Uudistuksen ennakoitiin myös lisäävän opiskelijamateriaalin monipuolistumista sellaisilla koulutuksen järjestäjillä, jotka TUVA-uudistukseen asti ovat keskittyneet esimerkiksi vain lukioon valmentavaan koulutukseen.

”...siit tuli Valma, se oli se edellinen semmonen muutos, ja alkuunhan siinä oli, et on painopiste enemmän keittiös, painopiste enemmän suomen kielessä. Ja sit on se ammatteihin tutustuminen. Eli tavallaan heti ei tehty niin, et meil on se kaikki tässä, et tää on yhtä ihanaa kokonaisuutta, vaan edelleen ne painopisteet ja ne ryhmät niinku, nyt en tiedä miten täs tulevassa.” (H6)

”Jotkut esimerkiks koulutuksen järjestäjät on keskittyneet vaan ja ainoastaan vaikka siihen lukioon valmentavaan, niin onhan se sillon suuri muutos, koska molemmat tiedetään et se on tietyn tyyppistä opiskelija-ainesta sillon heillä.” (H8)

Ammatillisten oppilaitosten haastatteluissa uudistus näyttäytyy aikataulullisesti nopeasti tulevalta. Haastateltavat toivoisivat enemmän aikaa uudistusten väliin, sillä uudistukset ovat aina työläitä ja niissä on paljon tehtävää. Pelko ja jännitys mainitaan, kun kuvataan käytännön toteutumista sekä pelkoa uusia tulevia uudistuksia kohtaa. Heidän mukaansa uudistus vaatii aina tietynlaista asennoitumista ja jos toinen uusi uudistus tulee nopealla aikataululla, voi se olla kuormittavaa. Tällä muutama haastateltava viittasi oppivelvollisuutta koskevaan uudistukseen ja heti perään tulleeeseen TUVA-uudistukseen. Vaikka pelkoa tai epävarmuutta voi olla, suuntautuminen uudistukseen olla voi samaan aikaan opettavaista.

”Mä en oo ite jotenkin miettiny, oon vaan asennoitunu, et ne tapahtuu. Että on pysyttävä siinä mukana. Mutta joo, onhan se aika kiire aikataulu.” (H5)

”...et kyl täs on monta semmost mietittävää juttu...” (H11)

”Aina välillä pelottaa, että mitä sit seuraavaks tapahtuu, että tuleeks taas joku ihmeellinen mullistus ...” (H9)

”Kyllä siitä selvittää ja aina kun tulee joku ongelma niin sitä oppii kun selvittelee.” (H5)

Muutaman haastateltavan puheesta välittyy asennoitumisen merkitys koulutus uudistuksen toteuttamisessa. Vaikka aikataulu TUVA-uudistukselle oppivelvollisuuden laajenemisen jälkeen voi olla haasteellinen, haastateltavien mukaan uudistuksesta selvittää ja se voi olla myös opettavainen muutosprosessi.

7 Pohdinta

7.1 Tulokset suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja TUVA:n tavoitteisiin

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteissa (2022) valmentavan koulutuksen pää tavoitteiksi on eritelty selkeästi kolme, jotka ovat esitetty myös tämän tutkimuksen luvussa 4.2. Kun tarkastellaan TUVA-koulutus uudistuksen tavoitteita suhteessa ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen toimintaan tämän tutkimuksen tulosten perusteella, voi nykyisen tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen mukaisten tavoitteiden havaita olleen vahvasti läsnä jo uudistusta edeltäneen ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen toiminnassa.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavalla koulutuksella eli Valma-koulutuksella on ollut merkittävä tehtävä opiskelijoiden hyvinkin moninaisiin tarpeisiin vastaamisessa ja tuen tarjoamisessa erilaisissa tilanteissa. Valmentavan koulutuksen opiskelijajoukossa oli paljon opiskelijoita, jotka tarvitsevat ohjausta, tukea ja vahvistusta etenkin monenlaisiin perustaitoihin ja valmiuksiin. Valma-koulutuksen tyypillisiin opiskelijoihin liittyi erityisesti opiskelijoiden oppimiseen ja terveyteen liittyvät haasteet, kielitaidon kehittäminen sekä erilaiset diagnoosit. Näiden tulosten voi ajatella olevan linjassa Niemen ja Kurjen (2013) esitysten kanssa siinä, että valmistavaan koulutuksen kohderyhmiksi kategorisoidaan usein erityistä tukea tarvitseva opiskelija, maahanmuuttaja ja syrjäytymisvaaraan paikannettu opiskelija.

Perustaitojen ja opiskeluvalmiuksien vahvistamisen Valmassa voi nähdä ajaneen tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteita (OPH 2022). Opiskelijoiden oppimiseen ja terveyteen sekä perustaitoihin ja valmiuksiin liittyvien haasteiden ratkaisemisessa on toteutettu tavoitetta antaa valmiuksia hakeutua ja opiskella tutkintotavoitteissa koulutuksessa lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa. Samalla toiminnassa on toteutunut kolmas tavoite eli vahvistaa edellytyksiä suorittaa lukiokoulutus tai ammatillinen tutkinto.

Jo Tolonen, Vehkalahti ja Aapola-Kari (2021) toivat ilmi, että nivelvaiheen koulutuksiin hakeudutaan hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Usein ajatellaan, että Valma on tarkoitettu vain heikommin menestyneille oppilaille mutta tutkimus osoittaa, ettei asia ole näin yksiselitteinen. On tärkeää huomata, että valmentava koulutus voidaan nähdä välietappina, joka mahdollistaa opiskelijoiden oman suunnan löytämisen, olipa heidän taustansa mikä tahansa. Valma ei ole siis vain paikka korjata puutteita, vaan se on myös mahdollisuus tutustua eri aloihin ja tehdä tietoisia valintoja. Se ei ole tarkoitettu vain heikoimmille oppilaille, vaan se tarjoaa lisäaikaa ja tukea kaikille.

Koska tutkimuksen tulosten mukaan joustavuus nähtiin keskeisenä Valman toiminnassa, korostui henkilökohtaisten opintopolkujen rakentamisen mahdollisuus ja alan vaihtaminen suhteellisen helposti ja joustavasti. Opiskelijoille haluttiin antaa realistisia tavoitteita, jotta jokainen löytäisi itselleen sopivan opiskelupaikan. Tämä näkökulma viittaa Niemen ja Kurjen (2013) esille tuomaan valmentavan

koulutuksen tehtävään ehkäistä yhteiskunnallista syrjäytymistä tukemalla hakeutumista ammatilliseen koulutukseen ja työelämään omien edellytysten mukaisesti. Valman ja ammatillisten oppilaitosten toimintaa voikin tämän tutkimuksen perusteella kuvata hyvin ratkaisukeskeiseksi. Vaikka tuloksista välittyi paljon positiivista Valman toiminnasta, on huomioitava, että Valman joustavuus ei näyttäytynyt aina yhtä myönteisenä esimerkiksi nuorten keskuudessa, missä sillä saattaa olla leimaava tai negatiivinen maine. Myös vanhemmat voivat suhtautua valmentavaan koulutukseen negatiivisesti, mikä voi välittyä tätä kautta myös oppilaiden suhtautumiseen koulutusmuotoa kohtaan.

Suomessakin tulisi pohtia keinoja, kuinka toisen asteen kahtia jakautumisen jännitettä (Carruthers & Jepsen, 2020) voisi purkaa. Alanen (2021,88) on korostanut koulutusjärjestelmämme kahtia jakautumisen ongelmallisuutta, jossa opiskelijat ohjataan lukioon tai ammatilliseen koulutukseen jo peruskoulun jälkeen. Tämä tuo esille, kuinka tärkeää on tarjota joustavia koulutusratkaisuja, erityisesti nivelvaiheessa, kun useat nuoret eivät ole varmoja tai kypsiä tekemään tulevaisuuden suunnitelmia. Yhtenevä on myös linja Vallanvaaran ja Saarijärven (2019) tutkimuksen kanssa, jossa Valma-koulutusta pidettiin tärkeänä ilman koulutuspaikkaa jääville nuorille ja ammatillisesta koulutuksesta pois tippuville. Tämän tutkimuksen tulokset korostavat valmentavan koulutuksen merkitystä tarjota lisäaikaa ja ohjausta opiskelijoille, jotka eivät ole vielä valmiita valitsemaan tiettyä koulutusala. Alasen (2021,91) mukaan koulutuksellisia ratkaisuja tulisi olla tarjolla erilaisissa elämäntilanteissa myös aikuisena. Tutkimus tulosten mukaan Valma onkin tarjonnut juuri tällaista joustavuutta. Joustavuuden kautta on jo Valmassa toteutunut tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen toinen tavoite (OPH 2022) jatko-opintoihin ja työelämään liittyvien toiveiden ja tavoitteiden selkeyttämisestä ja suunnittelusta.

Vaikka Valma pyrki tarjoamaan kattavaa tukea ja ohjausta, kaikki opiskelijat eivät hyödy valmentavasta koulutuksesta yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa. Erityisesti ne, jotka tarvitsevat vaativaa erityistä tukea tai joilla on vaikeita terveydellisiä haasteita, tarvitsevat tulosten mukaan sopivamman opiskeluympäristön, kuten ammatillisen erityisoppilaitoksen. Lisäksi koulutusjärjestelmään liittyy haasteita, kuten "väliinputoajien" ongelma ja kuntien automaattiset sijoitukset, jotka eivät aina vastaa opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita. Väliinputoajilla viitataan tässä kohtaa opiskelijoihin, jotka eivät saa paikkaa tarvitsemastaan ammatillisesta erityisoppilaitoksesta ja joutuvat hakeutumaan yleisen ammatillisen oppilaitoksen valmentavaan koulutukseen vasten heidän valmiuksiaan. Sama ongelma nousi esiin jo aiemmin oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä (Opetushallitus 2021). Tässä yhteydessä herää kysymys, kuinka paljon resursseja ja tukea on mahdollista ja mielekäästä tarjota erilaisille opiskelijoille.

Hakalan, Mietolan ja Teittisen (2013) mukaan alueelliset erot ammatillisen erityisopetuksen tarjonnassa on jo aiemmin nähty haasteellisenä. Tutkimuksessa esiin selkeästi nostettu erityisammattioppilaitosten paikkojen vähäisyys on merkittävä tutkimustulos ja toisen asteen koulutuksellinen ongelma, joka vaikuttaa siihen, että opiskelijat päätyivät Valmaan, vaikkei se olisi heille sopivin vaihtoehto. Myös

Toivola (2019, 86) on tuonut esille, etteivät erityisen tuen resurssit aina seuraa opiskelijoiden erityisen tuen tarpeen kasvua. Tämä korostaa entisestään ammatillisten erityisoppilaitosten tarpeellisuutta ja sitä, että niiden suhteen tulisi tehdä panostuksia. Ongelman voi olettaa olevan läsnä edelleen, vaikka valmentavan koulutuksen rakenne ja nimi muuttuivat uudistuksen myötä. Valmassa tai nykyisessä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa opiskeleminen vääränlaisessa ryhmässä voi pahimmillaan pitkittää opiskeluaikaa, eikä opiskelija saa tarvittavia onnistumisen kokemuksia, jotka olisivat tärkeitä oppimiselle ja kehitykselle. Ratkaisu tähän koulutukselliseen ongelmaan voi olla tutkimuksessakin ehdotettu erityisammattioppilaitosten paikkojen lisääminen.

Tulosten perusteella valmentavan koulutuksen tuen pitäisi olla koulutuksellista eikä hoitavaa. Jos opiskelija ei ole pärjännyt Valmassa, syynä on usein se, että opiskelija ei ole koulukuntoinen tai tarvitsee sellaista tukea, jota Valma ei ole pystynyt tarjoamaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2023) linjaus turvata oppimisen tuen ja ohjauksen sekä moniammatillisten palvelujen saatavuus toisen asteen opiskelijoille on huomion arvoinen. Tukea ei tulisi jatkossa nähdä vain valmistavan koulutuksen vaan koko toisen asteen vastuuna.

Koulutuksen järjestämisessä tarvitaan joustavuuden ja selkeyden tasapainoa, sekä tiivistä yhteistyötä koulun henkilöstön ja muiden toimijoiden välillä, jotta valmentava koulutus saadaan osaksi yhtenäistä koulutuspolun jatkumoa. Ammatillisissa oppilaitoksissa kaivattiin jopa inklusion ideologian vastaisia pienryhmiä ja osittain myös tiukempaa ohjausotetta, jotta opiskelijoita pystyttäisiin kunnolla yksilöllisemmin viedä eteenpäin. Koulutuksen järjestämisen ratkaisut vaativat ajantasaista tarkastelua ja kehittämistä, jotta voidaan mahdollistaa sellainen koulutuspolku, joka vastaa sekä opiskelijoiden odotuksiin että työmarkkinoiden vaatimuksiin.

Pienryhmät ja tiukempi ohjaus voivat olla tarpeen joillekin opiskelijoille, jotta he saavat tarvitsemansa tuen. Inklusion poliittinen näkökulma (Hakala, Miettinen & Teittinen 2013) asettaa kuitenkin haasteita käytännön toteutukselle, vaikka kaikki opiskelijat eivät välttämättä hyödy samoista opetusmalleista. Kupiainen, Hotulainen, Hautamäki & Vainikainen (2017) vahvistavat koulutuksellisen ja sosiaalisen eriytymisen lisääntyneen erityisesti suurissa kaupungeissa. Tämän voi nähdä korostavan yleistä tarvetta huomioida opiskelijoiden erilaiset taustat ja tarpeet vahvemmin koulutuksen järjestämisessä kuten tämän tutkimuksen tulokset osoittavat Valman pääasiassa huomioineen. Myös jo aiemmissa tutkimustuloksissa (Räty 2016,121) on tuonut ilmi vaatimukset yksilöllisten ja pedagogisten ratkaisujen kehittämiseksi.

Koulutuksen yksilöllisyyden mahdollistaminen vaatii tiettyjä tekijöitä ja resursseja. Riittävät henkilöstöresurssit mahdollistivat toiminnan laadun, opiskelijoiden tukemisen, ohjauksen, eriyttämisen ja heidän yksilöllisten tarpeidensa huomioimisen. Oppilaitosten taloudellisen tilanteen mukaan resurssit näytetään tämän tutkimuksen valossa kohdennettavan opiskelijoiden parhaaksi. Toimiva ja saatavilla

oleva opiskeluhuollon moniammatillinen tukiverkosto on tärkeä opiskelijoiden hyvinvoinnille ja ammatillisten oppilaitosten tukipalvelukokonaisuudelle. Tuloksiin vedoten moniammatillisen tukiverkoston saatavuus ja toimivuus opiskelijalle tulisi varmistaa kaikissa ammatillisissa oppilaitoksissa.

Yksilön kohtaaminen nähtiin keskeisenä tekijänä Valman toiminnassa yksilöllisten opintopolkujen mahdollistamisessa. Tätä tuki erityisesti Valma-opettajien vahva koulutustausta. Yksilön kohtaamisessa korostui avoimuus, kuunteleminen, arvostus ja tuki sekä opiskelijan ja opettajan välinen yhteistyö. Opiskelijoiden haasteiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen voi nähdä olevan keskeisiä yksilöllisten opintopolkujen rakentamisessa. On kuitenkin tärkeää tuloksiin vedoten huomioida, että kaikkien opiskelijoiden ei ole aina helppoa vastaanottaa tukea, ja siksi opiskelijoiden tavoitteellisuuden ja motivaation tukeminen on oleellista. Yksilöllisyyden mahdollistuminen eri resurssien avulla tukee tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kaikkia tavoitetta (OPH 2022), siksi yksilöllisyyden mahdollistumisen toimintamallien kehittämistä tulisi tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa kehittää edelleen. Tuloksiin viitaten, on myös tärkeä varmistaa, että uudistuneessa tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa työskentelee jatkossakin työhönsä sitoutuneita ja ammattitaitoisia opettajia.

Ketonen (2018) toi jo aiemmin esille kuinka yläkouluissa tarvittaisiin enemmän ohjausta tulevaisuuden suunnitteluun, sillä väärä alavalinta hankaloittaa opintoihin kiinnittymistä ja on riski tekijä keskeytyksille. Valman pääasiassa hyvät opetus- ja ohjaushenkilöstön resurssit, johon voitiin lukea mukaan myös erityisopettajat, olivat mahdollistaneet opiskelijoille tutustumisen eri aloihin ja resurssit koulukokeilujen toteuttamiseen. Tämä monipuolinen työhön ja koulutukseen tutustuminen oli keskeinen osa ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta, sillä Valmassa alojen tutustumiseen oli selkeästi panostettu hyvin kattavasti ja konkreettisesti. Tämän myötä opiskelijoille tarjoutui laaja kuva eri koulutusvaihtoehdoista.

Oman alan löytymisellä voidaan tulosten mukaan lisätä opiskelijoiden motivaatiota, hyvinvointia ja myöhempää menestystä opinnoissa sekä työelämässä. Henttosen & Suomisen (2010) mukaan nuoren opintoalan vaihto nähdään usein epäonnistumisena. Valmentavan koulutuksen avulla voidaan kuitenkin tarjota mahdollisuus tutustua eri aloihin, jotta opiskelijat voisivat tehdä oikeita valintoja heti alkuun ja välttyä myöhemmiltä turhilta alanvaihdoilta. Aloihin tutustumiseen panostaminen on ajanut tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitetta (OPH 2022) suunnitelmien selkeyttämisestä jatko-opintojen ja työelämään liittyvien toiveiden ja tavoitteiden suhteen. Kun alavalinnat ovat selkeästi ongelmallisia ja haasteellisia nivelvaiheessa, mutta valmentavassa koulutuksessa niihin panostamalla ne voivat muuttua vahvuudeksi, miksei alavalintojen ja opiskelu mahdollisuuksien esittelyyn panostettaisi enemmän jo perusopetuksen aikana? Tuomalla aloihin ja työelämään tutustuminen isommaksi ja

näkyvämmäksi osaksi peruskoulun opetussuunnitelmaa, voitaisiin mahdollisesti auttaa useampaa nuorta, joiden päätöksenteko on epävarmaa ja hataralla pohjalla.

Uudistuksen myötä opintopolkujen yksilöllisyyden merkitys voi kasvaa entisestään. Uudistuksen odotettiin monipuolistavan opintotarjontaa, mikä mahdollistaisi opiskelijoiden entistä paremman ja joustavamman pääsyn juuri heidän tarpeisiinsa ja kiinnostuksen kohteisiinsa sopiviin opintokokonaisuuksiin. Opintopolkujen kasvavien mahdollisuuksien voi onnistuessaan nähdä tukevan opiskelijoiden henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamista ja auttaa heitä navigoimaan koulutuksen kentällä oman tahtinsa ja osaamisensa mukaisesti. Uudistuksen toivotaankin olevan aito mahdollistaja eikä pelkkä muodollinen muutos. On tärkeää, että opiskelijat kokevat saavansa oikeita ja toimivia valinnanmahdollisuuksia, jotka vastaavat heidän henkilökohtaisia tarpeitaan ja tavoitteitaan. Nähtäväksi kuitenkin jää, kuinka uudistunut ja yhdistynyt valmentava koulutus TUVAn, onnistuu jalkautumaan koulutusmarkkinoilla opiskelijoiden keskuuteen.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutus uudistuksen toivotaan vaikuttavan valmentavan koulutuksen muotoutumiseen virallisemmaksi koulutusmuodoksi, joka olisi entistä joustavampi ja houkuttelevampi. Vertailussa Valman toimintaan, joka jo sisältää paljon samoja elementtejä kuin TUVAn koulutus, uudistuksen toivotaan olevan houkuttelevampi kaikille opiskelijoille, mutta erityisesti peruskoulun päättävillä nuorilla ja lisäävän valmentavan koulutuksen kiinnostavuutta ja vetovoimaa, jotta se nähtäisiin jopa ensisijaisena vaihtoehtona opintopolulla. Tolosen ym. (2021) ja Sundqvistin ym. (2024) tutkimukset korostivat peruskoulusta toiselle asteelle siirtymän kriittisyyttä nuorten elämässä. Suomessa, kuten monessa muussa valtiossa, voi olettaa elävän tietynlainen kuva katkeamattomasta, normitetusta ja ideaalista koulutuspolusta, johon valmentavat koulutukset eivät ensisijaisesti kuulu. Pohdinta-ajan tai opintosuunnan vaihtamisen ei kuitenkaan pitäisi määrittää kenenkään elämää lopullisesti (Aalto & Lappalainen 2013,126). Tämän takia Valmaa seuraava tutkintokoulutukseen valmentava koulutus voi olla hyvin merkityksellinen tulevaisuuden opiskelu- ja työllistymispoluille. Uudistuksen myötä valmentavien koulutusmuotojen maineen toivotaan parantuvan, mikä myös omalta osaltaan vahvistaisi TUVAn koulutuksen roolia tärkeänä ja arvostettuna koulutusvaihtoehtoina.

Koulutus tarvitsee toimivat raamit toimiakseen. Vallanvaaran & Saarijärven (2019) tutkimus osoitti jo aiemmin, että opetussuunnitelmien jatkuva muuttuminen valmentavassa koulutuksessa on aiheuttanut turhautumista ja toivetta vakaammasta opetussuunnitelmasta. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen uudistuksen toteutuksessa oli haastatteluajankohtana havaittavissa ristiriitaisuutta, joka ilmeni eri näkökulmista. TUVAn uudistuksen toteutukseen liittyi tuolloin monia haasteita ja epävarmuustekijöitä. Vaikka TUVAn koulutuksesta toivottiin houkuttelevampaa koulutusmuotoa, tämän onnistumisen nähtiin edellyttävän vahvaa yhteistyötä, selkeää tiedonkulkua, riittäviä resursseja ja aikaa suunnittelulle. Tuloksiin pohjaten, olisi ensiarvoisen tärkeää, että kaikki toimijat ovat tietoisia

uudistuksen tavoitteista ja käytännön toteutuksesta. Joustava asenne ja avoin suhtautuminen ovat suuressa merkityksessä uudistuksen ja sen ajamien tavoitteiden onnistumisen kannalta. Lehtosen (2023) tutkimustulokset ovat samassa linjassa, sillä hänen tutkimuksensa osoittaa, että henkilökunnan motivointi ja sitouttaminen uudistusten toimeenpanoon on tärkeää ja vaatii koulunjohdosta alkaen kiinnostuksen osoittamista uudistuksen toteutukseen.

Oppilaitosten, kuntien, ja muiden sidosryhmien tulee tehdä tiivistä yhteistyötä opetustarjonnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Erityisesti ammatillisen ja lukio-opetuksen välinen yhteistyö nousee keskeiseksi. Koska uudistus yhdistää aiemmat valmentavat koulutukset, on huomioitava, että aiemmillä valmentavan koulutuksen koulutusmuodoilla on erilaisia painopisteitä. Tuloksiin peilaten voidaan hypoteettisesti pohtia esimerkiksi lukioon tähtäävän valmentavan koulutuksen ja ammatteihin tutustumisen yhdistämisen olevan haastavaa. Miten siis varmistetaan, että TUVA-koulutus tarjoaa aidosti tasavertaisen kokonaisuuden kaikille opiskelijoille. Esimerkiksi Pilz, Berger & Canning (2008) tutkimus osoitti eroja opetussuunnitelman ja sen käytännön toteutuksen välillä.

Uusliberalistinen näkökulma korostaa yksilön vastuuta omasta oppimisestaan ja elämästään. Valma niin kuin myös sen seuraaja TUVA, pyrkii tavoitteiden puolesta tasapainottelemaan inklusiivisen koulutuksen ja uusliberalistisen ajattelun välillä. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteet (2022) toisaalta edistävät tasa-arvoa ja osallisuutta, mutta samalla korostavat yksilön vastuuta omasta oppimisestaan ja tulevaisuudestaan. Valmassa ja jatkossa TUVA-koulutuksessa pyritään tukemaan opiskelijoita tunnistamaan omat valmiutensa ja taitonsa sekä tekemään mielekkäitä valintoja, joita opiskelijat eivät ole todennäköisesti aiemmin kysyneet tekemään. Kuitenkin on oleellista muistaa, kuten esimerkiksi Sipilä ja Tikakoski (2019), Ivanis (2021) sekä Tolonen, Vehkalahti ja Aapola-Kari (2022) ovat tutkimuksissaan aiemmin osoittaneet, ettei kaikilla ole automaattisesti samanlaisia mahdollisuuksia tai resursseja elämässä, ja sosiaalisilla verkostoilla on suuri rooli koulutusvalinnoissa. Koulutusmuotona aiempi valmentava koulutus Valma sekä nyt uusi valmentava TUVA-koulutus pyrkii vastaamaan tähän haasteeseen tarjoamalla tukea niille, jotka sitä eniten tarvitsevat.

Tutkimus osoittaa, että uudistukset ovat työläitä ja ihmiset kokenevat ne eri tavalla. Uudistuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen on varattava riittävästi aikaa. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen osalta aika näyttää, kuinka uudistus todellisuudessa palvelee valmentavan koulutuksen kohderyhmiä vai oliko uudistus turhan kiireellisesti aikataulutettu, kuten tässä tutkimuksessa nousi esiin. Nähtäväksi jää myös, ratkaiseeko pelkkä nimenmuutos ja valmentavien koulutusten yhdistyminen jo Opetushallituksen vuonna 2021 havaitsemaa ongelmaa jokaiselle sopivan toisen asteen koulutuspaikan löytymisestä. Lisäksi on toivottava parasta seurata, miten hallituksen ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset tulevat lopulta vaikuttamaan ammatillisissa oppilaitoksissa toimiviin tutkintokoulutuksiin valmentaviin koulutuksiin.

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusprosessi on tutkijalle henkilökohtainen oppimisprosessi, jossa tutkimuksen kuluessa tavoitteena on kasvattaa tutkijan ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä ja siihen liittyvistä tekijöistä. Tämän tutkimuksen tutkijana tiedostan, että omat näkemykseni ovat laajentuneet ja ymmärrykseni esimerkiksi valmentavista koulutuksista on kasvanut ja monipuolistunut tutkimusprosessin edetessä. Tutkimusprosessin kuluessa ymmärryksen ja tiedon lisääntyminen on tukenut analyysiprosessiani ja tulosten muodostumista sekä tutkimuksen pohdintaa.

Laadullinen tutkimus on tutkijan henkilökohtaisten tulkintojen ja valintojen mukainen kirjallinen tuotos. Aineiston analysointi ja laadittu raportti on tutkijan konstruktio tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimusta raportoidessaan tutkija esittää oman näkemyksensä ilmiöstä, joka tekee siitä luonteeltaan tulkinnallista. (Kiviniemi 2018, 78–79, 83.) Tutkimusta tehdessä olen tehnyt monia valintoja aineistoa käsitellessä analysoidessa. Koko tutkimusprosessin ajan yhtenä tärkeimpänä asiana on ollut pitää mielessä oman tutkimuksen tavoite ja tarkoitus. Tavoite on ohjannut minua paljon tutkijana aineiston käsittelyssä sekä tulosten analysoinnissa ja yhdistämisessä siihen järjestykseen, kuin ne tulososiossa tutkimuksessani on esitetty. On todettu, että kaikkea aineistoa ei kannata yrittää sisällyttää varsinaiseen tutkimusraporttiin, vaan laadullisessa tutkimuksessa korostuu tutkimusasetelmien tarkoituksenmukaisen rajaamisen välttämättömyys (Kiviniemi 2018).

Vuoren (2021) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on tärkeää aina pohtia ja raportoida eettisiä valintojaan. Tämä tarkoittaa, että tutkija selittää avoimesti tekemänsä ratkaisut, perustelee ne ja arvioi niiden vaikutusta tutkimuksen lopputulokseen. On myös tärkeää kertoa vaikeista päätöksistä ja mahdollisista virheistä. Tutkimusta lukevan tuleekin olla tietoinen ja kriittinen sen suhteen, että laadullisessa sisällönanalysissä tutkimuksen tulokset voisi esittää monella eri tapaa. Luotan kuitenkin tutkimusprosessissani noudattamaani hyvään tutkimusetiikkaan ja tarkkuuteen sen suhteen, ettei tutkimuskysymysten kannalta mitään oleellista ole aineistossa jätetty huomioimatta.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023) muistuttaa hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti noudattamaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, jotka ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa edellytetään rehellisyyttä, tarkkuutta ja huolellisuutta. Tämän tutkimuksen aineiston keruussa ja käsittelyssä osana jo laajempaa tutkimushanketta on aineiston kerääjien toimesta noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvää tieteellistä käytäntöä itse myös tutkijana sitouduin noudattamaan tämän tutkimuksen aineiston analyysissä, tulosten kirjoittamisessa sekä pohdinnassa. Olen myös tutkimusta tehdessä useaan otteeseen varmistanut, että tutkimukseni viitekehys sopii yhteen aineistoni kanssa.

Tutkijan kriittinen suhtautuminen omaan työhönsä ei vähennä tutkimuksen arvoa, vaan päinvastoin parantaa sitä. (Vuori 2021.) Koska tässä tutkimuksessa käytetään sekundääriaineistoa, ei minulla tämän tutkimuksen tekijänä ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa valmiin aineiston haastatteluihin ja esimerkiksi esittää haastateltaville lisäkysymyksiä. Tässä tutkimuksessa tutkijana olen luottanut aiemman tutkimushankkeen aineiston keränneeseen tutkijaan, hänen ammattitaitoonsa ja hänen tekemiin valintoihin haastattelutilanteessa. Aineiston analyysin olen pyrkinyt tekemään niin tarkasti vaihe vaiheelta, että se huomioi aineiston pienetkin yksityiskohdat, jotta tutkimuksen läpinäkyvyys ja luotettavuus kasvavat.

Tätä tutkimusta tehdessä olen pohtinut tarkkaan lähteiden luotettavuutta ja relevanssia. Valitut lähteet ovat peräisin luotettavista tieteellisistä julkaisuista ja tietokannoista, jolloin ne myös tukevat tutkimuskysymystä hyvin. Eettisyyden varmistamiseksi on viitattu asianmukaisesti alkuperäisiin lähteisiin. Valmiin aineiston alkuperäisten kerääjien oikeuksia ja valmista aineistoa on kunnioitettu ja käytetty eettisesti hyvien toimintatapojen mukaisesti läpi tutkimusprosessin. Analyysivaiheessa olen varmistanut analyysin objektiivisuuden toteutumisen käyttämällä systemaattisia ja läpinäkyviä menetelmiä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jokainen aineistoni haastattelu on analysoitu systemaattisesti samalla tarkkuudella. Analyysiprosessi on dokumentoitu huolellisesti, mikä auttoi tulosten puhtaaksi kirjoittamista loogisessa järjestyksessä.

Tutkijan roolissa tiedostan, että omat ennakko-oletukseni ja näkemykseni ovat voineet vaikuttaa aineiston tulkintaan, ja olen läpi tutkimusprosessin pyrkinyt minimoimaan tämän vaikutuksen olemalla tietoinen omista asenteistani ja refleктоimalla niitä jatkuvasti tutkimusprosessin aikana. Tämän tutkimuksen tuloksia niin kuin muitakin laadullisia tutkimuksia, on luettava osin kriittisesti, sillä väistämättä ja tiedostamattakin tutkijan omat intressit ja tarkastelunäkökulmat voivat vaikuttaa tutkimus tulosten luonteeseen. Jo tutkimustehtävää rajatessa tutkija on ottanut kantaa siihen, mikä on aineiston ydinsanoma, joka tutkimuksessa halutaan tulkinnan kautta nostaa erityiseen tarkastelun keskiöön. Tutkimusta luettaessa on hyvä pitää mielessä, että jokaiselle tulkinnalle voidaan myös esittää vaihtoehtoja. (Kiviniemi 2018.) Tässä tutkimuksessa esitetyt tulkinnat ja tulokset on pyritty perustelemaan mahdollisimman johdonmukaisesti, jotta se lisäisi tutkimuksen luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä.

7.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tämä tutkimus vahvisti nivelvaiheen valmentavien koulutusten merkitystä suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Valmentavien koulutusten yhdistyminen tutkintokoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi voi onnistuneena uudistuksena tarjota lisää mahdollisuuksia opiskelijoille sekä koulutuksenjärjestäjille. Ei tule kuitenkaan sulkea silmiä tässäkin tutkimuksessa ilmenneille ongelmakohdille, jotka kaipaavat vielä jatkossa tarkastelua ja lisätutkimusta. On tärkeää seurata ja

arvioida miten tutkintokoulutukseen valmentava koulutus on todellisuudessa jalkautunut eri oppilaitoksiin, jotta tunnistetaan uuden koulutusmuodon mahdolliset haasteet ja käytännön asiat, jotka kaipaavat kehittämistä. Toisaalta on myös mielenkiintoista ja mielekästä selvittää, millaisia uusia mahdollisuuksia ja positiivisia muutoksia uudistus tosiasiaassa on tuonut opiskelijoiden, opettajien ja koulutuksen järjestäjien arkeen ja ovatko esimerkiksi tässä tutkimuksessa ennakoitua entistä yksilöllisemmät opinnot mahdollistuneet.

Jotta jatkossa uudistuksia voisi toteuttaa järkevästi, nousi tämän tutkimuksen pohjalta tarve selvittää yksityiskohtaisemmin, kuinka uudistusprosessit todella etenevät eri oppilaitoksissa käytännön suunnittelusta aina toteutuneeseen uuteen toimintaan. Tähän olisi tarpeellista saada nimenomaan myös muiden kuin itse koulun johtokunnan näkökulmaa. Näen, että myös poliittisten päättäjien tietoisuuteen olisi tarve tuoda konkreettista tietoa, kuinka koulutus uudistus prosessi kokonaisuudessaan näyttäytyy ja kuinka se koetaan työntekijöiden näkökulmasta. Tämän avulla uudistuksia voidaan mahdollisesti ajoittaa huomioiden enemmän erinäisiä tekijöitä.

Hyvin mielenkiintoisena seikkana tutkimustulokset ennakoivat tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen mahdollisuuksia muotoutua virallisemmaksi ja houkuttelevammaksi koulutusmuodoksi etenkin nuorille. Jatkotutkimusideana olisi mielekästä kohdistaa haastattelututkimus suoraan itse nuoriin peruskoulun päättäviin opiskelijoihin ja selvittää heidän näkemyksiään nivelvaiheen tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä miten sen markkinointi näyttäytyy nuorille. Valmalla kuin myös sen seuraajalla TUVAlle oli hyvin suuri merkitys tulevaisuuden opintosuunnan löytymisessä. Suuren otannan määrällisellä tutkimuksella, joka kohdistuisi peruskoulun päättävien päättötodistusten keskiarvoihin, voisi selvittää, minkälaisen keskiarvon omaavia nuoria uudistuksen jälkeen on tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen hakeutunut.

Tämän tutkimuksen tuloksista nousseena selkeänä toisen asteen koulutuksellisena ongelmana on välinputoajien joukko, jolle ei riitä omille valmiuksilleen sopivia koulutuspaikkoja ammatillisista oppilaitoksista tai ammatillisista erityisoppilaitoksista. Tärkeänä jatkotutkimus tarpeena näen selvittää, miten valmentavien koulutusten yhdistyminen ja nimenmuutos on vaikuttanut tähän asiaan. Ilmeneekö tässä tutkimuksessa havaittu ongelmallisen suuri joukko edelleen tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Koska ammatillinen koulutus on suurten leikkausten keskellä, on myös tärkeää tutkimustietoon perustuen tutkia, kuinka nämä leikkaukset mahdollisesti vaikuttavat tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen ja onko sen järjestämisen suhteen jouduttu jo tekemään kompromisseja tai tinkimään laadusta.

Lähteet

Aaltonen, S., Lappalainen, S. 2013. Samalla viivalla? Koulutuspolulta poikenneiden nuorten resurssit ja toisen asteen koulutus. Teoksessa K., Brunila, K., Hakala, E., Lahelma & A. Teittinen (toim.) Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Helsinki: Gaudeamus

Alanen, P. (2021). Oppivelvollisuuskoulu yhteiskunnallisten viiteongelmien ratkaisukeinona: kokemuksia sivistämisen ja urille valikoitumisen vaikeuksista ja tietämättömyyden seurauksista elämäntulussa. *Koulu Ja Menneisyys*, 58, 66–97.

European commission 2002. Declaration of the European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training “The Copenhagen Declaration”. Brussels. (luettu 9.2.2024)

Goman, J., Hievanen, R. 2021. Erityinen tuki voimavaraksi: Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Henttonen, A., Suominen, E. 2010. Vapauden koulutuspolitiikka -suomalaisen koulutuksen tulevaisuus. Kalevi Sorsa säätiön julkaisuja 2/2010. Jyväskylä: Ws Bookwell Oy

Holopainen, A., Puusa, A., Juuti, P. 2020. GROUNDED THEORY Aineistolähtöinen tutkimustapa. Teoksessa A., Puusa & P., Juuta (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus

Hyvärinen, N. 2024. Euroopanlaajuisesti aikaista koulutuksen keskeyttämistä vastaan : Miten Euroopan unionin koulutuspoliittiset suositukset aikaisen koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseksi näkyvät Suomen koulutuspolitiikassa? Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.

Juhila, K. 2021. Teemoittelu. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Teemoittelu - Tietoaarkisto \(tuni.fi\)](https://tietoarkisto.tuni.fi) (luettu 6.5.2024)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2020. VAIHTOEHTOJA, VALINTOJA JA UUSIA ALKUJA - Arviointi nuorten opintopoluista ja ohjauksesta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa. Julkaisut 6:2020.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2023. Ammatillisen koulutuksen tila – Työelämälähtöisyys ja yksilölliset opintopolut ovat vahvistuneet, laadussa kuitenkin vaihtelua ja yhdenvertaisuuden toteutumisessa puutteita. POLICY BRIEF 4:2023.

Ketonen, H. 2018. Keskenkäiset: Toisen asteen ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen ja elämäntietä nuorten kertomana. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.

Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus

Kekäläinen, H. 2023. Opinto-ohjaajien puheenvuoro: Oppivelvollisuuden laajentuminen ja tukea tarvitsevien nuorten ohjaus siirtymävaiheessa. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.

Kolehmainen, P. 2023. Numerotaidottomuus ammatillisen aikuiskoulutuksen tiellä : Matematiikan oppimisongelmat aikuisopiskelijoilla. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.

Kukkonen, H., Seppälä, M., Jussila, A. 2021. VALMAN juurilla - miten nivelvaiheen koulutus yhdistyi? Tampereen ammattikorkeakoulu, TAMK:n julkaisut 9.8.2021

Kuntaliitto. 2018. Ammatillisen koulutuksen reformi - kunnille lisää välineitä työllisyyden hoitoon. <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2018/ammattillisen-koulutuksen-reformi-kunnille-lisaa-valineita-tyollisyyden-hoitoon> (luettu 20.1.2024)

Kupiainen, S., Hotulainen, R., Hautamäki, J., Vainikainen, M-P. 2017. Metropolialueen nuoret toisen asteen opiskelijoina: osaamisen ja 106 oppimisasenteiden kehitys yläkoulun alusta lukion ja ammatillisten opintojen toisen opiskeluvuoden kevääseen. Teoksessa A., Toom, M., Rautiainen & J., Tähtinen (toim.) Toiveet ja todellisuus, kasvatustieteellinen tutkimus osallisuutta ja oppimista rakentamassa. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Kuula-Luumi, A. 2021. Laadullisen aineiston anonymisointi. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Laadullisen aineiston anonymisointi - Tietoaarkisto \(tuni.fi\)](#) (luettu 6.5.2024)

Kvale, S. 2008. Doing interviews. SAGE.

L 11.8.531/2017. Laki ammatillisesta koulutuksesta. (luettu 20.1.2024) [Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

L 30.12.2020/1215. Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. (luettu 14.1.2024) [Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta... 1215/2020 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

L 30.12.2020/1214. Oppivelvollisuuslaki. (luettu 24.11.2023) [Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Lahelma, E. 2013. Ammatillista koulutusta tutkimaan. Teoksessa K., Brunila, K., Hakala, E., Lahelma & A. Teittinen (toim.) Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Helsinki: Gaudeamus

Lahtinen, N. 2024. Ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron leikkaus ja sen vaikutukset. OAJ. Blogikirjoitus, 10.09.2024

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia sarja 4. Methelp Ky: Helsinki

Niemi, A, Kurki, T. 2013. Amislaiseksi valmistettu, valmennettu, kuntoutettu ja ohjattu. Teoksessa K., Brunila, K., Hakala, E., Lahelma & A. Teittinen (toim.) Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Helsinki: Gaudeamus

OAJ. 2019. OAJ:lta 9 parannusesitystä ammatillisen toisen asteen koulutukseen. [OAJ:lta 9 parannusesitystä ammatillisen toisen asteen koulutukseen | SKO](#) (luettu 20.1.2024)

OAJ. 2024. Ammatillisen koulutuksen ilmapuntari 2024 – Missä mennään ja miltä tuntuu.

Opetushallitus. 2021. Kokemuksia oppivelvollisuuden laajentamisesta. Uutinen, 21.10.2021 [Kokemuksia oppivelvollisuuden laajentamisesta | Opetushallitus \(oph.fi\)](#) (luettu 10.1.2024)

Opetushallitus. 2022. Tutkintoon valmentavan koulutuksen perusteet. ePerusteet

Opetushallitus. 2021. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteet on julkaistu. Tiedote, 07.06.2021 [Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteet on julkaistu | Opetushallitus \(oph.fi\)](#) (luettu 24.11.2023)

Opetushallitus. 2023. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteiden laatiminen. [Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteiden laatiminen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#) (luettu 24.11.2023)

Opetushallitus. 2023. Linnasmäen opisto, Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus TUVVA.

Opetushallitus. 2024. Ohjaus osana TUVVA-koulutusta.

Opetushallitus. 2023. Perusopetuksen jälkeisten koulutusten yhteishaku alkaa 20. helmikuuta. Tiedote 19.2.2024

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023. Oppivelvollisuuden laajentaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2024. Suomen koulutusjärjestelmä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö.2024. Tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehys.

Pesonen, T. 2022. Elämä Aukee-hanke : Joustavassa perusopetuksessa opiskelevien oppilaiden kokemuksia vahvan tuen merkityksestä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja jatko-opintoihin suuntaamiseksi. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.

Pietilä, P., Niemi, A., Kauppila, A. 2021. Mitään ei saisi enää opettaa – osaamisen tunnustaminen ammatillisessa äidinkiessä ja suomen opetuksessa. Kasvatus 52 (4), 414–425.

<https://doi.org/10.33348/kvt.112375>

Pilz, M., Berger, S. & Canning, R. (2008). Pre-Vocational Education in Seven European Countries: A Comparison of Curricular Embedding and Implementation in Schools. *International Journal of Environmental & Science Education*, 3(3)

Puusa, A. 2020. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A., Puusa, P., Juuta (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus

Puusa, A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analyysiin. Teoksessa A., Puusa & P., Juuta (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus

Ronkainen, S., Pehkonen, E., Lindblom-Ylänne, S., Paavilainen, E. 2014. Tutkimuksen voimasanat. Sanoma Pro Oy: Helsinki.

Röykkynen, S. 2023. They did not give up on me : Vocational students’ perceptions of the special support in their studying. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 151

Saarinen, J. 2019. Opetussuunnitelman arvojen merkitys koulutyössä ja yhteiskunnassa. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.

Sahlberg, P.1997. Opettajana koulun muutoksessa. PS-viestintä Oy

Sahlberg, P. 2021. Finnish Lessons 3.0: What Can the World Learn From Educational Change in Finland? Teachers College Press.

Silvennoinen, H. 2017. Maahanmuuttajien koulutuksessa parannettavaa joka asteella. *Aikuiskasvatus*, 37(3), 162–163. <https://doi.org/10.33336/aik.88426>

Simola, H. 2012. Koulun kehittäminen ja sosiologia. Teoksessa Silvennoinen, H., Pihlaja, P., & Silvennoinen, H. Rajankäyntejä : tutkimuksia normaaliuden, erilaisuuden ja poikkeavuuden

tulkinnoista ja määrittelyistä : juhlaKirja Joel Kivirauman täyttäessä 60 vuotta. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.

Sipiläinen, E., Tikakoski, I. 2019. Koulutus- ja uravalinnan tavoitteen saavuttamista haittaavien ajatusten määrä peruskoulunsa päättävillä nuorilla. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.

Sundqvist, A., Hemberg, J., Nyman-Kurkiala, P., Ness, O. (2024) Are educational transitions related to young people's loneliness and mental health: a systematic review, *International Journal of Adolescence and Youth*, 29:1, 2373278

Toivola, M. 2019. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ammatillisen polun esteitä. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.

Tolonen, T., Vehkalahti, K., Aapola-Kari, S. 2022. Toiveita ja tulevaisuuksia. Nuorten koulutukselliset jatkumot ja säröt toisella asteella. Teoksessa K., Vehkalahti, S. Aapola-Kari, P. Armila (toim.) Sata nuorta, sata polkua aikuisuuteen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 175

Tuomisto, J. 1997. Työelämän uudet oppimisvaatimukset – lähtökohdat, haasteet ja ongelmat. Teoksessa P., Sallila, J., Tuomisto (toim.) Työn muutos ja oppiminen. Aikuiskasvatuksen 38.vuosikirja. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino OY

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). [Hyvä tieteellinen käytäntö \(HTK\) | Tutkimuseettinen neuvottelukunta \(tenk.fi\)](#)

Vallanvaara, D., Saarijärvi, H. 2019. Maahanmuuttajat ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa: Haastattelututkimus Valma-opettajille. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.

Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24

Valtioneuvosto. 2021. Oppivelvollisuus laajenee syksystä 2021 alkaen. Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2/2021. Tiedote.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: Ps-kustannus

Vuori, J. 2021. Tutkimuseettiikka ihmistieteissä. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

